

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
2509 Esztergom, Strázsa-hegy ☒ 1525 Budapest, Pf. 86.
Ügyfélfogadás: 1121 Budapest, Költő utca 21.
Tel.: 1/391-4610 Fax: 1/200-1168
E-mail: dinpi@dinpi.hu www.dunaipoly.hu
Hivatal rövid neve: DINPI, KRID: 711100335

Kérjük, válaszában hivatkozzon
ügyiratszámunkra és ügyintézőnkre!

Üi.sz.: DINPI/1270-1/2023.

Ü.int.: Vida Alexandra

Tárgy: A Gerecse (HUDI10003) Natura 2000
terület fenntartási tervének egyeztetése

Tisztelt Érdekeltek!

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság készíti a **Gerecse (HUDI10003) különleges madárvédelmi (Natura 2000) terület fenntartási tervét.**

A tervezési terület fenntartási tervének egyeztetési anyaga megtekinthető a <https://www.dunaipoly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/natura-2000-halozat/fenntartasi-tervek> honlapon a „Készülő fenntartási tervek” címszó alatt. Kérem, hogy a fenntartási tervvel kapcsolatos észrevételeiket, javasataikat **2023. március 17-ig** Igazgatóságunk részére megküldeni szíveskedjenek.

Tekintettel a járványügyi helyzetre a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság a Natura 2000 terület fenntartási tervének készítéséhez kapcsolódó gazdafórumot és szakmai terepbejárást szükség esetén egy későbbi időpontban fogja megtartani, amiről külön tájékoztatást küld.

A Natura 2000 területek hosszú távú fennmaradása *érdekében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4.§ (3) c. pontja alapján a területekre fenntartási tervet kell készíteni, amit a területileg illetékes nemzeti park igazgatóságok koordinálnak. A fenntartási tervek célja, hogy az adott területen bemutassák a természeti értékek hosszú távú megőrzésének és a fenntartható gazdálkodásnak a feltételeit és eszközeit. Fontos hangsúlyozni, hogy a készülő Natura 2000 fenntartási tervek, illetve az azokban foglalt megállapítások nem alkotnak kötelező érvényű szabályrendszert. A tervek a hatályos jogszabályokon túlmenően nem tartalmaznak kötelező érvényű előírásokat, csupán javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit, annak érdekében, hogy a gazdálkodás során az érintett területek természetvédelmi célkitűzései érvényre juthassanak.

A fenntartási tervek rendeletben rögzített tartalommal **történő elkészítésének** egyik feltétele az érintett területek érdekeltjeivel történő kapcsolattartás, majd az így nyert tapasztalatok és javaslatok beépítése a tervezési folyamatba, ennek érdekében kerül sor a gazdafórumra és szakmai terepbejárásra, valamint várjuk észrevételeiket, javasataikat. Emellett szándékunk az is, hogy az érintettek jobban megismerhessék a Natura 2000 hálózat kijelölésének és fenntartásának céljait, valamint az ezzel járó támogatási lehetőségeket, és ezek tudatában integrálni tudják a gazdálkodásba a természetvédelmi szempontokat.

Az európai közösségi jelentőségű fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetét a természeti adottságok mellett sok esetben a területen folyó gazdálkodás alakította ki, és őrizte meg a mai napig. Ezeken a területeken a gazdálkodás nem csak összeegyeztethető Natura 2000 hálózat kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásával, de elengedhetetlenül szükséges is ahhoz. Így a Natura 2000 területek megóvásának alapja a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolása, ahol különösen hangsúlyos szerepe van a hagyományos gazdálkodási formák folytatásának.

A Natura 2000 hálózattal érintett ingatlanok helyrajzi számainak listáját és térképi lehatárolását az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet mellékletei tartalmazzák.

A 275/2004. Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján „a Natura 2000 területek lehatárolásának és fenntartásának célja az azokon található, az 1-3. számú mellékletben meghatározott fajok és a 4. számú mellékletben meghatározott élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.”

A hatályban lévő jogszabályok alapján jelenleg is több támogatási rendszer létezik a Natura 2000 hálózattal érintett területekre, melyeket a fenntartási tervben részletesen bemutatunk. E mellett számos agrár-vidékfejlesztési támogatás esetén a Natura 2000 területeken gazdálkodók plusz pontokat kaphatnak a támogatás igénylés elbírálása során.

Terveink szerint a Natura 2000 fenntartási tervekben foglaltak figyelembevételével végzett gazdálkodás a jelenleg létező támogatási rendszereket kiegészítve, további támogatások igénybevételének lehetőségét kínálja majd azon gazdálkodóknak, akik a tervekben szereplő javaslatokat elfogadják és beépítik a gazdálkodásba.

Budapest, 2023. február 24.

Üdvözlettel:

Füri András
igazgató
megbízásából

Halász Antal
általános igazgatóhelyettes

**A HUDI10003 Gerecse
különleges madárvédelmi terület
fenntartási terve**

Budapest
2023

Jelen fenntartási terv a Földművelésügyi Minisztériummal kötött TMF/130/2021. ügyiratszámú támogatói okirat alapján, a Természetvédelmi értékek védelme fejezeti kezelésű előirányzat terhére készült

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
székhely: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy
postacím: 1525 Budapest, Pf. 86
E-mail: dinpi@dinpi.hu
Web: <http://www.dunaipoly.hu>

Felelős tervezők

Vida Alexandra
Baranyai Zsolt

Vezető szakértők

Csonka Péter

© Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, 2023

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
Táblázatjegyzék.....	6
Ábrajegyzék.....	7
I. Natura 2000 fenntartási terv.....	8
1. A terület azonosító adatai	9
1.1. Név.....	9
1.2. Azonosító kód.....	9
1.3. Kiterjedés.....	9
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok.....	9
1.4.1. Jelölő állandó madárfajok (p).....	9
1.4.2. Jelölő fészkelő madárfajok (r).....	9
1.4.3. Jelölő átvonuló madárfajok (c).....	9
1.4.4. Jelölő telelő madárfajok (w).....	9
1.5. Érintett települések	10
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	10
1.7. Tervezési és egyéb előírások	22
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	22
1.7.2. Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve.....	22
1.7.3. Településrendezési eszközök	22
1.7.4. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	25
1.7.5. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	26
1.7.6. Halgazdálkodási tervek	27
1.7.7. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	28

2. Veszélyeztető tényezők	29
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	43
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	43
3.2. Kezelési javaslatok	44
3.2.1. Élőhelyek kezelése	45
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	97
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	98
3.2.4. Kutatás, monitorozás	100
3.2.5. Mellékletek.....	102
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei.....	104
3.3.1. Agrártámogatások	107
3.3.1.1 Jelenleg működő agrártámogatási rendszer	107
3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer	111
3.3.2. Pályázatok	112
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	113
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	113
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	113
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	115

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	116
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	117
1.1. Környezeti adottságok	117
1.1.1. Éghajlati adottságok	118
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	119
1.1.3. Földtani adottságok	120
1.1.4. Talajtani adottságok	125
1.2. Természeti adottságok	127
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok.....	133
1.2.2. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	155
1.3. Területhasználat.....	156
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	156
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	156
1.3.3. Területhasználat és kezelés	157
2. Felhasznált irodalom	169
3. Térképek és mellékletek	171

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Érintett települések	10
2. táblázat: Egyéb védettségi kategóriák	22
3. táblázat: Belső veszélyeztető tényezők	41
4. táblázat: Kívülről ható veszélyeztető tényezők	42
5. táblázat: Honvédségi területeken végezhető katonai tevékenységek köre	49
6. táblázat: Természetvédelmi célú időbeli korlátozások védett és Natura 2000 erdőkben	53
7. táblázat: Javaslatok a jelölő madárfajok fészkelőhelyei körül alkalmazandó korlátozásokra.....	54
8. táblázat: KE1 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	70
9. táblázat: KE2 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	75
10. táblázat: KE3 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	80
11. táblázat: KE4 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	86
12. táblázat: KE5 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	94
13. táblázat: KE6 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások	97
14. táblázat: Kezelési egységek és területi kiterjedésük.....	102
15. táblázat: Tulajdonformák művelési ágak szerinti megosztása	106
16. táblázat: Felhasznált kommunikációs eszközök.....	113
17. táblázat: Beérkezett vélemények és azok tervbe építése	115
18. táblázat: Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű madárfajok.....	133
19. táblázat: A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	155
20. táblázat: Művelési ág szerinti megosztás	156
21. táblázat: Tulajdoni viszonyok	157
22. táblázat: Tulajdonformák területmegosztása.....	158
23. táblázat: Az elsődleges rendeltetések területmegosztása	159
24. táblázat: Az üzemmódok területmegosztása	159
25. táblázat: A természetesség területmegosztása	160
26. táblázat: Tervezett fahasználatok	162
27. táblázat: Tervezett erdőfelújítások	162

Ábrajegyzék

1. ábra: A Gerecse jura képződményeinek elvi szelvénye.	122
2. ábra: A kréta képződmények tér- és időbeli kapcsolata a Gerecse és a Vértes területén	122
3. ábra: A faállomány típusok területaránya.....	160
4. ábra: Az egyes korosztályok aránya az összes fafaj vonatkozásában.....	161
5. ábra: A legnagyobb területaránnal bíró fajok korosztályviszonyai	161

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve: Gercse különleges madárvédelmi terület

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója: HUDI10003

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése: 29597,89 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló madárfajok

A jelölő fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2021. évi változatát vettük alapul.¹

1.4.1. Jelölő állandó madárfajok (p)

- parlagi sas (*Aquila heliaca*)
- középfa kopáncs (*Dendrocopos medius*)
- fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)
- fekete harkály (*Dryocopus martius*)
- hamvas küllő (*Picus canus*)

1.4.2. Jelölő fészkelő madárfajok (r)

- parlagi pityer (*Anthus campestris*)
- kis légykapó (*Ficedula parva*)
- uhu (*Bubo bubo*)
- rétisas (*Haliaeetus albicilla*)
- európai lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)
- töviszúró gébics (*Lanius collurio*)
- fekete gólya (*Ciconia nigra*)
- erdei pacsirta (*Lullula arborea*)
- kígyászölvy (*Circaetus gallicus*)
- hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)
- kék galamb (*Columba oenas*)
- darázsölvy (*Pernis apivorus*)
- bajszos sármány (*Emberiza cia*)
- partifecske (*Riparia riparia*)
- vándorsólyom (*Falco peregrinus*)
- karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)
- örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

1.4.3. Jelölő átvonuló madárfajok (c)

- parlagi sas (*Aquila heliaca*)

1.4.4. Jelölő telelő madárfajok (w)

- rétisas (*Haliaeetus albicilla*)

¹ Állandó (p): egész évben megtalálható a területen (nem költöző faj vagy növény, költöző faj helyben maradó állománya).

Szaporodó (r): fiatal egyedei felnevelésére használja a területet (nemzés, költés)

Gyülekező (c): a területet pihenésre, alvásra, vonulás közbeni megállásra vagy vedlésre használja, de nem szaporodik vagy telel ott.

Telelés (w): télen tartózkodik a területen.

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Érintett terület (%)	Település területének érintettsége (%)
Bicske	Fejér	1973,043	6,67	25,60
Csabdi	Fejér	652,024	2,20	38,31
Óbarok	Fejér	338,331	1,14	17,57
Baj	Komárom-Esztergom	1338,115	4,52	63,32
Bajna	Komárom-Esztergom	1422,456	4,81	38,23
Bajót	Komárom-Esztergom	110,075	0,37	6,70
Dunaszentmiklós	Komárom-Esztergom	464,69	1,57	59,77
Gyermely	Komárom-Esztergom	1636,23	5,53	35,99
Héreg	Komárom-Esztergom	2548,609	8,61	93,96
Lábatlan	Komárom-Esztergom	1602,329	5,41	60,73
Nagysáp	Komárom-Esztergom	127,344	0,43	5,14
Neszmély	Komárom-Esztergom	1610,225	5,44	58,09
Nyergesújfalu	Komárom-Esztergom	2056,407	6,95	51,89
Süttő	Komárom-Esztergom	2953,668	9,98	85,69
Szomód	Komárom-Esztergom	65,761	0,22	2,32
Tardos	Komárom-Esztergom	2152,146	7,27	92,26
Tarján	Komárom-Esztergom	4007,23	13,54	93,05
Tata	Komárom-Esztergom	580,159	1,96	7,42
Tatabánya	Komárom-Esztergom	1662,363	5,62	18,18
Vértessolna	Komárom-Esztergom	1602,093	5,41	94,50
Vértesszőlős	Komárom-Esztergom	696,28	2,35	40,68

1. táblázat: Érintett települések

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
országos ökológiai hálózat magterület övezete	MT	magterület	13284,948	44,88	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
országos ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezete	OF	ökológiai folyosó	6680,005	22,57	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
országos ökológiai hálózat puffertérület övezete	PT	puffertérület	1755,099	5,93	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
országos jelentőségű védett természeti terület	52/TK/77	Gerecsei Tájvédelmi Körzet	8433,1869 ebből fokvéd: 429,8949	97	129/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
Natura2000 természetmegőrzési terület	HUDI20015	Déli-Gerecse	2665,4825	55,35	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
Natura2000 természetmegőrzési terület	HUDI20020	Gerecse	2409,2476	98,85	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
Natura2000 természetmegőrzési terület	HUDI20030	Központi-Gerecse	5581,1895	94,4	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
országos jelentőségű védett természeti terület	397/TE/15	Tölgyhádi kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék (Lábatlan)	10,1037	100	55/2015. (IX. 18.) FM rendelet földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről
helyi jelentőségű védett természeti terület	-	Vértestolnai helyi védett területek	252,1973	100	Vértestolna Önkormányzat képviselőtestületének 5/2000. (VI.14.) önkormányzati rendelete
helyi jelentőségű védett természeti terület	10/142/TT/99	Árendás-patak völgye, Tata	8,0785 (29,1302)	27,73%	Tata Város Önkormányzat Képviselő-testületének 1/2012. (I.30.) önkormányzati rendelete
erdőrezervátum	ER-05 (HU)	Gerecse Száz-völgy Erdőrezervátum	Magterület 6,99 ha Védőzóna 170,2 ha	100	14/2000. (VI. 26.) KöM rendelet a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról
ex lege védett természeti érték barlang	4630-118 4630-119	Kereszt-háti 1-2. sz. barlangok, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-53	Kullancsos-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-54	Benzinkút-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-55	Küzdelem-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-56	Döbbenet-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-60	6. Sztrogoff Mihály-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-75 4630-76	Öreg-Kovács-hegyi 15., 22 sz. víznyelő barlangjai, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-77	Fenyvesi-nyelő barlangja, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-78	Szerelem-lyuk, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-79	Betyárkörte-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-83	Paksi mogyoró-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-91	Végre-barlang, Baj	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-36	Sárási-kői 4. sz. barlang, Bajna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-66	Sárási-kői-fülke, Bajna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-18	Hosszú-vontatói-sziklaeresz, Dunaszentmiklós	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-19 4640-20	Hosszú-vontatói 1-2. víznyelőbarlangok, Dunaszentmiklós	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-5 4621-11	Gyertyánosi 1-7. sz. barlangok, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-15 4621-21	Fehér-kői 1-7. sz. barlangok, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-2 4621-3	Fábián-kői 2-3. sz. barlangok, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-22- 4621-24 4621-26	Kajmáti 1-3., 5-6., 8., 10., 12. sz. barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
	4621-27 4621-29 4621-31 4621-33				
ex lege védett természeti érték barlang	4621-25	Kajmáti-átjáró, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-28	Héregi-barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-30	Kajmáti-sziklaeresz, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-32	Kajmáti-hasadékbarlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-39	Zerge-lyuk, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-40	Mese-barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-50	Fehér-kői-sziklaeresz, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-52	Sas-lik, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-62- 4621-64	Fekete-kői 1-3. sz. barlang, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-65	Fábián-kői-átjáró, Héreg	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-1	Pisznice-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-2	Pisznicei Borz-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-3	Pisznicei-zsomboly, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-4	Pisznicei-átjáró, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-5	Pisznicei Gyökeres-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték	4650-6	Pisznicei Bányász-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
barlang					
ex lege védett természeti érték barlang	4650-7	Pisznicei Rejtett- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-8	Pisznicei Szűnyog- folyosó, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-9	Pisznicei Kétlyukú- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-10	Pisznicei Bástya- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-11	Pisznicei Malomköves- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-12	Pisznicei Rózsás-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-13	Pisznicei Bagoly-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-14	Pisznicei Omladékos- fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-15	Pisznicei Vas-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-16	Pisznicei Trepnis- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-17	Pisznicei Pihenő-odú, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-18	Pisznicei Gömb-odú, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-19	Pisznicei Vörös- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-20	Pisznicei Szeglet- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-21	Pisznicei Határ- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-22	Pisznicei Pillér- barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4650-23	Pisznicei Csipkés-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-24	Pisznicei Kanyon-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-25	Pisznicei Rókás-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-26	Pisznicei Rókás-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-28	Eminkesi-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-30	Eminkesi-zsomboly, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-35-4650-40	Sárkány-lyuki kőfejtő 1-6. sz. barlangjai, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-41-4650-43 4650-47 4650-49	Berzsek-hegyi 1-5. sz. kőfülkék, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-44	Póc-kői-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-45	Pisznicei Álmennyezet-fülke, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-46	Pisznicei Alsó-barlang, Lábatlan	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-6-4640-9 4640-12-4640-17 4640-26	Nagy-somlyói 1-4., 7-13 sz. barlangok, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-10	Nagy-somlyói Két bejáratú-barlang, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-11	Nagy-somlyói Árkádos-barlang, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-28	Nagysomlyói-kőfülke, Neszmély	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-43	Pusztamaróti-barlang, Nyergesújfalú	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4621-44- 4621-46 4621-59	Hajdúugratói 1-4. sz. barlangok, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-47	Masina-völgyi-barlang, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-48	Masina-völgyi-hasadékbarlang, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-51	Hajdúugratói-sziklaeresz, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-61	Hajdúugratói-lapító, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-67	Pusztamaróti-beszakadás, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-31	Förtési Gázos-zsomboly, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-32	Förtési Csontos-barlang, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-33	Förtési Cikis-barlang, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-34	Förtési Szendvics-barlang, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4650-48	Marót-hegyi-barlang, Nyergesújfalu	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-41	Tüzköves-barlang, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-42	Jura-zsomboly, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-49	Lovas-zsomboly, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-54	Laktanya melletti nagytöbör barlangja, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-55	Legyes-barlang, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-56	Kis-gerecsei-sziklaeresz, Süttő	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4621-57	Kis-gerecsei 2. sz. sziklaeresz, Süttö	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-58	Kis-gerecsei 2. sz. hasadékbarang, Süttö	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-60	Kis-gerecsei-víznyelő, Süttö	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4621-37	Bánya-hegyi-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-22	Tardosi Gorba-lyuk, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-23	Szúnyogos-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-24	Gorba-tetői-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4640-25	Tüzes-barlang, Tardos	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-1- 4610-8 4610-10 4610-11 4610-14 4610-15 4610-61 4610-62 4610-98	Keselő-hegyi 1-2. 4-9., 11-12., 15-16., 20-21., 23. sz. barlangok, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-17	Lázár-hegyi-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-18	Lázár-hegyi-hasadék, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-19	Lázár-hegyi-kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-1	Bivak-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-10	Törekvés-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-10- 4630-12 4630-17 4630-18	Turul 2-4., 6-7 sz. üregek, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-14	Csárda-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-15	Gilisza-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-16	Gépgyár-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-19	Rejtett-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-2	Denevér-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-20	Füstös-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-21	Lófej-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-22	Lengyel-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-23	Lengyel-szakadék, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-24	Nyári-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-25	Tábor-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-26	Tatabányai Bányász- barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-31	Kisréti- víznyelőbarlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-32	Veres-hegyi-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-35	Réteg-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-36	Tölgyes-fülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-4	Háry-kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-42	Veres-hegyi 2. sz. kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-50	Kis-lyuk, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-59	Március-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-6	Pisztoly-barlang, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-8	Szelim-lyuk, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-9	Eszterházy-kőfülke, Tatabánya	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-38	Figaró-víznyelőbarlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4610-39-4610-54 4610-75-4610-91 4610-93-4610-94 4610-96	Pes-kői 1-4., 7-33., 35-37. sz. barlangok, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-100-4630-102 4630-104-4630-110 4630-114-4630-115	Kovács-hegyi 26-28., 30-36., 40-41. sz. barlangok, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-123-4630-125 4630-128-4630-129	Halyagosi 1-3., 6-7 sz. barlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-30	Kőbánya-barlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-47	Széna-hegyi-sziklaeresz, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-48	Művész-barlang, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-51-4630-52	Muflon 1-2. sz. barlangok, Vértestolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték barlang	4630-61-4630-67-4630-70-4630-74-4630-97-4630-99	Kovács-hegyi 1-7., 9-13., 23-25 sz. barlangok, Vértistolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-68	Kovács-hegyi-sziklaeresz, Vértistolna	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-27	Vértess László-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-28	Szölösi Arany-lyuk, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-29	Hófehérke-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-37	Hapci-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-38	Morgó-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-39	Farkas-völgyi-kőfülke, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-41	Szende-barlang, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-49	Katalin-kőfülke, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-80	Névtelen-nyelő, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték barlang	4630-93	Vaddisznós-nyelő barlangja, Vértesszőlős	-	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ex lege védett természeti érték földvár	-	Feketehidi árok (Süttő 035, 036, 039)	5,6637	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-187/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Kis-Gerece (Süttő 0167/15)	28,3405	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-191/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Kissánc (Süttő 2350, 2351, 2353, 2354, 036)	0,7159	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-189/2018

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték földvár	-	Leányvár (Süttő 0167/8)	1,0342	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-192/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Nagy-Gerecse (Süttő 0167/15)	66,6150	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-190/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Nagysáncstető (Süttő 2501, 2527/1-2, 028, 030, 036, 032/2)	4,4517	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-188/2018
ex lege védett természeti érték földvár	-	Kissomlyó (Tarján 0194)	0,1736	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-193/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Héreg-Gyermely határhalom (Héreg 072/1, Gyermely 0245)	0,01595	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-198/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Héreg-Gyermely-Tarján határhalom (Héreg 0107/8, Gyermely 0247, Tarján 077)	0,0181	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-197/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Halomsírmező (4004-4005-4006-4007-4008-4009) (Neszmély 0386/2)	0,6472	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-210/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő ikerhalom: 4003-4020 (Süttő 045/2, 3)	0,4807	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-199/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő ikerhalom: 4016-4026 (Süttő 031/9)	0,2990	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-202/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4001 sz. halomsír (Süttő 032/2)	0,0192	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-203/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4002 sz. halomsír (Süttő 040)	0,2711	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-204/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4015 sz. halomsír (Süttő 040)	0,2136	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-205/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4019 sz. halomsír (Süttő 045/2)	0,2731	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-200/2018

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4022 sz. halomsír (Süttő 040)	0,2233	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-206/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4023 sz. halomsír (Süttő 040)	0,1584	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-207/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4024 sz. halomsír (Süttő 040)	0,9349	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-208/2018
ex lege védett természeti érték kunhalom	-	Süttő 4025 sz. halomsír (Süttő 031/9)	0,3177	100	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről Határozat: KEMKH 4037-201/2018

2. táblázat: Egyéb védeltségi kategóriák

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A területre vonatkozó jóváhagyott természetvédelmi kezelési terv jelenleg nincs.

1.7.2. Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

HUDI20015 Déli-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve (2021)

HUDI20020 Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve (2020)

HUDI20030 Központi-Gerecse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve (2021)

1.7.3. Településrendezési eszközök

Fejér megye

Fejér Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 7/2020. (II.28.) rendelete Fejér megye területrendezési tervéről

Komárom-Esztergom megye:

Komárom-Esztergom Megyei Területrendezési Tervéről szóló 6/2020 (VI. 25.) önkormányzati rendelet

- Baj:

Baj község településszerkezeti tervének módosításáról szóló 12/2016. (I.26.) számú képviselőtestületi határozat

Baj Helyi Építési Szabályzatáról szóló 6/2009. (V.12.) önkormányzati rendelet

- Bajna

Bajna község Önkormányzat képviselőtestületének 9/2013. (VII.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról szóló 3/2008. (III.26.) önkormányzati rendelet módosításáról

- Bajót

Bajót község képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról szóló 14/2019. (XII.18.) önkormányzati rendelete

- Bicske

Bicske Város településszerkezeti tervéről szóló 281/2009. (VII.24.) számú képviselő-testületi határozat

Bicske Város Önkormányzat Képviselő-testületének 18/2009.(VII.27.) önkormányzati rendelete Bicske helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

- Csabdi

Csabdi Község településszerkezeti tervéről szóló 141/2003. (XII.30.) számú képviselő-testületi határozat

Csabdi Község Helyi Építési Szabályzatának jóváhagyásáról szóló 28/2005. (XII. 20.) önkormányzati rendelet

- Dunaszentmiklós

Dunaszentmiklós Község Önkormányzat Képviselő-testületének Dunaszentmiklós Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 5/2019. (IX.25.) önkormányzati rendelete

- Gyermely

Gyermely Község településszerkezeti tervéről szóló 31/2006. (VI. 7.) számú képviselő-testületi határozat

Gyermely Község Önkormányzata képviselő-testületének 6/2006 (VI.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

- Héreg

Héreg Község településszerkezeti tervéről szóló 1/2005. (I.28.) számú képviselő-testületi határozat

Héreg Község Önkormányzata Képviselő testületének 1/2005. (I. 28.) sz. rendelete a helyi építési szabályzatról

- Lábatlan

Lábatlan Város településszerkezeti tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) számú képviselő-testületi határozat

Lábatlan Város Önkormányzata Képviselő-testületének Lábatlan helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) önkormányzati rendelete

- Nagysáp

Nagysáp Község Önkormányzat Képviselő-testületének 23/2013 (XII.12.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról

- Neszmély:

Neszmély Önkormányzata Képviselő-testületének a község településszerkezeti tervéről szóló 85/2013. (VI.26.) sz. határozata

Neszmély Község Önkormányzat Képviselő-testületének Neszmély Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 17/2013. (XII.20.) önkormányzati rendelete

- Nyergesújfalu

Nyergesújfalu Város településszerkezeti tervéről szóló 32/2001. (IV.24.) számú képviselő-testületi határozat

Nyergesújfalu Város Önkormányzati Képviselő-testületének Nyergesújfalu Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről szóló 17/2008.(V.30.) számú rendelete

- Óbarok

Óbarok Község településszerkezeti tervéről szóló 31/2001. (IV.24.) számú képviselő-testületi határozat

Óbarok Község Önkormányzatának 8/2001. (IV.25.) számú rendelete Óbarok helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

- Süttő:

Süttő Község településszerkezeti tervéről szóló 35/2011. (VI. 21.) számú képviselő-testületi határozat

Süttő Község Önkormányzatának 12/2011. (VI.23.) számú rendelete Süttő helyi építési szabályzatáról

- Szomód:

Szomód Község településszerkezeti tervéről szóló 29/2011. (III.18.) számú képviselő-testületi határozat

Szomód Község Önkormányzat Képviselő-testületének a Helyi Építési Szabályzatról szóló 4/2011. (III.21.) önkormányzati rendelete

- Tardos:

Tardos Község településszerkezeti tervéről szóló, többször módosított 77/2001. (VI. 20.) számú önkormányzati határozat

Tardos Község Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról és a szabályozási tervekről szóló, többször módosított 8/2001.(VII. 1.) önkormányzati rendelet

- Tarján

Tarján Község településszerkezeti tervéről szóló 8/2007. (II. 7.) számú képviselő-testületi határozat

Tarján Helyi Építési Szabályzatáról szóló 3/2007. (II. 12.) önkormányzati rendelet

- Tata:

Tata Város településszerkezeti tervéről szóló 128/2002. (IX.25.) számú képviselő-testületi határozat

Tata Város Önkormányzata Képviselő-testületének 38/2005. (XII. 6.) önkormányzati rendelete Tata Építési Szabályzatáról

- Tatabánya:

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 43/2018. (IV. 19.) határozata Tatabánya Megyei Jogú Város új Településszerkezeti Tervének elfogadásáról

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 8/2018. (IV. 19.) önkormányzati rendelete Tatabánya Megyei Jogú Város Helyi Építési Szabályzatáról

- Vértesszőlős:

Vértesszőlős Község településszerkezeti tervéről szóló 116/2005. (X.13.) számú képviselő-testületi határozat

Vértesszőlős Község Önkormányzatának 15/2005. (X.17.) rendelete Vértesszőlős Építési Szabályzatáról

- Vértestolna:

Vértestolna Község településszerkezeti tervéről szóló 26/2006. (IV. 26.) számú képviselő-testületi határozat

Vértestolna Község Önkormányzat Képviselő-testületének 9/2006. (IV.26) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

1.7.4. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A terület az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet 5. sz. melléklete alapján a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetekhez tartozik.

- Gerecsei Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve

Hatályos körzeti erdőterv jóváhagyó határozat száma: NFK-12329/14/2021.

Érvényes: 2021. január 01. – 2031. december 31.

- Gerecse-Vértesi Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve

Törzskönyvi száma: XIV-G-027/6821/0/2012.

Érvényes 2014. január 1. - 2023. december 31-ig.

- A Mezőföldi Erdőtervezési Körzet Körzeti Erdőterve

Hatályos körzeti erdőterv jóváhagyó határozat száma: PE-06/ERDŐ/6171-29/2018.

Érvényes: 2018. január 1. – 2028. december 31.

Az Erdőtervezési Körzetekre érvényes erdőtervezési alapidokumentációk és Natura 2000 elővizsgálati dokumentációk a Nemzeti Földügyi Központ (Budapest) honlapján érhetők el: http://www.nfk.gov.hu/Erdotervezes_news_342

1.7.5. Tájégségi vadgszálkóási tervék és vadgszálkóási üzemtervék

A tervészési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Észak-Dunántúli Vadgszálkóási Tájon belül az 510. számú („Vértés-hegységi”), valamint az 512. számú („Dunazugi”) vadgszálkóási tájégségek területén helyezkedik el. A térség vadállományának jellemzőit, a vadállomány-szabályozásának irányelveit, a fenntartandó vadlétszámra vonatkozó irányelveket, illetve a természet- és tájvédelmi szempontokat bemutató, a tájégségi vadgszálkóási terv alapjául szolgáló dokumentum elérhető:

<http://www.ova.info.hu/ujvgtajak.html>

A vonatkozó tájégségi vadgszálkóási tervéket az Észak-dunántúli Vadgszálkóási Táj vadgszálkóási tájégségeinek vadgszálkóási tervéről szóló 12/2018. (VII. 3.) AM rendelet tartalmazza.

A tervészési terület tíz vadászatra jogosult vadásztársaság területére esik.

- Aranykalász Vadásztársaság

Vadgszálkóási tájégség: Dunazugi Vadgszálkóási tájégség

Vadgszálkóási terület kódszáma: 11-252750-512

Vadgszálkóási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/354-1/2019

Vadgszálkóási üzemterv érvényes: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Bajnai Tölgyfalevél Vadásztársaság

Vadgszálkóási tájégség: Dunazugi Vadgszálkóási tájégség

Vadgszálkóási terület kódszáma: 11-253250-512

Vadgszálkóási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/23-2/2019

Vadgszálkóási üzemterv érvényes: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Budapesti Erdőgazdaság Zrt. Süttöi Erdészete

Vadgszálkóási tájégség: Dunazugi Vadgszálkóási tájégség

Vadgszálkóási terület kódszáma: 11-252350-512

Vadgszálkóási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/376-3/2019

Vadgszálkóási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Dunaszentmiklósi Rákóczi Vadásztársaság

Vadgszálkóási tájégség: Dunazugi Vadgszálkóási tájégség

Vadgszálkóási terület kódszáma: 11-251950-512

Vadgszálkóási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/52-4/2019

Vadgszálkóási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Ezüst Remete Vadásztársaság

Vadgszálkóási tájégség: Dunazugi Vadgszálkóási tájégség

Vadgszálkóási terület kódszáma: 07-403160-512

Vadgszálkóási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: FE08/FMO/207-3/2019

Vadgszálkóási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Feketekői Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252860-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/56-3/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Pilisi Parkerdő Zrt. Bajnai Erdészete

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252810-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/208-1/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Postás Vadásztársaság

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252460-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/206-7/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Vértesaljai Földtulajdonosok Vadásztársasága

Vadgazdálkodási tájegység: Vértes-hegység Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252550-510

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/57-2/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

- Vérteserdő Zrt.

Vadgazdálkodási tájegység: Dunazugi Vadgazdálkodási tájegység

Vadgazdálkodási terület kódszáma: 11-252450-512

Vadgazdálkodási üzemtervet jóváhagyó határozat száma: KE-06/FMO/31-4/2019

Vadgazdálkodási üzemterv érvényessége: 2017. március 1 – 2037. február 28.

(A vadászterületekre vonatkozó vadgazdálkodási terveket jóváhagyó határozatokat a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Tatabányai Járási Hivatal elsőfokú vadászati hatáskörében eljáró Agrárügyi- és Környezetvédelmi Főosztály Földművelésügyi Osztálya állította ki.)

1.7.6. Halgazdálkodási tervek

A madárvédelmi területen két nyilvántartott halgazdálkodási vízterület található.

- Bicolpataki tározó

Víztérkód: 11-037-1-5

Tulajdonos: Tardosi Önkormányzat

Halgazdálkodási terv elfogadó határozat száma: Nincs elfogadott halgazdálkodási terv

- Tarján B táblai tó

Víztérkód: 11-042-1-4

Tulajdonos: Sporthorgász Egyesület Tarján

Halgazdálkodási terv elfogadó határozat száma: KE/039/1015-3/2021

(A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületekre vonatkozó halgazdálkodási tervek az illetékes halgazdálkodási hatóságnál fellelhetők.)

1.7.7. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- Magyarország felülvizsgált, 2015. évi Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve 2016. április
- Duna részvízgyűjtő vízgyűjtő-gazdálkodási terv, 2015
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság 2016. április
- 1-7. Gerece vízgyűjtő alegység gazdálkodási tervezése 2015.
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság 2016. április

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek megtekinthetők az alábbi linken:

<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

2. Veszélyeztető tényezők

A veszélyeztető tényezők felsorolásánál figyelembe vettük a Natura adatlapon felsorolt tényezőket, amelyeket az aktuális állapotra alakítva ismertetünk. A veszélyeztető tényezők által érintett terület nagyságát a madárvédelmi terület összterületéhez viszonyítottuk (Egyes helyeken kiegészítésként a kezelési egységekre, jelölő fajok elterjedésére vonatkoztatva is adtunk meg becsült értéket).

Belső veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03	Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra)	L	5	A szőlőtelepítések és gyümölcsösök területének növekedése a jelölő értékek élőhelyének kárára történik. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)
A05	Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából	M (H)	30 (90)	A mozaikos, változatos élőhelyek eltűnése elsősorban a fészkelőhelyek és a táplálékállatok csökkenése révén fejt ki negatív hatást. A mezővédő sávok, bokrosok, elválasztó cserjések és spontán jellegű fa- ill. bokorcsoportok kezelése, eltávolítása csökkenti a faj számára rendelkezésre álló területeket is. Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) (Az egész tervezési terület kb. 30%-a, de a mezőgazdasági területek kb. 90%-a (H) érintett lehet.)
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy	L (H)	15 (80)	A kaszálás, vagy megfelelő intenzitású legeltetés hiánya az élőhelyek szerkezeti átalakulásához, gyomosodásához,

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
	kaszálás megszüntetése)			becserjésedéséhez, beerdősüléséhez, vezethet, elősegítheti inváziós fajok terjedését. A felsorolt madárfajokra elsősorban a fészkelőhelyek és a táplálékállatok csökkenése révén fejt ki negatív hatást. (Kezelés hiányában a visszagyepesítéseken intenzíven terjedhetnek az inváziós növényfajok is) Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) (Az egész tervezési terület kb. 15%-a, de a rét/legelő művelési ágú területek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	L	5	A túllegeltetéssel romlik a természet szerű élőhelyek minősége, szerkezete. Gyomosodási folyamat indulhat be, kedvezőtlen irányba változhat a fajösszetétel. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)
A10	Extenzív legeltetés vagy alullegetetés	L	10	A hasznosított gyepterületek egy részén probléma azok alulhasznosítása, ami hosszabb távon a gyepgazdálkodás felhagyásához hasonló hatásokkal bír. Az alacsony állatlétszám nem biztosítja a terület megfelelő kezelését. Fészkelő (r): töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) Állatállomány hiányában a legelőnek alkalmas területeket is kaszálással hasznosítják, ami többlet veszélyt jelenthet a földön fészkelő madárfajokra nézve.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) (Az egész tervezési terület kb. 10%-a, de a legelő művelési ágú területek kb. 60%-a (H) érintett lehet.)
A21	Növényvédőszer a használat a mezőgazdaságban	M (H)	30 (90)	A Natura 2000 területen található szántókon alkalmazott növényvédőszer a (a vizekbe való bemosódáson túlmenően) a szántókat, mint táplálkozóterületet használó fajok táplálékbázisát csökkentik. A tarlók betakarítás utáni teljes gyomirtása, mint terjedő gyakorlat az őszi-téli növénytáplálékot, egyúttal rovtáplálékot is megszünteti a szántókon. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) partifecske (<i>Riparia riparia</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) A fiatal madarak jelentős része a rágcsálóirtás következményeként mérgezésben pusztul el, de az idős madarak között is jelentős lehet a veszteség. Illetve egyáltalán a rágcsálók számának csökkentése is káros a ragadozókra nézve. Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) (Az egész tervezési terület kb. 30%-a, de a mezőgazdasági területek kb. 90%-a (H) érintett lehet.)
B01	Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás)	L	5	A cserjésedő gyepek üzemtervezése csökkentheti az ilyen jellegű élőhelyekhez kötődő fajok életterét.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)
B02	Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is	M (H)	45 (80)	A vágásos üzemmódban kezelt erdők kor- és fafajszerkezete nem kedvező a fajok számára. Állandó (p): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	M (H)	45 (80)	A legszélesebb értelemben vett fakitermelés (újulatkezelés is) (hazai terminológiában inkább fahasználat értendő ez alatt) alapvetően és jellemzően kedvezőtlen irányt mutatva befolyásolja az erdei madárfajok állományainak életképességét, fennmaradását, terjedését. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>) Fészkelő (r):

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétság (<i>Haliaeetus albicilla</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	M (H)	45 (80)	A száradék kitermelése, a frissen kidőlt, illetve pusztuló faegyedek eltávolítása veszélyezteti az ezekhez kötődő fajok állományait, elsősorban a fészkelőhely és a táplálék fogvatkozása miatt. Állandó (p) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>) Fészkelő (r): kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)	M (H)	45 (80)	Az idős, odvas faegyedek eltávolításából keletkező hiány erőteljesen veszélyezteti, korlátozza a fajok elterjedését, fészkelési lehetőségét. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>) Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B09	Tarvágás	M (H)	45 (80)	Klasszikus tarvágás helyett itt alapvetően a véghasználat utáni üres vágásterületek keletkezése jelent gondot, amely erőteljesen veszélyezteti, korlátozza a fajok elterjedését. Az élőhely megszűnése mellett a táplálékforrás szűkülését (pl. hangyabolyok is) egyaránt okozza. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B12	Ritkítás (lombkoronaszintben)	M (H)	45 (80)	A rossz időben végzett mindenféle jellegű beavatkozás, előhasználatok, gyérítések alapvetően veszélyeztethetik a fajok fészkelését, költési sikerét. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>) középfakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>) fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>) hamvas küllő (<i>Picus canus</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) kék galamb (<i>Columba oenas</i>) örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>) kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B16	Faanyag szállítása	M (H)	45 (80)	A faanyag szállítása közvetlen zavaró hatással van az igen érzékeny fészkelési időszakban egyes fajokra, amelyek más időszakban akár jobban tolerálják az ember jelenlétét. Ilyenkor leginkább (az adott évi költési siker mellett) a következő évi fészkekfoglalás kerül veszélybe. Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) (Az egész tervezési terület kb. 45%-a, de az erdőterületek kb. 80%-a (H) érintett lehet.)
B23	Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezését okozó erdészeti tevékenységek	L	10	A gázlók széles körű használata, a nem megfelelő gépek vízi környezetben vagy azok közelében való használatából eredő probléma erősen veszélyezteti egyes fajok lokális állományait. Fészkelő (r): hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
B27	A hidrológiai viszonyok átalakítása vagy a víztestek fizikai változása és lecsapolás erdészeti célból (beleértve a gátakat)	L	10	A természetes állapotú vízfolyások és környezetük átalakítása, módosítása kedvezőtlenül befolyásolja a fészkelést ill. a költés sikerességét. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
C01	Ásványkitermelés	L	5	A nyersanyag kitermelése és egyéb bányászati beavatkozások veszélyeztethetik ezen fajok megtelepedését és fennmaradását. Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>)
C15	Egyéb bányászati és kitermelési tevékenység	L	5	Minden nagyobb beruházás -akár bányászati, ipari, kereskedelmi- negatívan hathat a fajra, amennyiben nagy mennyiségű föld felhalmozása után a munkálatok hosszabb időre félbemaradnak. Az emberi tevékenység átmeneti megszűnése során a madarak elfoglalhatják a kialakult kedvező falakat. A fészkelési időszak során folytatódó beruházási munkálatok így egész állományokat semmisíthetnek meg. Fészkelő (r): partifecske (<i>Riparia riparia</i>)
D06	Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)	M	30	Egyes (nem madárbarát) oszlopfejjel rendelkező közép- és magasfeszültségű elektromos légvezetékek tartóoszlopain bekövetkező áramütés jelentős mértékű elhullást okoz, elsősorban a fiatal, még tapasztalatlan madarak körében. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	L	20	A tervezési terület több ponton érintkezik belterületekkel és közutak határolják / metszik, valamint egy szakaszon az M1-es autópálya is érinti a területet, melyek fokozzák a gázolás veszélyét. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
F03	Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása)	L	5	Minden nagyobb beruházás -akár bányászati, ipari, kereskedelmi- negatívan hathat a fajra, amennyiben nagy mennyiségű föld felhalmozása után a munkálatok hosszabb időre félbemaradnak. Az emberi tevékenység átmeneti megszűnése során a madarak elfoglalhatják a kialakult kedvező falakat. A fészkelési időszak során folytatódó beruházási munkálatok így egész állományokat semmisíthetnek meg. Fészkelő (r): partifecske (<i>Riparia riparia</i>) A napelemparkok (pl. tervezett: Neszmély, Vörösiszaptározó területén) hatása a környező élőhelyekre és élőlényekre még nem teljesen tisztázott. Biztos azonban, hogy nagy területen való létesítése élőhelycsökkenéssel és fragmentációval jár. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek	M	30	Hegyvidéki fajoknál egyes technikai sportok (pl. sziklamászás, motorsportok, hegyikerékpározás, extrém túrázás, stb.) veszélyeztetik e fajok sikeres költését. Az érzékenyebb fajokra, az általános turizmus is zavaró hatással lehet. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)
F09	Háztartási/rekreációs létesítményi hulladék/szemét elhelyezése és kezelése	L	5	Települések közelében problémát jelent az illegális hulladékelhelyezés, melyek potenciális veszélyt jelentenek vízfolyásokba (Bikol-patak, Szent László-patak) kerülésükkel is. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
F12	Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezése városi szennyvíz kibocsátása (kivéve vihar okozta kiáradás vagy városi esővíz lefolyások) következtében)	L	5	Városi (és állattartótelepi) szennyvizek potenciális veszélyt jelentenek vízfolyásokba (Bikol-patak, Szent László-patak) kerülésükkel. A szennyvíz nem körültekintő kezelése során előidézett pontszerű szennyezések veszélyt jelenthet a sikeres fészkelés, fennmaradás tekintetében. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
G07	Vadászat	H	60	Hegyvidéki esetekben a vadállomány kezelése (pl. vadgazdálkodási berendezések elhelyezése) okoz nehézségeket, zavarást. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)
G08	Hal- és vadállomány kezelése	H	60	A területen igen jelentős számban előforduló vaddisznó (<i>Sus scrofa</i>) fészek- és fióka-predációjával a földön fészkelő fajok, állományaikban okoz jelentős kárt, továbbá az e fajok táplálékát képező kételtűeket is elpusztítja. Hasonló, de kisebb mértékű veszélyt jelentenek egyéb szőrmés ragadozó, illetve vadfajok, így a vörös róka (<i>Vulpes vulpes</i>) és az aranysakál (<i>Canis auratus</i>). Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) Emellett a ragadozómadarak táplálékául szolgáló apróvadak (pl. mezei nyúl (<i>Lepus europaeus</i>)) egyedszámának csökkenése veszélyeztethetik azokat. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
G10	Illegális kilövés/elpusztítás	L	10	Ellenérdekelt csoportok által indított illegális pusztítások (pl. szándékos mérgezések, lelövések) súlyosan veszélyeztethetik az adott fajt. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
G11	Illegális begyűjtés, gyűjtés és termelés/szállítás	L	5	Nem általános, de eseti fészekfosztások előfordulhatnak a tervezési területen. Fészkelő (r): vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)
G13	Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)	L	10	A jellemzően más fajok korlátozását célzó (illegális) mérgezések közvetlenül az érintett fajok egyedeinek pusztulását okozzák. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
G14	Ólom használata lövedékként vagy horgászszúlyként	L	10	A vadászatból visszamaradó tetemek, belsőségek, zsigerek elfogyasztása ólommérgezést okozhat. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
K05	Víztestek fizikai változása	L	15	A természetes állapotú vízfolyások és környezetük megváltozása, átalakulása kedvezőtlenül befolyásolja e fajok fészkelését ill. költésük sikerességét. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében	L H	20 90	A nyílt élőhelyek szukcessziós folyamatai veszélyeztethetik a fajok fészkelését, táplálkozóterületük beszűkülését okozhatja. Fészkelő (r): parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>) európai lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) töviszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>) erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) (Az egész tervezési terület kb. 20%-a, de a nyíltabb területek kb. 90%-a (H) érintett lehet.)

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
M07	Vihar, forgószél	L	5	Főként a nyári (júniusi) időszakban jelentkező szélsőséges időjárás kedvezőtlenül befolyásolhatja a költés sikerességét. Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)
M08	Áradás (természetes folyamat)	L	5	Elsősorban a heves nyári esőzések nyomán fellépő villámárvizek veszélyeztetik a faj fészkelését. Fészkelő (r): hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>)
N01	Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében	H	100	Az élőhelyek és a táplálékspektrum átalakulása, jelentős változása miatt kerülhet veszélybe a faj fészkelőállománya. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)
N02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében	H	100	A száraz koratavaszi időszakok miatt meghiúsulhat a fészkekfoglalás, ezáltal a fészkelés. Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) Az aszályos időszakok gyakoriságának növekedése meghiúsíthatja a fészkelést a táplálék hiánya miatt. Fészkelő (r): kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) hegyi billegető (<i>Motacilla cinerea</i>) partifecske (<i>Riparia riparia</i>)
N03	Csapadékmennyiség növekedés vagy változás a klímaváltozás következtében	H	100	A szélsőséges nyári időjárás (viharok, heves zivatarok) kedvezőtlenül befolyásolja a költés sikerességét. Fészkelő (r): fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)

3. táblázat: Belső veszélyeztető tényezők

Kívülről ható veszélyeztető tényezők:

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy, M= közepes, L= kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő fajra és milyen módon gyakorol hatást?
D06	Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)	L	20	A tervezési terület közvetlen közelében húzódnak a településeket ellátó közép feszültségű légvezetékek, döntő részben veszélyes fejszerkezetű tartóoszlopokkal. A szigeteletlen, veszélyes tartóoszlopok a területen fészkelő illetve táplálkozó gázlómadarak, jelölő ragadozómadár-fajok, és kisebb testű vártamadarak számára jelentenek közvetlen veszélyt. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	L	20	A tervezési terület közvetlen közelében belterületek, nagy forgalmú főutak, autópálya húzódnak, melyek fokozzák a gázolás veszélyét. Állandó (p) parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Fészkelő (r): uhu (<i>Bubo bubo</i>) kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>) rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) Gyülekező/átvonuló (c): parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) Telelő (w): rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)

4. táblázat: Kívülről ható veszélyeztető tényezők

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzés:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű madárfajok és élőhelyük kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló madárfajok élőhelyeinek természeti állapotának, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célok:

Kedvező természetvédelmi helyzet megőrzése:

- A jelölő fajok populáció nagyságának megőrzése, a populációk elterjedési területe nem csökkenhet. Kiemelt fajként kell a védelem során kezelni: a parlagi sast (*Aquila heliaca*), a kígyászölyvet (*Circaetus gallicus*), a fehérhátú fakopáncsot (*Dendrocopos leucotos*) és a kis légykapót (*Ficedula parva*); valamint a fekete gólyát (*Ciconia nigra*), a bajszos sármányt (*Emberiza cia*), az erdei pacsirtát (*Lullula arborea*) és a darázsölyvet (*Pernis apivorus*).
- A jó állapotú erdő és gyepek élőhelyek természetesen szerkezetének megőrzése. Magas természetességű gyepek, erdők fenntartása szakszerű hasznosítással/kezeléssel.
- Extenzív gyepegazdálkodás fenntartása. Legelő állatállomány növekedésének elérése.
- Változatos extenzív földhasználat és mezőgazdasági művelés fenntartása és fejlesztése.
- Tájidegen energia növényfajok megjelenésének és terjedésének megelőzése.
- A beépített területek területi kiterjedésének minimalizálása.
- Kisvizek rekonstrukcióinak elősegítése, támogatása.
- Erdőhasználat gyakorlatának átalakítása. A szálaló vágás, szálalás bevezetése az arra alkalmas területeken az odúlakó madárfajok élőhelyének folyamatos megőrzése érdekében.

Kedvező természetvédelmi helyzet elérése érdekében szükséges fejlesztés:

- Meglévő ürge (*Spermophilus citellus*) állományok megőrzése, szükség szerint telepítés alkalmas élőhelyekre.
- Meglévő és új létesítésű középvezetű elektromos hálózat tartóoszlopainak szigetelése, továbbá szükség esetén földkábelbe helyezése.
- Inváziós növényfajok, különösen a selyemkóró (*Asclepias syriaca*), kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), fekete fenyő (*Pinus nigra*), erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) terjedésének megállítása, állományaik csökkentése.
- Az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési/kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a sztyepprétek és löszgyepek területén a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.
- A jelölő fajoknak otthont adó erdei élőhelyek állományaikban előtérbe szükséges helyezni a folyamatos erdőborítást biztosító, vagy ahhoz funkciójában jobban közelítő használatok alkalmazását, valamint közelíteni szükséges a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori

összetételét a természetes állapotokhoz, különösen a bükkösök, melegkedvelő, tölgyesek, cseres tölgyesek, gyertyános tölgyesek területén.

- Mesterséges fészkek kihelyezése veszélyeztetett ragadozó madarak számára.
- Öreg és böhöncös faegyedek megőrzése.
- Nagy területi kiterjedésű vágásterületek, véghasználatok és a területi fragmentáció (erdészeti feltáró utak, közelítő hálózat túlzott sűrítése) elkerülése.
- Holt faanyag hektáronkénti növelése a hegység területén a változatos rovarvilág növelése érdekében, amely a harkályfauna megőrzése érdekében szükséges. A hazai viszonylatban veszélyeztetett fehérhátú fakopáncs állományának növelése érdekében szükséges megfelelő területi kiterjedésben és térbeli elosztásban idős erdők és facsoportok fenntartása, megfelelő mennyiségű, méreteloszlású holt fa biztosítása.
- A területen található cserjésedett, mesterségesen erdősített fontos madár táplálkozó terület sziklagyepek, sztyepprétek, löszgyepek visszaalakítása gyeppé, extenzív használattal való fenntartásuk.
- Kisvizek megőrzése, újak kialakítási lehetőségnek szem előtt tartása.
- A területen a vadlétszámot olyan szinten szükséges tartani, hogy az ne okozza az erdők, gyepek degradációját, ne veszélyeztesse a földön fészkelő madárfajok állományát.
- A tájidegen muflon (*Ovis gmelini*) állomány kiszorítása a magas természetességű fontos madár táplálkozó területet jelentő gyepekről.
- Apróvadás élőhelyek fejlesztése, egyéb természeti értékeket nem károsító módon.
- Környezetkímélő gyom és rovarirtó, illetve növényvédőszeres használatának elősegítése. Özönnövény fajok terjedése esetén speciális vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása.
- Környezetkímélő szúnyogirtás.
- A madárélőhelyeket veszélyeztető egyéb tevékenységek (pl.: gépjármű forgalom, crossmotorozás, quadozás, illegális turistautak, illegális bányászat) megszüntetése.
- A jelölő madárfajok élőhelyeinek infrastrukturális fejlesztésekkel szembeni védelme.
- Ragadozó madár etetőterek kialakítása az elkóborolás és mérgezés negatív hatásainak csökkentése érdekében.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a fenntartási terv *javaslatokat fogalmaz meg* a terület használatára, kezelésére, az ott folytatott gazdálkodás szempontjaira vonatkozóan. A fenntartási terv a javaslatok mellett összefoglalja azokat a *kötelező előírásokat* is, amelyek a terület Natura 2000 státuszából, esetleges védettségéből vagy egyéb, a gazdálkodásra, területhasználatra vonatkozó a jogszabályokból, hatósági engedélyekből, szerződésekből fakadnak.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4. § 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.” Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a

gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

Az alábbi előírások a Gercse HUDI10003 különleges madárvédelmi terület országos jelentőségű védett természeti területet nem érintő részeire ajánlásként vonatkoznak, azonban az országos jelentőségű védett természeti területeken a hatósági eljárások során egyéb jogszabályok alapján érvényesíteni kell azokat.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A tervezéssel érintett madárvédelmi terület magába foglalja a HUDI20015 Déli-Gercse, HUDI20018 Északi-Gercse, HUDI20020 Gercse, HUDI20030 Központi-Gercse kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területeteket. A kezelési egységek lehatárolásánál, és a kezelési javaslatok megfogalmazásánál éppen ezért a madárvédelmi szempontok mellett az élőhelyvédelmi szempontok is figyelembe lettek véve. Cél volt, hogy a kétféle szempontrendszer harmonizálásával egységes, illetve egymásnak megfeleltethető kezelési egység lehatárolásokat és előírás csomagokat lehessen kialakítani. A madárvédelmi kezelési típusok a jelölő madárfajok aktuális előfordulása, jellegzetes élőhelyei alapján kerültek meghatározásra, figyelembe véve a célállapotokat, azaz az adott fajok potenciális előfordulási helyeit is. A kezelési típusok lehatárolásához felhasználásra kerültek a jelölőfajok fészkelési és megfigyelési adatai, a földrészletek hasznosítási adatai is.

Valamennyi kezelési egységhez a KMT területén előforduló jelölő madárfajokból álló karakterfaj-együttes rendelhető. Az egyes madárfaj-együttesek alapvetően meghatározzák a kezelések jellegét, egyfajta sorrendet állítva fel az egyes jelölő madárfajok között.

A prioritizálás az alábbi alapelvek szerint történik:

- a jelölő madárfajok uniós szintű és globális veszélyeztetettsége;
- a jelölő madárfajok jelentősége a KMT területén;
- a jelölő madárfaj „ernyőfaj” jellege;
- a kiemelt jelentőségű jelölő madárfajok előfordulása;
- a területi adottságokhoz igazodó gazdálkodási forma megvalósításának lehetősége.

A kezelési egységek meghatározásánál a teljes tervezési terület lett figyelembe véve, beleértve az élőhelyvédelmi szempontból kijelölt részeket is. A gyakorlati – a gazdálkodás által megvalósítható – élőhelykezelés lehetőségeit szem előtt tartva minél nagyobb, robosztusabb kezelési egységek kerültek meghatározásra, általánosabb keretet adó javaslat-csomagokkal. A nagyobb kezelési egységeken és kereteken belül nyílik lehetőség az adott év környezeti viszonyaihoz is alkalmazkodni képes, diverzifikáló élőhelykezelés megvalósítására, továbbá egy-egy fajhoz, fajcsoporthoz kapcsolódó specifikus, kiegészítő kezelési szempontok érvényesítésére.

A Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó előírások és javaslatok közül elsőként a terület egészére vonatkozó általános kezelési javaslatok kerülnek ismertetésre (3.2.1.1). A gazdálkodáshoz nem köthető, általános kezelési javaslatok közé tartoznak a beruházásokat, fejlesztéseket, területrendezést,

vállalkozásokat, illetve az ipari tevékenységeket és turizmust érintő, az adott területre aktuálisan vonatkozó elvek, javaslatok, valamint a kritikus pontok beazonosítása. Ezután következnek gazdálkodáshoz köthető, mező-, erdő-, vad- és vízgazdálkodásra vonatkozó kezelési javaslatok, végül a területre vonatkozó kötelező előírások következnek.

Ezután következik az egyes kezelési egységek részletes ismertetése, amit kezelési egységenként a hozzájuk tartozó előírás-javaslatok felsorolása követ (3.2.1.2.). A kezelési egységek ismeretetésénél vannak általános irányelveket megfogalmazó javaslatok, illetve specifikus, támogatási rendszerbe illeszthető előírás-javaslatok. Kezelési egységenként külön is ismertetjük a csak az adott kezelési egységre vonatkozó kötelező előírásokat, víz- és vadgazdálkodási javaslatokat, valamint az élőhely-rekonstrukciós javaslatokat, gazdálkodáshoz nem kapcsolódó javaslatokat, végül pedig a javaslatok indoklását. Az egyes kezelési egységekhez kötődő élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok minden esetben kizárólag gazdálkodói szándékkal összhangban valósítandók meg.

A terület egészére vonatkozó, általános kezelési javaslatok és előírások

A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok

Településrendezési eszközök

- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó-, üdülő- vagy iparterület kijelölése nem javasolt. A tervezési terület országos ökológiai hálózat övezete szerinti *magterület* és *ökológiai folyosó* besorolását területrészein beépítésre szánt terület csak a Trtv. előírásaival összhangban jelölhető ki.
- Mezőgazdasági övezetek esetében a jelölőfajok kulcsfontosságú élőhelyein 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú bemutatáshoz és a legelőgazdálkodáshoz feltétlenül szükséges épületek, építmények.
- Ehhez kapcsolódóan össze kell hangolni a természetvédelmi, építési és agrár-szabályozási elvárásokat, és kezelni kell a kötelező trágyatárolók és szérűskertek létesítésének, helyfoglalásának problémáját, egyedi, eseti engedélyek kiadásával.

Turisztikai és Egyéb infrastruktúra-fejlesztések és ipari jellegű beruházások

- Új nyomvonalú burkolt, vagy stabilizált út létesítése, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a területen belül.
- A szántókon, gyepeken keresztül haladó gyaníthatóan illegális földutakat földrészlet-térképekkel össze kell vetni. Illegális földutakat meg kell szüntetni, ugyanakkor gondoskodni kell a megfelelő alternatív közelítési lehetőségekről (pl. műútról való bejárás).
- A területen bányák, anyagnerőhelyek nyitása, valamint a meglévő illegális helyek használata nemkívánatos, az ökológiai hálózat magterület és folyosó övezetében új külszíni bányatelek nyitása, meglévő bővítése tilos. (*Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény alapján*).

- Gyalogos, lovas és lovaskocsis utak, turista ösvények, tanösvények, via ferratak, sziklamászóhelyek, siklóernyős starthelyek, downhill és motocross pályák kialakítása előtt konzultálni szükséges a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal.
- Kerékpáros utak fejlesztését a meglévő közforgalmi utak mentén javasolt megvalósítani, ügyelve ugyanakkor az útmenti élőhelysávok, füves mezsgyék megőrzésére.
- A területet érintő bármilyen több napos rendezvény, szervezett táborozás stb. megtervezése előtt konzultálni kell a terület természetvédelmi kezelőjével, abban az esetben is, ha a rendezvény várhatóan nem éri el a 275/2004 Kr. 9§ d) alapján a 100 főt.
- A Natura 2000 terület döntő része, részét képezi a 26/2007. (III. 1.) GKM-HM-KvVM együttes rendelet alapján kijelölt „LHB19A Gerece” elnevezésű környezetvédelmi szempontból korlátozott légtérnek. A vízi madarak védelme érdekében a terület felett egész évben 450 m alatti magasságban hajtóművel felszerelt légi járművel, valamint hőlégballonnal történő igénybevétel előzetes hatósági engedély alapján történhet.

Elektromos légvezetékek és tartóoszlopok madárbarát átalakítása

A közepes és nagytestű gyors röptű vagy gyenge manőverező képességű madárfajok (pl. récék, vadlúd-fajok, gémfélék, ragadozók, stb.) számára a területet átszelő közép- és nagyfeszültségű légvezetékek ütközésveszélyt jelentenek – különösen rossz látási viszonyok, illetve zavarás (pl. madárriasztások, egyéb hanghatások) esetén.

A területen, illetve peremén futó található középfeszültségű vezetékek tartó-, feszítő- és kapcsolóoszlopai döntő részben hagyományos kialakításúak, kisebb részben közepes hatékonyságú utólagos szigeteléssel vannak ellátva. A nem megfelelő oszlopfej-szerkezet áramütés-veszélyt jelent elsősorban a közepes és nagyobb testű madárfajok: ragadozók, vártamaradák, gólyák, gémfélék számára. A terület madárvédelmi célkitűzéseinek megvalósítása érdekében javasoljuk az alábbi fejlesztések megvalósítását:

- Új tervezésű elektromos légvezetékek tervezése során ahol csak lehet, előnyben kell részesíteni a földkábelek alkalmazását.
- Az újonnan létesítendő szabadvezetékek tartóoszlopait madárbarát fejszerkezettel kell ellátni. A meglévő tartóoszlopok fejszerkezetének igazoltan megbízható megoldással történő madárbarát átalakítását folyamatosan el kell végezni, természetvédelmi szempontból indokolt esetekben lépéseket kell tenni a szabadvezetékek földkábelre való cserélése érdekében.
- A területen áthúzódó nagyfeszültségű, illetve középfeszültségű légvezetéseket az ütközésveszély mérséklése érdekében madáreltérítő berendezésekkel kell ellátni, és ezek meglétét, megfelelő működését rendszeresen ellenőrizni kell.

Honvédelem

A Gerece madárvédelmi területen 205 hrsz. áll a Honvédelmi Minisztérium vagyonkezelésében. Ezen területek így gazdálkodáshoz nem köthető, speciális rendeltetéssel is bírnak, emiatt tárgyalásuk külön is indokolt. Az egyes helyrajzi számokhoz köthető, ott végezhető katonai tevékenységek köre a Honvédelmi Minisztérium Védelemgazdasági Hivatal bevonásával, velük egyeztetve került kialakításra. A különböző katonai tevékenységekre vonatkozó kívánalmakat táblázatosan szerepeltetjük, azok az egyes kezelési egységekben már külön nem kerülnek megjelenítésre.

Baj:

062; 072; 073; 088

Bajót:

0126

Dunaszentmiklós:

0113; 0114; 0115; 0116; 0117; 0118; 0119; 014/2; 014/4; 016

Lábatlan:

0111/2; 0113/2; 0114/1; 0114/3; 0114/5; 0114/6; 0114/7; 0114/8; 0114/9; 0115; 0116/3; 0116/4; 0116/5; 0116/6; 0116/7; 0117; 0118; 0119; 0120/1; 0120/3; 0121/1; 0121/2; 0121/3; 0121/4; 0121/5; 0122; 0123; 0124; 0125; 0126/4; 0126/7; 0126/9; 0127; 0128; 0129; 0130; 0131/1; 0132; 0133; 0134; 0135/1; 0136/2; 0182/2; 0185; 0186/2; 0187; 074; 075/41; 075/7; 075/8; 075/9; 085/2; 086/1; 086/2; 086/3

Neszmély:

0286/1; 0286/2; 0286/3; 0287; 0291; 0296; 0298/2; 0301; 0302; 0303; 0304; 0305; 0306; 0307/1; 0308; 0309; 0310; 0311; 0312; 0313; 0314; 0315; 0316; 0317; 0318; 0319; 0320; 0322; 0323; 0324; 0325; 0327; 0328; 0329/2; 0330; 0331; 0333; 0334; 0339; 0340/1

Nyergesújfalu:

0156/5; 0157; 0158; 0161; 0163/1; 0163/3; 0164; 0165; 0166/1; 0209; 0229; 0230/2; 0230/4; 0232/1

Süttő:

0117/113; 0124; 0125; 0126; 0127; 0128; 0129; 0149; 0151; 0152/1; 0155; 0156; 0158; 0159; 0160; 0161; 0162; 0163; 0164; 0166/1; 0167/13; 0167/15; 0167/8; 0215/1; 0216/1; 0216/2; 0226; 0227; 025/2; 026; 027/2; 027/4; 028; 032/2; 033; 034; 035; 058

Tardos:

014; 015/1; 015/3; 018/16; 018/20; 018/23; 019; 020/4; 020/6; 022; 024; 025/3; 025/5; 026; 030/1; 030/2; 030/3; 031; 032/2; 032/4; 032/7; 032/8; 034; 035/1; 036/4; 036/7

Tata:

01046/2; 01050/2; 01052/1; 01063/1; 01082; 01083; 01084; 01085; 01122; 01123; 01124; 01125; 01128; 01129; 01130; 01131; 01132

Információink szerint aktív katonai használat (Lőtér) csak a Baj/088 helyrajzi szám érintett, míg a többi területen alkalomszerűen, lövészettel nem járó katonai tevékenység zajlik. Ez alapján a katonai tevékenységek köre e két terület kategória köré kerültek megfogalmazásra aszerint, hogy természetvédelmi szempontból támogathatóak-e vagy nem a kérdéses területen.

TEVÉKENYSÉGEK (1: megengedett; X: tilos)	KATONAI HASZNÁLATI ZÓNÁK	
	Baj	Egyéb területek
	088/	
	Lőtér	Egyéb használat
Robbantás (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	1	x
Pirotechnikai eszközök használata (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	1	1
Tábornút, kályha használata (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	1	x
Gépjármű tároló hely, javító pont üzemeltetése (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	1 alkalmi használat gyakorlatok közben	x
Üzemanyag feltöltés talajszennyezés kizárásával (A mindenkor hatályos lőtérhasználati utasítás betartásával.)	x	x
Gyalogos közlekedés utakon	1	1
Gyalogos közlekedés utakon kívül	1	1
Gépjárműves közlekedés utakon	1	1
Gépjárműves közlekedés utakon kívül	1	csak havaria esetén
Helikopter fel- és leszállás nem előkészített területen	1	csak havaria esetén
Útkarbantartás. Útkarbantartás tájidegen anyaggal nem végezhető. Útkarbantartás során depónia felhalmozása és a környező növényzetre tolása, az útmenti növényzet károsítása, felszaggatása.	1	1 egyeztetéssel
Kézi földmunka	1	1
Gépi földmunka (nem útkarbantartás), földút, gyakorló elemek st kialakítása	1	x
Összpontosítási körletek kialakítása	1	1 egyeztetéssel
Lövészetek célterületeként használható (Az e tervhez is mellékelt tűzvédelmi szabályzat betartásával.)	x	x
Tűzmegnyitási terepszakasként használható (Az e tervhez is mellékelt tűzvédelmi szabályzat betartásával.)	x	x
Jövőbeni katonai célú területfejlesztés	1	eseti egyeztetés szükséges
Minden zónára vonatkozó szabályok:	Özönnövények (pl. fehér akác, mirigyes bálványfa, zöld juhar, nyugati osterfa, kései meggy, keskenylevelű ezüstfa, orgona, selyemkóró, amerikai aranyvessző fajok) telepítése tilos.	
	Növények ültetése, telepítése (gyepvetés, gyepfelülvetés, faültetés, stb.) csak a DINPI-vel történő egyeztetés alapján megengedett.	
	A fokozottan védett madárfajok költését a DINPI minden évben megvizsgálja, ami alapján eseti korlátozásokat kezdeményezhet.	
	Katonai használatból eredő tűz esetén az oltás mielőbbi megkezdése, vagy a tűzoltóság értesítése.	
	Nem szállítható bomba esetén a tűzszerészeti mentesítés helyben történik.	
KÜLÖN SZABÁLYOK (az egyes zónákon belüli zónarészekre vonatkozó eltérő szabályok, vagy a korlátozások időszaka)	-	-

5. táblázat: Honvédségi területeken végezhető katonai tevékenységek köre

B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

Az egyes kezelési egységekhez kötődő élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok minden esetben a gazdálkodói érdekeket figyelembe véve, előzetes egyeztetés után valósítandók meg.

Mezőgazdálkodáshoz köthető javaslatok*Gyepgazdálkodás*

A gyepterületek kezelése szempontjából elsődleges a megfelelő hasznosítási mód alkalmazása. A hasznosítás során – amennyiben ez megfelelő kompromisszumokkal lehetséges - meg kell találni az egyensúlyt a természetvédelmi célkitűzések teljesítése és a mezőgazdasági haszonvételek lehetősége között, mivel hosszú távon ez garantálja az élőhelyek kedvező állapotban tartását. A területen található gyepek döntő részén a legeltetés, illetve a vegyes hasznosítás a legmegfelelőbb hasznosítási mód. Szükség esetén tisztítókaszálás alkalmazható. Összességében javasolt a legeltetés-kaszálás kombinálásával, lehetőség szerint több állatfaj legeltetésével egy diverzifikáló gyepterületi rendszer kialakítása.

A gyepek haszonállatokkal való legeltetése esetén meghatározó a legeltetett állat fajának, fajtájának és legeltetési sűrűségének meghatározása. Lehetőség szerint kerülni kell a gyeptípushoz nem igazodó legelő állatfajok és fajták legeltetését. A nem megfelelő fajjal, fajtával és legeltetési sűrűséggel végzett legeltetés a gyepterület leromlásához, időszakos túllegeltetéshez és az inváziós növényfajok terjedéséhez vezethet. A legeltetés megítélése során – tekintettel annak természetvédelmi jelentőségére, és a legeltetési állattartás ágazati problémáira – kellő körültekintéssel és megfelelő kompromisszumkészséggel kell eljárni, annak érdekében, hogy a területkezelés hosszútávon biztosítható legyen.

A tervezési területen a gyepek kedvező természeti állapotban való megtartásának egyik fő akadálya az alul- esetlegesen a túlhasznosítás: a nem megfelelő állatlétszám illetve állatfaj alakíthatja ki a kedvezőtlen állapotokat. Az alulhasznosítás során a fenntartó kaszálások elmaradása is ok, amelyek magukkal hozzák a nem kívánatos szukcessziós folyamatok térnyerését, a gypalkotó fajok megváltozását. Az alul és túlhasznosított gyepterület az inváziós növényfajok esetleges terjedését okozhatja, melyek az élőhely jelentős megváltozását eredményezik. A gyepek alulhasznosításának megelőzése a mezőgazdasági földhasználók természetvédelmi célú kezelésben való részvételének ösztönzésével valósulhat meg. Ez az állami tulajdonban lévő gyepterületek esetén a tulajdonosi jogok gyakorlója, illetve a vagyonkezelő a használatba adás folyamata során meghatározott feltételek, illetve a haszonbérleti szerződés földhasználati előírásai keretében valósulhat meg. Magántulajdonban lévő földterületek alulhasznosításának elkerülése érdekében a megfelelő támogatási lehetőségek biztosítása, illetve azok ellenőrzése szükséges.

A kaszálós hasznosítás során a kötelező földhasználati előírások (pl. madárbarát kaszálás) betartása mellett kiemelt jelentősége van a legkorábbi kaszálási időpont meghatározásának, mely a földön fészkelő madárfajok fészkelési sikerességét alapvetően meghatározza. A kaszálással kapcsolatos földhasználati előírások között szerepe lehet a kaszátlan területek mérete és kialakítása meghatározásának, amely a megfelelő élőhely folyamatos rendelkezésre állásával az élőhelyszerkezet stabilitását garantálja. Mind a kaszálás, mind a legeltetés esetén szükséges van a kíméleti időszakok meghatározása, melynek során gyepterületi tevékenység nem végezhető.

Élőhelyi, fajmegőrzési és számos egyéb környezeti (vízminőség, vízmennyiség, éghajlatváltozás) szempontból kiemelt jelentősége van a gyepterületeken időszakosan megjelenő vízállások megőrzésének.

Szántóföldi gazdálkodás

A jelölő madárfajok táplálékbázisának biztosítása érdekében a Natura 2000 területen belül az extenzív szántóművelést kell előnyben részesíteni és célállapotként megjelölni, javasolt, hogy 30 hektárnál nagyobb egyben művelt tábla ne legyen. Javasolt a változatos művelési igényű kultúrákkal beültetett táblák arányának növelése, a csökkentett gépmozgás és csökkentett növényvédőszer- és tápanyag-kijuttatás érdekében. Ehhez igazodva zömében olyan egyéves illetve évelő kultúrák termesztése javasolt, amelyek a csökkentett kemizálás, továbbá a madárvédelmi okokból történő esetleges időbeni korlátozások mellett is gazdaságosan termesztethetők.

A jelentős vegyszer- és tápanyagigényű, valamint csak öntözés mellett termesztendő kapás kultúrákat (napraforgó, kertészeti kultúrák, cukorrépa, cukorcirok) valamint a repcét a Natura 2000 terület határain belül minél kisebb arányban javasolt termesztetni, figyelemmel egyrészt a vonuló vízimadár-tömegek táplálék-igényére, másrészt a madárvédelmi területen kívül eső szántóterületeken zajló szántóföldi növénytermesztésre, mérlegelve, hogy a terület mekkora szerepet játszik a vadlúd- és darucsapatok táplálékának biztosításában. A szántó- és gyepterületek megfelelő arányának kialakításával, illetve a termesztett kultúrák megválasztásával arra kell törekedni, hogy a vonuló vízimadár-tömegek minél nagyobb arányban és minél hosszabb ideig a madárvédelmi terület határain belül maradjanak a magasabb szintű védelem érdekében.

Terjedő gyakorlat a szántók betakarítás utáni általános gyomirtása, amely nem egyeztethető össze sem a madárvédelmi terület természetvédelmi célkitűzéseivel, sem a vizes élőhelyek védelmével. Ezért legalább az országos természetvédelmi oltalom alatt álló szántó művelésű területeken szükséges a vegyszerhasználati engedélyek felülvizsgálata.

A vizes élőhelyekkel közvetlenül határos szántók esetében a visszagyepesítést illetve a gyepeként/ugarként való hasznosítást lehet célként megjelölni a területek védelme (a növényvédőszer- és tápanyag-bemosódások elkerülése) érdekében.

Szántóterületekre vonatkozó általános kezelési előírások:

- A szántóterület 10%-án növényvédőszer-mentes vadvédelmi kíméleti terület kialakítása kötelező, amelynek területén gazdasági haszonvétel nem megengedett és március 15-től július 15-ig mindennemű mezőgazdasági tevékenység tilos. A vadvédelmi kíméleti terület tárolásra, felvonulásra nem használható.
- A vadvédelmi kíméleti területbe beszámítható:
 - a természetvédelmi hatóság által a fokozottan védett faj egyedének élőhelye körüli korlátozással az adott gazdasági évben érintett terület;
 - az adott gazdasági évben védett vagy fokozottan védett madár- vagy emlősfaj, illetve vadászható vadlúdfaj egyedei által okozott mezőgazdasági kártétellel érintett terület, amelyen a várható jövedelemkiesést vadkár szakértő igazolta.
- Belvíz, illetve időszakos vízállás levezetése tilos, amelynek teljes területe a növényvédőszer-mentes vadvédelmi kíméleti területbe beszámítható.
- Pillangós szálak takarmánynövények, azok füves keveréke, valamint zöldugor kaszálása során április 15. és augusztus 31. között madárbarát kaszálás alkalmazása kötelező.
- A területen új öntözőrendszer létesítése esetén egyeztetés szükséges a természetvédelmi kezelővel

- Szántóterületen egy tábla mérete legfeljebb 10 hektár lehet, a szomszédos táblák egybeművelése tilos.
- Napnyugtától napkelteig a gépi munkavégzés tilos.
- Szűkített növényvédőszer hatóanyag lista alkalmazása kötelező.

Madárvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű táji elemek megőrzése

A mezőgazdasági élőhelyeken fellelhető táji elemek (öreg, fészkes/odvas fák, szegélyek, mezsgyék, fasorok, fa- és bokorcsoportok, vizesélőhely-foltok) élőhelyi és fajmegőrzési szempontból is jelentőséggel bírnak. Ezen táji elemek kiterjedése országos szinten – részben az agrártámogatások kedvezőtlen mellékhatásaként – jelentősen csökkent. Megőrzésük és esetleges pótlásuk fontos természetvédelmi cél, ezért valamennyi érintett területen tiltani szükséges a táji elemek felszámolását. Ezen célt segíti az agrártámogatási rendszer szigorodó előírásai a táji elemek megőrzésére vonatkozóan. A megőrzés mellett indokolt lehet a táji elemek pótlása, és újak létrehozása is. Ebben nagy segítséget jelenthet a Közös Agrárpolitika rendszerében elérhető ún. nem termelő beruházások támogatási lehetősége.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok

- Az őshonos fafajú erdők állományaiban a vágásos erdőgazdálkodás negatív hatásainak csökkentésére, illetve (ahol erre lehetőség mutatkozik) az attól való (minél nagyobb mértékű) eltávolodásra kell törekedni. Ennek eleme lehet a gazdálkodással érintett állományok kisebb véghasználati területek és hagyásfa-csoportok mozaikjával történő (az erdőrésztelen belül több erdőtervi ciklusra elnyújtott, szálalóvágás jellegű) kezelése, esetleg (egy-egy esetben) folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodás melletti fenntartása. Emellett az állományok egy részénél az érintetlenül, gazdálkodás nélkül (legfeljebb az elegyedő idegenhonos fafajok eltávolításával) történő fenntartás is reális célkitűzés lehet.
- Az idegenhonos fafajú erdők állományait hosszú távon (védett természeti területeken jogszabályi kötelezettség okán, egyéb területeken javasoltan) ütemezetten, a tarvágásos véghasználatok negatív hatásainak minél nagyobb mértékű csökkentésével (a vágások időbeni széthúzásával, a vágásterületek mozaikos elhelyezésével, hagyásfa-csoportok kijelölésével), illetve lehetőség szerint fokozatosan (a meglevő őshonos alsó szint megsegítésével, esetleg alátelepítéssel) át kell alakítani őshonos fafajú erdőkké. Az átalakítások során az élővizekhez közeli területeken a vegyszeres technológiák alkalmazása (a vonatkozó jogszabályok figyelembe vételével) kerülendő!
- Az őshonos és idegenhonos fafajú erdők fenntartása során folyamatosan biztosítani kell az előforduló közösségi jelentőségű madárfajok élőhelyi (fészkelési, táplálkozási) igényeinek megfelelő szerkezeti elemek (idősebb faállományok és facsoportok, nagy koronájú fák, odvas fák, álló és fekvő holtfák, cserjeszint stb.) jelenlétét.
- A fakitermelésekhez kapcsolódó faanyag-készletezető helyek, rakodók helyszíneit az érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.

Természetvédelmi célú időbeli korlátozások védett és Natura 2000 erdőkben a Pilisi Parkerdő Zrt. és a Duna-Ipoly Nemzeti Park egyeztetése alapján az erdészeti tevékenységek és a természeti értékek védelmének összehangolása érdekében (az itt leírtakat a Budapesti Erdőgazdaság Zrt is támogatja).

Az alábbi táblázat tartalmazza a fakitermelési időszak megállapítására vonatkozó előírásokat, melyek a Pilisi Parkerdő Zrt. teljes területén érvényes mind a körzeti erdőtervek előírásainak megállapításánál, mind az egyes fakitermelési munkaműveletek alkalmazásának elbírálásánál.

Erdő természetességi állapota	Fakitermelés módja	Időbeli korlátozással érintett vágástéri munkaművelet							
		Döntés	Gallyazás, darabolás, tömелletti kézi felkészítés	Erőgéppel végzett döntés és felkészítés	Előközelítés, közelítés erőgéppel vagy kötélpályával vonszolással	Előközelítés, közelítés kötélpályával vonszolás nélkül vagy csúszdával	Közelítés, kiszállítás erőgéppel, vonszolás nélkül	Előközelítés, közelítés lóval, vonszolással	Előközelítés, közelítés kézzel
természetes, természetszerű, származék, átmeneti, 04.01-07.31.	TI	04.01.- 07.31.	04.01.- 07.31.	nem értelmezhető			04.01-07.31.		
	TKGY	04.01.- 07.31.	04.01.- 07.31.	nem értelmezhető					
	Egyéb használati módok	04.01.- 07.31.	04.01.-07.31.	04.01.- 07.31.					
kultúrerdő, faültetvény	TI, TKGY	04.01.-07.31.	04.01.- 07.31.	nem értelmezhető			nincs korlátozás		
	Egyéb használati módok	nincs korlátozás	nincs korlátozás	nincs korlátozás	nincs korlátozás	nincs korlátozás			

6. táblázat: Természetvédelmi célú időbeli korlátozások védett és Natura 2000 erdőkben

- Ritka, fokozottan védett, korán fészket foglaló madarak, az erdőrészletleíró lapon rögzített koratavaszi védett geofitonok jelentős állományának és termőhelyének megőrzése érdekében a fahasználatokat lehetőleg a 2. félévre kell időzíteni. Február 15 – március 31. közötti időszakban a fahasználatot ezen erdőrészletekben minden esetben előzetesen egyeztetni kell a DINPI képviselőjével. Ezen időszakon belül nem végezhető el az egyeztetett fakitermelési munkaművelet, amennyiben az enyhe időjárás miatt a védett geofitonok kihajtanak, vagy ha a talajviszonyok a kíméletes munkavégzést nem teszik lehetővé. Az egyeztetésről emlékeztető készül.
- Az erdőrészletleíró lapon rögzített hosszú termőidényű fajok (nőszőfű fajok) állományának és termőhelyének megőrzése érdekében ezen erdőrészletekben a fahasználatokat elsősorban októbertől kell időzíteni, illetve e részletekben az augusztus 1 – szeptember 30. közötti fahasználatokat minden esetben előzetesen egyeztetni kell a DINPI képviselőjével. Az egyeztetésről emlékeztető készül.
- A felek közötti egyeztetés alapján nem minősül fakitermelésnek: az erdősítés érdekében végzett ápolás; a befejezett ápolás során végzett ápolóvágás, a vágásterületen a fakitermelés utáni fa- és gallymaradványok lakosság általi kézi gyűjtése (tőtől elválasztás, gépi közelítés nem történik), a törzsnyesés, és az örökerdő üzemmódú erdő utánpótlás állományának gondozása, ápolása.
- Egyéb termelés használati mód esetén az egyes pontszerűen előforduló, balesetveszélyt jelentő fák kitermelése szintén időszaktól függetlenül végrehajtható.
- A kizárólag erdei úton mozgó géppel végzett szállítási tevékenységre nem vonatkozik, ennek nincs időbeli korlátja.

Az általános erdészeti korlátozásokon felül védett-fokozottan védett madárfajok ismert fészkelése körül az alábbi korlátozások javasoltak:

Jelölő madárfajok	Az időbeli korlátozás intervalluma	Az időbeli korlát térbeli hatálya (m)*	Térbeli (változtatási) tilalom (m)**
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	március 1. - augusztus 31.	400 m (50,24 ha)	100-300 m (3,14-28,26 ha)
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	április 15. - augusztus 31.	200 m (12,56 ha)	100 m (3,14 ha)
Rétisas (<i>Haliaetus albicilla</i>)	január 1. - július 15.	400 m (50,24 ha)	100-200 m (3,14-12,56 ha)
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	március 15. - augusztus 31.	200-300 m (12,56-28,26 ha)	100-200 m (3,14-12,56 ha)
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	február 1. - augusztus 15.	300-600 m (28,26-113,04 ha)	100-200m (3,14-12,56 ha)
Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)	február 15. - július 15.	100-300 m (3,14-28,26 ha)	100 m (3,14 ha)
Uhu (<i>Bubo bubo</i>)	február 1. - július 31.	50-200 m (0,8-12,56 ha)	-
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	március 1. - június 30.	200m 12,56ha, zónájában csak szálalás végezhető. A fészek 400m 50,24ha területen száradékolás nem végezhető	100 m
Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	április 15. - július 15.	200 m	200 m

7. táblázat: Javaslatok a jelölő madárfajok fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra

* A megadott (domborzati és állomány-viszonyok figyelembe vételével pontosított) sugarú körön belül a korlátozott időtartamban erdőgazdálkodási tevékenység nem végezhető.

** A megadott (domborzati és állomány-viszonyok figyelembe vételével pontosított) sugarú körön belül őshonos fafajú állományokban véghasználati tevékenység (felújítóvágás, szálalóvágás, tarvágás) nem (a korlátozott időtartamon túl sem) végezhető. Nem őshonos fafajú állományok véghasználat és egyéb használatok (pl. nevelővágások) esetén a tervezett munkák elbírálása, korlátozása egyedi elbírást igényel.

Megjegyzés: Védett természeti területeken a fészkelőhelyek környezetében végzett fakitermelési munkák során (a fajok szerint megadott intervallumoktól függetlenül) a fő költési, illetve vegetációs időszakra (március 15. – augusztus 15.) vonatkozó időbeli korlátozást is be kell tartani!

(További javaslatok:

- Odúlakó fajok (közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küllő (*Picus canus*), kék galamb (*Columba oenas*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) esetében hagyásfacsoportok kijelölésénél az odvas fák megőrzése kiemelten fontos.

- Cserjelakó fajoknál (lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), bajsos sármány (*Emberiza cia*), töviszúró gébics (*Lanius collurio*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) vegetációs időben cserjeeltávolítás ne történjen)

Halgazdálkodáshoz köthető javaslatok

Madárvédelmi céllal kijelölt területek halgazdálkodással érintett területrészei esetén a halgazdálkodásért felelős számára javasolt előírni védett, fokozottan védett madárfaj fészkelésének észlelésekor a természetvédelmi kezelő értesítésének kötelezettségét a szükséges további lépések (pl. kíméleti területek és időszakok meghatározása) érdekében.

Halgazdálkodási területek esetén a halkíméleti területek és vermelési területek kijelölését, védelmét lehetőség szerint a halgazdálkodási tervben is rögzíteni kell.

Halaszvizek esetén célszerű törekedni a ponty dominanciájának csökkentésére, illetve olyan víztestek kialakítására, ahol gyökerező hínárfélék is fel tudnak növekedni a vízben. Az idegenhonos halfajokra vonatkozó korlátozások (pl. időbeli korlátozás, méretkorlátozás) feloldása javasolt.

Nagy kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) esetleges gyérítése esetén, a kézre került gyűrűs példányok esetében javasolt előírni a halgazdálkodó számára a szükséges információk (gyűrűszám, megkerülés helye, időpontja, körülményei) eljuttatását a jogszabályokban meghatározott címekre.

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok

- Vízgazdálkodási létesítmények elhelyezése, vízfolyás medrét megváltoztató beavatkozás a természeti értékek védelmével összeegyeztethetően végezhető.
- Kisvizek megőrzése, újak kialakítási lehetőségének szem előtt tartása. A meglévők vízellátásának biztosítása. Pl. tarjáni Szúnyog-tó, süttői Bikoli-mocsár.
- Vízfolyásokat szegélyező fásszárú állományok megőrzése, lehetőség szerint a szükséges fenntartási munkákat szakaszolva végezni és csak egyik oldalról

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok

- A tervezési területen folytatott vadgazdálkodási tevékenység során a természetvédelmi érdekek figyelembe vétele szükséges. Ez egyrészt a vadállomány nagyságának szabályozására, másrészt a vadgazdálkodási tevékenységgel járó zavarás minimalizálására, harmadrészt pedig az esetleges élőhelyfejlesztési tevékenységek Natura 2000 célokkal való összeegyeztetésére vonatkozó előírások érvényesítésével érhető el.
- A vadállomány nagyságának szabályozása tekintetében kiemelendő a vaddisznó (*Sus scrofa*) állomány megfelelő szabályozása. Az állomány nagyságát olyan szinten kell tartani, hogy a gyepeket érintő túraskár és a vizes élőhelyeken, valamint a talajfelszínen fészkelő madarak fészkelési sikerességének károsítása elviselhető szinten maradjon. Az állományszabályzó vadászat módjait a természetvédelmi kezelővel egyeztetve javasolt meghatározni, annak érdekében, hogy az minél hatékonyabban és a terület minél kisebb mértékű zavarásával valósulhasson meg.
- A vaddisznó állomány szabályozása mellett indokolt a megfelelő módon és eszközökkel végzett a ragadozógazdálkodás is, a vonatkozó jogszabályok, szakmai és etikai szabályok betartása mellett.
- Szükséges a ragadozómadarak számára megfelelő mennyiségű zsákmányállat biztosítása. Ehhez javasolt az apróvadás élőhelyek fejlesztése, egyéb természeti értékeket nem károsító módon.
- Élvefogó csapda üzemeltetése során a csapda szakszerű felállításával, annak folyamatos ellenőrzésével kell biztosítani a nem vadászható állatfajok sérülésmentes, minél hamarabb történő kiszabadulását. A csapda hátrahagyása csak balesetmentes állapotban történhet, abba állat nem keveredhet.

- A vadgazdálkodási tevékenységgel járó zavarás minimalizálása céljából a vadgazdálkodási berendezések számát a lehető legalacsonyabb, de a vadállomány és vadgazdálkodás számára még optimális szinten kell tartani.
- Vadászati létesítményt a vadászatra jogosult csak tájba illő módon, természetes anyagból készíthet.
- A vadfajok egyedeinek koncentrálódását eredményező etető, szóró és szóó fokozottan védett természeti területen, erdőrezervátum mag területén, sziklagyepen, barlang és forrás közelében nem javasolt elhelyezni, ezt a hatósági eljárásokban érvényesíteni szükséges.
- A vadászati, vadgazdálkodási tevékenység során vadgazdálkodási berendezések megközelítése a gyepfelszín kíméletével kell, hogy megvalósuljon, a gyepfelszín gépjárművek által történő károsítása nem megengedhető.
- Az élőhelyfejlesztési tevékenység során nem javasolt a nem őshonos fajokkal történő vadbúvók kialakítása.
- Egyéni és társas vadászatok során óvni kell a védett természeti értékeket, a vadászatok és a vadgazdálkodási tevékenységeket úgy kell végrehajtani, hogy a természeti értékek ne károsodjanak.
- A vadászat/vadgazdálkodás során keletkezett hulladékot össze kell szedni, kilőtt patronhüvelyeket tilos a területen hagyni.

C) Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 kijelölés alatt álló területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A KMT egyes területe a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt *a természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- a tervezési terület egy része helyi jelentőségű védett természeti terület, melyre az *érintett önkormányzatok vonatkozó rendeleteinek előírásai*, és a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozó előírásai is kötelező érvényűek.
- A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat
- Erdőterületekre vonatkozóan be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait,
- továbbá a *körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról* szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet és a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet előírásait,
- valamint a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek *Körzeti Erdőterveit*.

- Védett természeti területeken a *Tvt. 33.§ (3)* bekezdése alapján az erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal kell végezni.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló *1143/2014/EU rendelet*, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait. (A Bizottság (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelete (2016. július 13.) az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról, A Bizottság (EU) 2017/1263 végrehajtási rendelete (2017. július 12.) az 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében létrehozott, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajoknak az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelet szerinti jegyzéke naprakésszé tételéről, A Bizottság (EU) 2019/1262 végrehajtási rendelete (2019. július 25.) az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendeletnek az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékének aktualizálása céljából történő módosításáról). Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat.
- Vízgazdálkodás esetében be kell tartani *A vízgazdálkodásról* szóló 1995. évi LVII. törvényt (a továbbiakban Vgtv.), valamint *a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról* szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárni.
- A felszín alatti vizek védelméhez az alábbi hatályos jogszabályokat is figyelembe kell venni:
- *123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről, különös tekintettel a település ivóvízbázisára és a strandi kutakra*
- *201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről*
- *219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről*
- *6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről*
- *27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról.*
- Vadgazdálkodás esetében a *12/2018. (VII.3.) AM rendelet az Észak-dunántúli Vadgazdálkodási Táj* részét képező, 510. számú Vértes-hegységi és 512. számú Dunazugi vadgazdálkodási tájegységek vadgazdálkodási tervéről az irányadó. A rendelet 5. és 6. számú melléklete meghatározza a vadgazdálkodás során betartandó természetvédelmi előírásokat, elvárásokat.
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló *1996. évi LV. törvény* és annak végrehajtásának szabályairól szóló *79/2004. (V. 4.) FVM rendelet*
- A *1996. évi LV. törvény 29./A. § (3) bekezdés a)* pontja alapján vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető.
- Gyepek területén vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges (a *NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól* szóló *269/2007. (X. 18) Kormányrendelet 4. § (5) alapján*).
- Vadföldművelés nem érintheti a gyeptér (rét, legelő) területeket. (*275/2004. (X. 8. Korm. rendelet 9. § (2))*)

- Tájédegen fajok betelepítése tilos (1996. évi LV. törvény 28. § (7) alapján)
- A tervezési területen a fentieken túl a természetvédelmi hatóság a fokozottan védett fajok egyedeinek védelme érdekében – a Tvt. 44. §. (5) bekezdésében és a 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet 2. §-a alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozást a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával).

Kezelési egységek (KE) szerint megfogalmazott kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében kezelési egységek (KE) kerültek megállapításra, amelyeket a tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok területhasználata szempontjából többé-kevésbé azonos módon értékelhető élőhelyfoltok (fészkelő-, táplálkozó-, illetve pihenőhelyek) alkotnak.

A kezelési egységek lehatárolása a Magyarország ökoszisztéma alaptérképén (NÖSZTÉP-térkép²) szereplő élőhelytípus-kategóriák felhasználásával, részben az aktuális gazdasági hasznosítás és a vonatkozó szabályozási, támogatási környezet figyelembe vételével történt. A kezelési egységek lehatárolása ennek megfelelően nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat (a valós és a tényleges területhasználat attól jelentősen eltérhet). A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, s egyaránt tartalmaznak kedvezőbb természetességi állapotú, az előforduló közösségi jelentőségű madárfajok védelme és megőrzése szempontjából magasabb értéket képviselő élőhelyeket (pl. gyepek, őshonos fafajú erdők) és erősen másodlagos, kevésbé releváns élőhelyeket (pl. szántók, idegenhonos fafajú erdők) is.

A NÖSZTÉP-térkép 44 élőhelytípus-kategóriájának összevonásával és bekódolásával összesen 6 kezelési egységet állítottunk fel.

A kezelési egységek lehatárolását befolyásolta a jelölő madárfajok aktuális előfordulása, de figyelembe vettük a természetvédelmi prioritásokat, kezelési célállapotokat, azaz az adott fajok potenciális előfordulási helyeit is. A kezelési típusok lehatárolásához, illetve validálásához felhasználtuk a jelölőfajok fészkelési és megfigyelési adatait is. Valamennyi kezelési típushoz a területen előforduló, a terület adatlapjában felsorolt jelölő madárfajokból álló karakterfaj-együttes rendelhető, amelyek meghatározzák a természetvédelmi célkitűzéseket, a kezelések jellegét.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes rész-populációk közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan élőhellyé fejleszthető területeket). Egyes kezelési

² <http://alapterkep.termeszetem.hu/>

egységeknél a megfogalmazható természetvédelmi célok, illetve az erdők jelenlegi üzemmód szerinti besorolása figyelembe vételével alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk.

A gyakorlati – a gazdálkodás által megvalósítható – élőhelykezelés lehetőségeit szem előtt tartva minél nagyobb, robosztusabb kezelési egységeket igyekeztünk meghatározni, általánosabb keretet adó javaslat-csomagokkal. A nagyobb kezelési egységeken és kereteken belül nyílik lehetőség az adott év környezeti viszonyaihoz is alkalmazkodni képes, diverzifikáló élőhelykezelés megvalósítására, továbbá egy-egy fajhoz, fajcsoportokhoz kapcsolódó specifikus, kiegészítő kezelési szempontok érvényesítésére.

Az azonos kezelést igénylő élőhelyek és élőhelykomplexumok és a reális gazdálkodási lehetőségek alapján az alábbi kezelési egységeket határoztuk le (a kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. fejezetben szereplő térképmelléklet mutatja):

- KE1. Őshonos fafajú erdők
- KE2. Nyílt felszínek
- KE3. Vizes területek
- KE4. Idegenhonos erdők
- KE5. Mezőgazdasági területek
- KE6. Mesterséges létesítmények

Jelen fenntartási terv kezelési egységei madárvédelmi szempontok alapján kerültek kialakításra. Az SPA területének közel fele átfed 3 különleges természetmegőrzési területtel (SAC). Ezeken az átfedő területrészekben a már elfogadott 3 fenntartási tervben megfogalmazottak és az ebben a tervben kifejtésre kerülő célok, szempontok együtt értelmezendők, együtt kezelendők.

KE1 – Őshonos fafajú erdők

Kezelési egység meghatározása:

A különleges madárvédelmi terület őshonos erdei került ide besorolásra, többek között: bükkösök, cserések, gyertyánosok, tölgyesek; valamint égeresek, füzesek, nyarasok. A kezelési egység összesen 18120,89 hektárt foglal magában.

A NÖSZTÉP besorolás alapján a legnagyobb területi kiterjedéssel a cseres állományok bírnak, közel 8700 hektárral. Jelentős még a bükkös állományok (kb. 1400ha), a gyertyános kocsánytalan tölgyesek (kb. 1300ha), a molyhos tölgyesek (kb. 1000ha) területi kiterjedése, valamint az egyéb egyes lomboserdők területe is meghaladja az 1500 hektárt.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet (fokozottan védett: Nagy-Pisznice, Száz-völgy, Agostyáni Arborétum, Nagy Somlyó, Asszony-hegy, baji Lában-hegy); Tölgyháti kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék, Vértestolnai helyi védett területek, Árendás-patak völgye, Gerecse Száz-völgy Erdőrezervátum

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:Érintett jelölő madárfajok³:bajszos sármány (*Emberiza cia*)darázsölyv (*Pernis apivorus*)erdei pacsirta (*Lullula arborea*)fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)fekete gólya (*Ciconia nigra*)fekete harkály (*Dryocopus martius*)hamvas küllő (*Picus canus*)hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)kék galamb (*Columba oenas*)kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)kis légykapó (*Ficedula parva*)közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*)lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)parlagi sas (*Aquila heliaca*)rétisas (*Haliaeetus albicilla*)töviszúró gébics (*Lanius collurio*)uhu (*Bubo bubo*)vándorsólyom (*Falco peregrinus*)Érintett, egyéb kiemelt madárfajok⁴:egerészölyv (*Buteo buteo*)héja (*Accipiter gentilis*)karvaly (*Accipiter nisus*)kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*)macskabagoly (*Strix aluco*)zöld küllő (*Picus canus*)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Cserések	8734,5874
Máshová nem besorolható fás szárú növényzet	2439,1106
Egyéb elegyes lombdők	1526,9598
Bükkösök	1438,1097
Gyertyános kocsánytalan tölgyesek	1279,2371
Molyhos tölgyesek	970,6001
Folyamatban lévő felújítás	793,7416
Egyéb, többletvízhatástól független őshonos dominanciájú erdők	563,8622
Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal	134,048
Elegyetlen és köriselegyes kocsányos tölgyesek	98,1135
Gyertyános kocsányos tölgyesek	69,2775
Pusztavágás	34,8746
Hegy- és dombvidéki pionír erdők	12,96
Artéren kívüli fűzesek	10,168
Egyéb, többletvízhatással érintett elegyes lombdők	9,08
Egeresek	4,48
Hazai nyárasok	1,68
Összesen:	18120,8901 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Cseres-tölgyesek és üde lombdők esetében elsődleges fontosságú a gazdálkodási célú erdészeti beavatkozások és a természetvédelmi célok összehangolása. Olyan erdőgazdálkodási módszerekre van szükség, amelyek elősegítik az elegyarányok közelítését a természetes állapotokhoz, jelentősen javítják a jelenlegi szerkezeti és faji változatosságot. A kevésbé elegyes, fafajkészletében elszegényedett állományok elegyességét helyre kell állítani. Fontos, az erdők szerkezetének változatosságát táji léptékben megőrizni. Ezért bizonyos arányban az örökzöld és

³ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok⁴ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

faanyagtermelést nem szolgáló üzem módú erdők mellett a vágásos üzem módú erdőknek is helye lehet.

Molyhos tölgyesek és törmelékletjő-erdők és sziklaerdők esetében a természetvédelmi cél az érintetlenség megőrzése, a jelenlegi állományok lehetőleg beavatkozás nélküli megővése, az önfenn tartó folyamatok minél teljesebb biztosítása. Ha elkerülhetetlen az erdészeti beavatkozás, olyan erdőgazdálkodási módszerekre van szükség, amelyek elősegítik az elegyarányok közelítését a természetes állapotokhoz, jelentősen javítják a jelenlegi szerkezeti és faji változatosságot.

Puhafás ligeterdőkben a különleges, egyedi élőhelyi jellemzők miatt az üzem mód szerinti besorolástól függetlenül természetközeli erdőgazdálkodás megvalósítása szükséges.

Fontos feladat az inváziós fajok eltávolítása, visszaszorítása. Az őshonos erdők védelméhez a nagyvad létszámát jelentősen apasztani szükséges.

A kezelési egységben az erdőrészeket körülbelül 74%-án vágásos üzem módban kezelt erdők vannak, 19,5%-án faanyagtermelést nem szolgáló, míg 1%-án szálaló, 0,5%-án pedig átmeneti üzem módú erdőrészek találhatók. Körülbelül 5% nem üzemtervezett erdőterület.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A gazdasági célú fahasználattal érintett erdőrészekben olyan erdőgazdálkodási módszerekre van szükség, amelyek elősegítik az elegyarányok, a lombkorona-, cserje-, lágyszárú szint faji, életkori összetétele közelítését a természetes állapotokhoz, ezáltal növelve a táji szerkezeti és faji változatosságot.
- A közelítőnyomhálózat kialakításakor figyelembe kell venni a terepi és élőhelyi adottságokat. A közelítőnyom hálózat kialakítása nem eredményezheti a zárt erdőtümbök felnyílását, 1-5%-nyi erdőterület közelítőnyomként történő használatánál többet a természetmegőrzési terület teljes erdőterületére vonatkozóan. Fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy közelítőnyom hálózat ne segítse elő az inváziós fajok terjedését és a talajeróziót.
- Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdők felújítása esetén elsődlegesen a természetes magról történő felújítást szükséges alkalmazni, tuskózás, talajelőkészítés nem javasolt. Az erdő felújításokon a gyomirtó növényvédőszer használatát korlátozni szükséges, özönnövény fajok terjedése esetén speciális csepegetésmentes vegyszerhasználat, egyéb esetekben a gyomosodás talajbolygatással nem járó mechanikai visszaszorítása alkalmazandó.
- Erdőfelújítás és pótlás során tájidegen fafaj nem használható fel.
- Az erdőneveléseket, előhasználatokat úgy kell megtervezni, hogy azok a termőhelynek nem megfelelő, vagy erdészeti tájidegen elegyfa fajok, különös tekintettel az intenzíven terjedő fajok visszaszorítását, az őshonos fafajok elegyarányának az emelését, valamint az elegyesség fenntartását, növelését szolgálják.
- A tisztításokat és gyérítéseket csoportos jelleggel kell végrehajtani, kerülni kell a térben egyenletes erélyű beavatkozásokat. Alsó szintű gyérítés végzése nem javasolt.
- Erdészeti kártevők elleni védekezés során a védett és Natura 2000 jelölő fajok egyedei nem károsodhatnak.
- A termőhelynek megfelelő, őshonos elegyfa fajok arányának 30-60% közé történő fokozatos növelése.
- A véghasználatok tervezése során arra kell törekedni, hogy mindig legyen idős erdő. Nem véghasználható a tíz éves erdőtervezési cikluson belül, több idős erdőállomány, mint amennyi korosodásával belép a hasonló ökológiai funkciót ellátni képes korosztályokba. Folyamatos

erdőborítást biztosító üzemmódra történő váltásnál javasolt idős állományrészek, felső lomkoronaszint részleges fenntartása.

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló, ún. ernyős felújítóvágások helyett javasoltak a 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-vonalas, szegélyes) beavatkozásokra alapozott felújítóvágások, vagy még inkább ezek 30–60 évre elnyújtott, szálalóvágásos formáinak alkalmazásával való kísérletezés. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén javasolt a részterületi végvágások kivitelezése 3 ha maximális véghasználati területtel.
- Az idegenhonos, idegenhonos inváziós fafajok, különösen a mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) esetében szükséges azok minél teljesebb visszaszorítása mechanikus és szelektív kémiai módszerek (injektálás, kéregkenés) együttes alkalmazásával. A visszaszorításra alkalmazható a magoncok kézi kihúzása, a sarjadzásra képes fajok vegyszeres kezelése.

Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

Az őshonos fafajú állományok zöme vágásos üzemmódba sorolt erdő, ugyanakkor egyes, a közösségi jelentőségű madárfajok védelme szempontjából fontos természetvédelmi irányelvek ilyen keretek mellett is érvényesíthetők. Sarkalatos kérdés a fafajösszetétel és állományszerkezet nevelővágások során való alakítása, illetve véghasználati célú beavatkozások kapcsán is meg lehet fogalmazni olyan irányelveket, amelyek mérsékelhetik az idős állomány letermelése okozta környezeti változásokat, illetve (távlatilag, legalább részterületen) segíthetik a vágásos üzemmódtól való eltávolodást. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban az elegyességet és a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő (az állományok alsó szintjében megjelenő őshonos fafajokat és az őshonos cserjék alkotta foltokat is óvó) nevelővágások végzése.
- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfa-fajok egyedeinek kímélete, az előforduló idegenhonos fafajok visszaszorítása. Az agresszíven terjedő fafajok törzseinek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni.
- A nevelővágások során az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. Az előző állományokból visszamaradt, az átlagkornál idősebb faegyedek (nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A nevelővágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. harkályfajok) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- A nevelővágások során az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlások alkalmazása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó lombszinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyérítjük.)
- A nevelővágások és véghasználatok során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.

- A véghasznalatok során a tarvágások és mesterséges erdőfelújítások területének minimalizálása. Gyorsan növvő puhafás erdőkben mozaikos állományszerkezetet kialakító kis területű tarvágások javasoltak sarjzatatásos felújítással. Rövidebb időtartamú véghasznalatok és nagyobb erdőrészek esetén egy erdőtervi ciklusban csak részterületes végvágások kivitelezése.
- Bontóvágások/szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20–30%-os (lassan növvő fafajok), illetve 30–50%-os (gyorsan növvő fafajok) mértékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező véghasznált területek 3 hektáros térlépték alatt tartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek kímélete (szálanként vagy csoportosan) és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása. Az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.
- A felújítási folyamat során 5–15%-nyi területen, az idős állomány élőfakészletének 5–15%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása javasolt. A hagyásfa-csoportokat az erdőrészen belül egy tömbben javasolt visszahagyni. A hagyásfa-csoportokat úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják. A hosszú idő (20–60 év) alatt elvégzett felújítások esetében a hagyásfacsoportok 5% körüli, a rövid idő (3–20 év) alatt elvégzett felújítások esetében pedig a 15% körüli értékére kell törekedni. Ez a területi arány teljesíthető úgy is, hogy a visszahagyott rész faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erdőrészekként leválasztásra kerül.
- A természetes úton nem újuló, vagy korábban idegenhonos fafajok által érintett állományrészekeken őshonos fafajokkal való alátelepítés, vagy véghasznalatot követő (teljes talajelőkészítés nélküli) erdősítés.
- A természetes újulat megjelenésének nagyvad elleni védelemmel (vadlétszám-csökkentés, kerítésépítés) való segítése, az újulat, alátelepítés, erdősítés károsításoktól való megóvása. Az újulat megerősödése, vadkár megszűnése (műszaki átvétel) után a védőkerítések elbontása szükséges.
- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, a jelen levő idegenhonos fafajok visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.
- Az elő- és véghasznalatokat, felújításokat úgy kell megtervezni, hogy azok a termőhelynek nem megfelelő vagy erdészeti tájidegen elegyfajok, különös tekintettel az inváziós fajok (mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)) visszaszorítását, az őshonos lombos fafajok (hársak, juharok, szilek, magas kőris, vadgyümölcsök) elegyarányának emelését, valamint az elegyesség fenntartását, növelését szolgálják.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.

- Községi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása (7. táblázat):
fekete gólya (*Ciconia nigra*) esetében a március 1-augusztus 31.,
darázsölyv (*Pernis apivorus*) esetében az április 15-augusztus 31.,
rétisas (*Haliaetus albicilla*) esetében a január 1.-július 15.,
kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) esetében a március 15.-augusztus 31.,
parlagi sas (*Aquila heliaca*) esetében február 1-augusztus 15.,
fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) esetén március 1-június 30.,
kis légykapó (*Ficedula parva*) esetén április 15-június 15.
közötti időszakban.
- Az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és érvényesítése:
a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) fészke körül 100 m-es,
a fekete gólya (*Ciconia nigra*) és rétisas (*Haliaetus albicilla*) fészke körül 400 m-es,
a darázsölyv (*Pernis apivorus*) és a kis légykapó (*Ficedula parva*) fészke körül 200 m-es,
kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) fészke körül 200-300 m-es,
parlagi sas (*Aquila heliaca*) fészke körül 300-600 m-es
sugarú körön belül.
- Aktívan használt és lakatlan (de jó állapotú) fészkeknek, váltófészkeknek kímélete, indokolt esetekben a fészkek szűkebb környezetének
(fekete gólya (*Ciconia nigra*) esetében 100–300 m-es,
darázsölyv (*Pernis apivorus*) és fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) esetében 100 m-es,
rétisas (*Haliaetus albicilla*), kígyászölyv(*Circaetus gallicus*) és parlagi sas (*Aquila heliaca*) esetében 100–200 m-es,
kis légykapó (*Ficedula parva*) esetében 200 m
sugarú kör) véghasználatok és egyéb drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (változtatási tilalom; a nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálandók el).
- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészkekben költő madárfaj számára alkalmas műfészkek építése.

Átmeneti és örökrdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti és örökrdő üzemmódba sorolt őshonos fafajú állomány jelenleg csak minimális van a területen, a vágásos üzemmódtól való eltávolodás jegyében a következő erdőtervezési ciklusokban azonban célszerű lenne legalább az erdőrészek egy kisebb hányadánál ebbe az irányba is elmozdulni. Elsősorban az átmeneti üzemmód bevezetése lehet reális, melynek keretében egyrészt a vágásos gazdálkodás területi léptékét lehetne lejjebb szorítani (max. 1,5 ha-os véghasználati területek és hagyasfa-csoportok mozaikja), másrészt arra alkalmas helyszíneken (a nagyvad kizárása mellett) a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést is meg lehet kísérelni. Általános (átalakításra vonatkozó) erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban az elegyességet és a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő (az állományok alsó szintjében megjelenő őshonos fafajokat és az őshonos cserjék alkotta foltokat is óvó) nevelővágások végzése.
- Idősebb állományokban az átalakítási/fenntartási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása (egy vagy több foltban, lehetőség szerint legalább 0,2 ha-os blokkokban). Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az állományokon belül elhelyezkedő, régebb óta nem háborgatott, odvas fákat, álló holtfákat, illetve nagy koronájú, böhönc jellegű fákat tartalmazó élőhelyi foltokat, valamint a gyengébb, szikes termőhelyen álló, kiritkuló erdőfoltokat is magukba foglalják.
- A véghasználati jellegű beavatkozások kis területen, lékvágás vagy szálalóvágás jelleggel való elvégzése, a használatok legalább három-négy évtizedre (kocsányos tölgy esetében), illetve másfél-két évtizedre (hazai nyárok esetében) való elnyújtása, mozaikos térbeli állománymintázat kialakítása.
- Az első erdőtervi ciklusban a beavatkozási erély 25–30%-os (lassan növvő fafajok), illetve 30–50%-os (gyorsan növvő fafajok) mértékben való maximálása. Az erdőrészekenként egy erdőtervi ciklusban összefüggően keletkező véghasználati területek 0,3–0,5 ha, illetve 0,5–1,0 ha alatt tartása.
- A változatos szerkezet közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – a fokozatos átalakítással össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- A holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos lombos elegyfák kímélete (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- Az átalakítás/fenntartás során az őshonos fajok alkotta cserjefoltok kímélete, minél nagyobb területen való visszahagyása.
- A természetes úton nem újuló, vagy korábban idegenhonos fafajok által érintett állományrészeken őshonos fafajokkal való alátelepítés, vagy véghasználatot követő (teljes talajelőkészítés nélküli) erdősítés.
- A természetes újulati megjelenésének nagyvad elleni védelemmel (vadlétszám-csökkentés, kerítésépítés) való segítése, az újulati, alátelepítés, erdősítés károsításoktól való megóvása.
- Az újonnan létrehozott, fiatal állományfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, a jelen levő idegenhonos fafajok visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák alkalmazása nélkül.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmód esetén ismertetett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.
- Állékony, erős koronájú, idős, de jó egészségi állapotú törzseken – korlátozott számban – sasok, fekete gólya és egyéb nagy testű, gallyfészekben költő madárfaj számára alkalmas műfészekek építése.
- A kíméleti területek hálózatának kialakítása, melyeken a természetes folyamatok szabadon érvényesülhetnek

- A kíméleti területeken kívül biotópfák hálózatának kialakítása
- A kíméleti területeken kívül természetes úton szálinként elpusztult fák visszahagyása.
- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása.
- A változatos faállományszerkezet fokozatos közelítése a természetes állapotokhoz.
- A közelítőnyomhálózat kíméletes, a terephez megfelelően illesztett, a meglévő alkalmas elemeket integráló, az érzékenyebb élőhelyeket lehetőleg minimálisan érintő, és csak a szükséges mértékű kialakítása
- A termőhelynek megfelelő, őshonos elegyfajok arányának 30-60% közé történő fokozatos növelése.
- A javafák között legyenek őshonos elegyfajok is képviselve.

Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

Az állományok egy kisebb része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esik. Az üzemmódnak megfelelő fenntartásuk (teljes érintetlenség, legfeljebb idegenhonos fafajok eltávolítása) természetvédelmi szempontból (az előforduló madárfajok védelme szempontjából) kívánatos. Ezekben az erdőkben gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások végzendők. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás drasztikus csökkentése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás tervezése és végzése kizárólag idegenhonos fafajok jelenléte vagy megtelepedése esetén, továbbá a csatornákat kísérő gátak fenntartását akadályozó esetekben és rendszeresen használt erdei utak, villanypászták mentén, közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Fakitermelési munka esetén a közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelyén a vágásos üzemmódnál ismertetett időbeli és térbeli korlátozások érvényesítése.

Fokozottan védett erdőkre vonatkozó speciális kezelési javaslatok

A fokozottan védett állományok esetén a természetvédelmi szempont elsődleges. A kezelési beavatkozások kizárólag természetvédelmi céllal lehetségesek, illetve havária helyzetek felszámolása okán történhetnek.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A tervezési területen a vadlétszámot a terület természetes vadeltartó képességének szintjén kell tartani, hogy az a külön vadvédelem nélküli erdőfelújítást ne gátolja, illetve a földön, földközben fészkelő madárfajokat ne veszélyeztesse.
- Nem őshonos vadfajok telepítése nem történhet a területen, a meglévő idegenhonos vadfajok állományának fenntartása nem kívánatos.

- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó) elhelyezése nem javasolt. Fészkelési időben kiemelten fontos ezek mellőzése, zavarás mérséklése céljából.
- Vadászati létesítmények elhelyezése a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon történjen. Magasles elhelyezése előtt a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés javasolt a hely és mód tekintetében.

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Prioritásként kezelendő a vízmegtartás a területen, a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Erdőterületekre vonatkozóan be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait,
- továbbá a *körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról* szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet és a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet előírásait,
- valamint a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek *Körzeti Erdőterveit*.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- A vadgazdálkodásra vonatkozóan a *vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról* szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 13/2018. (VII. 3.) AM rendelet és a 11/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.
- Az *erdők tűz elleni védelméről* szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet alapján az erdőgazdálkodásra vonatkozóan tűzvédelemmel kapcsolatos előírások betartása kötelező.

- A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátórendszer megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/ vízvizsztatartás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználatához (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek a vizek és a közcélú vízellátórendszerek fenntartására vonatkozó feladatokról szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, a vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

b. Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása. (Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkály- és légykapófajok életfeltételeinek biztosítása érdekében.)
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfák meghagyása. (Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkály- és légykapófajok életfeltételeinek biztosítása érdekében.)
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (Megjegyzés: a nagy koronájú, böhöncös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészekben költő madárfajok érdekében; az állományokban, illetve azok szegélyében levő odvas fák kímélete a harkály- és légykapófajok alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.)
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkenek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.

E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (többségében 30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.
E23	A kijelölt egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.
E24	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E26	Az előhasználatok során az elegyfajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E32	Örökerdő üzemmódra való áttérés. <i>(Megjegyzés: az erdőgazdálkodóval egyeztetett területeken)</i>
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése. <i>(Megjegyzés: az erdőgazdálkodóval egyeztetett területeken)</i>
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása. <i>(Megjegyzés: az erdőgazdálkodóval egyeztetett területeken)</i>
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználata során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. <i>(Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása)</i>
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7. táblázataiban részletezettek szerint)</i>
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása. <i>(Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fafajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. melléklete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fafajok jegyzéke) az irányadó.)</i>
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása. <i>(Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fafajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. melléklete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fafajok jegyzéke) az irányadó.)</i>
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. <i>(Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fafajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. melléklete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fafajok jegyzéke) az irányadó)</i>
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.

E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7. táblázataiban részletezettek szerint)</i>
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkenek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)</i>
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

8. táblázat: KE1 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erdei élőhelyeken az elsődleges természetvédelmi cél az erdészeti beavatkozások csökkentése, vagyis az örökerdő üzemmódú erdőterületek növelése, s ezáltal a bolygatásokra (fészkelési

időszakban különösen) érzékeny madárfajok számára megfelelő élőhely biztosítása. Az erdei életközösségek, s így a madarak számára is kiemelten fontos a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása az erdei területeken. Táplálkozóterületek, illetve az elérhető táplálék növelése elősegíthető egyrészt az erdei tisztások, gyepterületek helyreállításával, cserjésedésük megakadályozásával, valamint apróvad élőhelyfejlesztési tervvel egyaránt.

Kezelési javaslatok indoklása:

Madárfajok védelme elsősorban táplálkozóterületeik és fészkelőterületeik megőrzésével segíthető elő.

Kímélő erdőgazdálkodás, örökerdő üzemmóddal kezelt erdőterületek növelése, a beavatkozások csökkentése kevésbé bolygatott, zavart élőhelyeket nyújt a madarak számára. A változatos erdőszerkezet idős fáival a nagyméretű fészkek építését teszi lehetővé a ragadozómaradak és a fekete gólya számára. A nagyobb mennyiségű holtfa pedig az odúlakó madarak elterjedését segíti elő, valamint a táplálékul szolgáló rovarfauna változatosságát és mennyiségét is növeli.

A közeli nyílt területek fenntartásával biztosíthatóak a megfelelő táplálkozó területek (elsősorban KE5). Apróvadás élőhelyek fejlesztésével elősegíthető a megfelelő mennyiségű zsákmányállat biztosítása. A Gombás-pusztán jelenlévő ürgeállomány szintén hozzájárul ehhez.

Az erdei élőhelyek megőrzése és a táplálékul szolgáló hulló, kételtű és hajfajok biztosítása szempontjából is kiemelt fontosságú a vízmegtartás a területen, a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása. Az ilyen jellegű beavatkozások az erdőgazdálkodókkal való közös fellépéssel érhető el, valószínűsíthető meg eredményesen.

KE2 – Nyílt felszínnek

Kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységbe kerültek besorolásra a tervezési terület sziklaterületei, természetes sziklai alakzatai, működő és felhagyott bányái. Kiterjedése 677,17ha.

Művelési ág alapján elsősorban kivett területeket találunk a kezelési egységben.

Érintett védett természeti terület:

Gerecei Tájvédelmi Körzet (fokozottan védett: Nagy-Pisznice, Száz-völgy), Gerece Száz-völgy Erdőrezervátum

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok⁵:

bajszos sármány (*Emberiza cia*)
darázsölyv (*Pernis apivorus*)
erdei pacsipta (*Lullula arborea*)
karvalyposzszáta (*Sylvia nisoria*)
kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)

lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)
partifecske (*Riparia riparia*)
uhu (*Bubo bubo*)
vándorsólyom (*Falco peregrinus*)

⁵ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok⁶:

kis lile (*Charadrius dubius*)

havasi szürkebegy (*Prunella collaris*)

gyurgyalag (*Merops apiaster*)

hajnalmadár (*Tichodroma muraria*)

hantmadár (*Oenanthe oenanthe*)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Máshová nem besorolható fás szárú növényzet	147,6249
Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	140,994
Molyhos tölgyesek	96,92
Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	87,76
Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	76,6887
Egyéb elegyes lomberdők	57,56
Cseres	29,8
Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal	16,3204
Máshová nem besorolható lágy szárú növényzet	14,1615
Sziklakibúvásokkal tarkított mészkedvelő gyepek	4,6
Sziklakibúvásokkal tarkított egyéb gyepek	3,5736
Zárt gyepek homokon	0,56
Szántóföldek	0,2898
Földutak	0,24
Folyamatban lévő felújítás	0,04
Akác dominálta ültetvények	0,04
Összesen:	677,1729 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Jelenleg is működő bányák: Bajna: Sárasi kőfejtő Nyergesújfalu: Kecske-kői bánya, Tardos: Bányahegy, Tatabánya: Keselő-hegyi bánya, lábatlani és süttöi Travertino bányák. Ezeken a területeken fészkelő fajok már hozzászoktak ugyan az emberi jelenlétnek (az emiatt távolmaradó predátorok által ki is használják azt), azonban fontos, hogy az egyes bányászati tevékenységek lehetőség szerint a fajok fészkelési időszakát figyelembe véve legyenek ütemezve, illetve lehetőség szerint területileg a fajok kíméletét szem előtt tartva kerüljenek kialakításra. Természetvédelmi érdek a bányakapitányág és a természetvédelmi kezelő közötti folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés.

Az egykori bányák területének döntő többsége termelést nem szolgáló erdőrészletként nyilvántartott erdőtervezett terület, ahol az élőhelyek spontán regenerálódásának javasolt lehetőségét biztosítani. Az esetleges anyagdeponására szánt területek csak természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyszíneken alakítandóak ki.

Az rekultiválandó területek esetén is szükséges az egyes szereplők közti folyamatos kommunikáció. Kiemelten fontos, hogy a rekultiváció a helyi természetvédelmi célokat, élőhelyek, fajok igényeit szem előtt tartva kerüljön kialakításra, megvalósításra.

A madárvédelmi terület kis kiterjedésű, nyílt gyepterületei, sziklagyepei is a kezelési egységbe kerültek besorolásra. Ezen gyepterületek megőrzése gazdasági célú hasznosítás keretében nem megvalósítható érzékenyséjük miatt. A kezelések során történhetnek mezőgazdasági jellegű beavatkozások pl. extenzív legeltetés, kaszálás egyes fajok védelme érdekében, de a beavatkozások esetében nem lehet szempont a támogatási rendszereknek való megfelelés vagy a állatállomány fenntartása.

⁶ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

Az őshonos cserjékkel történő becserjésedést természetvédelmi kezelés keretében szükséges helyenként visszaszorítani. Az idegenhonos inváziós fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, az állományok visszaszorítása, kiirtása.

- A területeket alapvetően érintetlenül kell hagyni a természetes élőhelyek fennmaradása érdekében.
- A szukcesszió élőhelyeket, fajokat veszélyeztető folyamata következtében teret hódító őshonos cserjefajok (pl. egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), kökény (*Prunus spinosa*)) visszaszorítása szükséges.
- Javasolt a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek, természetvédelmi kezelés részeként. Ennek keretében szükséges az inváziós fajok (pl. nyugati osterfa (*Celtis occidentalis*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) eltávolítása.
- Mezsgyék, utak mentén lévő facsoportok, természetes gyepek és cserjés területek megőrzése szükséges a jelölő fajok védelme érdekében (fészkelőhely és táplálkozóhely)

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Vadgazdálkodási szempontból fontos elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, mivel a vaddisznó (*Sus scrofa*) túsással, és a muflon (*Ovis gmelini*) taposással, rágással sokszor károsítja a (jelölő) élőhelyeket, emellett a földön és földközben fészkelő madárfajok egyedeit is veszélyeztet.
- Gyepterületen vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges a 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet alapján.
- A vadászatot a természetvédelmi hatóság a területen fészkelő fokozottan védett madárfajok fészkelésének védelme érdekében térben és időben korlátozhatja.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a valamint a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a

feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.

- A területen bányák, anyagnyerőhelyek nyitása, valamint a meglévő illegális helyek használata nemkívánatos, az ökológiai hálózat magterület és folyosó övezetében új külszíni bányatelek nyitása, meglévő bővítése tilos (*Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény* alapján).

b. Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végezhető, a területet kezelés nélkül történő fenntartása (<i>Megjegyzés: szükség szerint őshonos cserjék eltávolítása végezhető természetvédelmi érdekből a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.</i>)
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (<i>Megjegyzés: Kizárólag nyílt karszterületeken kívül alkalmazható</i>)
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése (<i>Megjegyzés: amennyiben a természetvédelmi állapot indokolja beavatkozást</i>).
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban az illetékes nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY108	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY118	Élőhelyrekonstrukció (<i>Megjegyzés: Felhagyott bányaterületek esetében. A természetvédelmi kezelővel egyeztetve javasolt</i>).
Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágy szárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.

	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

9. táblázat: KE2 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Aktív bányaterületeken a vegetációs időszak, fészkelési időszak és a bányászati tevékenységek összehangolása szükséges.

Az egykori bányaterületeken, ahol élőhelyrekonstrukciós tevékenység nem tervezett, nem szükséges, ott az élőhelyek spontán regenerálódásának lehetőségét kell biztosítani. Idegenhonos inváziós fajok esetleges megjelenése esetén, gyors és hatékony kezeléssel szükséges fellépni ellenük.

Tervezett élőhelyrekonstrukciós területeken elengedhetetlen a rekultivációt végzők és a természetvédelmi kezelő közötti folyamatos szakmai együttműködés, hogy a területen valóban indokolt, az élőhelyek és fajok számára kedvező beavatkozások valósuljanak meg.

A nyílt gyepterületek, sziklaterületek jelenleg természeti állapota nem indokolja a gazdasági célú hasznosítást, természetvédelmi beavatkozások (cserjeirtás, inváziós irtás) indokoltak lehet.

Kezelési javaslatok indoklása:

A bányakapitányság és a természetvédelmi kezelő közötti együttműködés lehetővé teszi a természetvédelmi- és gazdasági célok összehangolását.

A felhagyott területeken a másodlagos szukcesszió spontán folyamata biztosítja leginkább, hogy a terület regenerációja zavartalanul végbemehessen. Az inváziós fajok visszaszorítása pedig biztosítja, hogy a jelölő fajok számára fontos őshonos élőhelyek természetessége ne romoljon az inváziós fajok terjedése miatt.

KE3 – Vizes területek**Kezelési egység meghatározása:**

A tervezési terület vízfolyásai, állóvizei, mocsári növényzettel borított területei, illetve az időszakosan vízhatás alatt álló gyepterület alkotják a kezelési egységet. Kiterjedése 339, 573ha. Művelési ág alapján kivett területeket, réteket, legelőket, valamint halastavakat, nádasokat találunk a kezelési egységben.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet, Vértestolnai helyi védett területek, Árendás-patak völgye

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok⁷:

fekete gólya (*Ciconia nigra*)

hegyi billegető (*Motacilla cinerea*)

⁷ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

rétisas (*Haliaetus albicilla*)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok⁸:

bíbic (*Vanellus vanellus*)

sárga billegető (*Motacilla flava*)

cigánycsuk (*Saxicola rubicola*)

sordély (*Emberiza calandra*)

fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Vízben álló mocsári/lápi növényzet	279.9328
Időszakos vízhatás alatt álló gyepek valamint láp- és mocsárrétek	32.88
Állóvizek	25.92
Vízfolyások	0.84
Összesen:	339,573 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A mocsárrétek és üde gyepek esetében a cél a megfelelő – legeltetéssel és/ vagy kaszálással történő – gyephasznosítás biztosítása és a természetes vízdinamika helyreállítása. A természetvédelmi célok és a gazdálkodás összehangolására az időszakos vízviasszatartás és a gyephasznosítás megfelelő kombinálása szükséges.

A gyephasznosítás preferált formája a területen az extenzív legeltetés a terület adottságaihoz illeszkedő állatfajjal, ami az időszakosan vízállásos, részben alulhasznosított rétek esetében a szarvasmarha, juh, kecske, esetleg a ló. A területen ideális lenne a pásztorló legeltetés, ám amennyiben erre nincs lehetőség, villanypásztor segítségével végzett szakaszos legeltetés vagy nagyobb területek villanypásztorral való bekerítése jelenthet megoldást. A gyepgazdálkodás tervezésekor törekedni kell a diverzifikáló kezelésre, az időben-térben változatos kezelési mintázat megvalósítására, amellyel sokféle és sokféle állapotú élőhelytípus és átmeneti élőhely fenntartható. Ilyen lehet például a kaszált és kaszátlan területek elhelyezkedésének, arányainak változtatása, a legeltetési nyomás térben-időben történő változtatása, többféle állatfajjal történő legeltetés.

Kaszálásos hasznosítás esetén alapvető fontosságú a kaszási időpont megfelelő megválasztása: június 15. előtti kaszálás esetén fokozott körtekintés és nagyobb arányú kaszátlan terület meghagyása szükséges. A kaszálás során mindenkor szükséges a jogszabályban is rögzített madárbarát kaszási módok/eszközök (megfelelő kaszási irány, vadriasztólánc) alkalmazása. Fokozottan védett földön fészkelő fajok előfordulása esetén a nemzeti park szakembereivel való egyeztetés nyomán a kaszálás-, ill. legeltetés idő- és térbeli korlátozása indokolt.

A növényzettel sűrűn benőtt időszakos és tartósabb vízborítású területek kedvező élőhelyet teremtenek a zártabb, de kis területű nádasokhoz, gyékényesekhez kötődő (bár nem jelölő) fajok: a gémfélék, récefélék, vízicsibék valamint a nádi énekesek számára – ami egyéb kezelés (nádhasznosítás) hiányában lehet egy természetvédelmi szempontból elfogadható kezelési célkitűzés.

A tavi gazdálkodás során a jelölő madárfajok (és egyéb vízhez kötődő madárfajok) szempontjából az alábbi általános kezelési állapotok teremthetnek kedvező élőhelyi feltételeket.

⁸ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

- A tavak, ivadéknevelők nádszegélye, esetenként a gátak, rézsűk területe is optimális táplálkozó- és fészkelő helyet teremtenek több madárfaj számára (pl. gémfélék, récék, nyári lúd, barna rétihéja, nádi énekesek) így ezek megőrzése és költési időben történő kímélete fontos kezelési szempont.
- A nyílt vizek fontos táplálkozó és pihenőhelyei számos madárfajnak (pl. rétisas, récefélék) így az itt megjelenő fajok számára szükséges életfeltételeket a lehetőségekhez mérten biztosítani javasolt.

Az állandó vízállású vizek csapolásakor/kotrásakor/rekultivációjakor madarak tömegei találnak kedvező élőhelyi feltételeket, akár csak időszakos jelleggel is, így ebben az időszakban speciális előírások meghatározása válhat szükségessé. Kiemelten javasolt kezelni a költési időben történő vízszint-ingadozásokat, amik a táplálkozó- és pihenőhelyek átalakulásán túl, az adott vízszint mellett megkezdett költéseket is veszélyeztetheti.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Vadgazdálkodási szempontból fontos elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása, természetvédelmi kárt nem okozó szintre csökkentése, mivel a vaddisznó (*Sus scrofa*) túrással, és a muflon (*Ovis gmelini*) taposással, rágással sokszor károsítja az élőhelyeket.
- Gyepterületen vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges a 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet alapján. Vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető az 1996. évi LV. törvény alapján. Javasolt azonban, hogy időszakos gyepek 100 m-es körzetében egyáltalán ne kerüljön kialakításra szó, szóró vagy etető, de a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés minden esetben ajánlott.
- A vadászatot a természetvédelmi hatóság a területen fészkelő fokozottan védett madárfajok fészkelésének védelme érdekében térben és időben korlátozhatja.
- Vizes területeken és azok védősávjában az ólomsörét használata vadászat során tilos (a 79/2004. (V. 4.) FVM rendelet 59. § (1) és (2) b) bekezdések alapján).

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- A vízjárás természetes dinamikája ne legyen befolyásolva, minél tovább tudjon helyben fennmaradni.
- Vízvezetés ne történjen a területről, kisvizek fennmaradásának segítése (műtárgyak, árkok megszüntetése).
- Illegális vízkivételek megszüntetése, vízfolyások szennyezettségének vizsgálata.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a természet védelméről szóló 1996. évi LIII.

törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védeltségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.

- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- A vadgazdálkodásra vonatkozóan a *vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról* szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 13/2018. (VII. 3.) AM rendelet és a 11/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.
- A *vízgazdálkodásról* szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátási műhely megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/ vízviszatarítás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználatához (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek a *vizek és a közcélú vízellátási műhelyek fenntartására vonatkozó feladatokról* szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, a *vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről* szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint a *vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról* szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

b. Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (Megjegyzés: Az inváziós fajok elleni célzott intézkedést kivéve.)
GY09	Fogasolás nem megengedett. (Megjegyzés: tartósan szárazúzott területeken szükségessé válhat a réti boronálás, de csak természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23	A felhalmozódott fűavar eltávolítása. (Megjegyzés: tartósan szárazúzott területeken szükségessé válhat a réti boronálás, de csak természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.

GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske. <i>(Megjegyzés: csak cserjésedett területen)</i>
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.
GY91	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hét teljen el. <i>(Megjegyzés: Indokolt esetben a szárazzás elfogadható a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)</i>
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. <i>(Megjegyzés: Indokolt esetben a szárazzás elfogadható a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon)</i>
GY98	A kaszálatlan területet kaszálonként más helyen történő kialakítása.
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság értesítése, akinek a javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kialakítása.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
Kód	Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V06	A működési terület szerinti nemzeti park-igazgatóság által kijelölt területen nádaratás nem végezhető.
V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.
V10	Halastavak medrének meszezése nem megengedett.
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet nem irtható (vágás, nádégetés, cserjék kivágása). <i>(Megjegyzés: őshonos növényzet.)</i>
V16	A meder kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területéről el kell szállítani.
V17	Április 1. és július 15. között hínárvágás nem végezhető.
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása javasolt, idegenhonos halfaj nem telepíthető.
V25	Horgászvízként és halastóként nem hasznosítható. <i>(Megjegyzés: természetes eredetű erdei kistavak.)</i>
V26	A területen élő és táplálkozó madarak riasztásának időbeli és területi korlátozásait a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon, a madárriasztási tervnek megfelelően lehet végezni.
V31	A halastavakat elválasztó gátak és csatornapartok növényzete közepén, egy kaszanyom szélességben kaszálható, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv
V44	A hagyasfoltok kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve történhet
V50	A nádas minimum 20-30%-át nem szabad learatni.
V54	A területen nádgazdálkodás végezhető.
V56	A nádaratás csak fagyott talajon végezhető. <i>(Megjegyzés: az elmúlt évek időjárási viszonyai alapján egyedi esetekben mérlegelendő.)</i>
V57	A betakarítás során a nád rizómája nem sérülhet.
V58	Nádat deponálni, válogatni a területen nem megengedett.
V67	A területen mindennemű beavatkozást kerülendő, kezeltelen állapotban való fenntartás indokolt. <i>(Megjegyzés: természetes eredetű erdei kistavak.)</i>

Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

10. táblázat: KE3 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A cél a jelenlegi vízhiányos állapotok megszüntetése, a természeteshez közeli vízforgalom helyreállítása, illetve a különböző szukcessziós állapotok mozaikjának kialakítása mechanikai beavatkozások (kaszálás, szárazzás, természetvédelmi célú nádaratás), illetve – a lehetőségekhez mérten - legeltetés segítségével.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az elmúlt egy-két évtized csapadékszegény időjárása következtében a területen található mocsarak vízborítása jelentősen csökkent, többségük kiszáradt, ezért a kezelési egységbe tartozó élőhelyek esetében az elsődleges kezelési célkitűzés a természetes vízforgalom helyreállítása, a mélyen fekvő területek, medermaradványok nádas-gyékényes élőhelyein a stabil vízellátás biztosítása. Ennek eszköze egyrészt a csapadékvizek visszatartása, illetve a területekre érkező, a mélyedéseket feltöltő víz elvezetésének megakadályozása, másfelől a mesterséges vízpótlás, árasztás.

KE4 – Idegenhonos erdők

Kezelési egység meghatározása:

A különleges madárvédelmi terület idegenhonos erdeinek jelentős része, 734ha akácültetvény, ezenkívül jelentős arányban vannak még a túlelevelű dominálta ültetvények 225ha területtel. A kezelési egység összkiterjedése 1034,14ha.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok⁹:

darázsölyv (*Pernis apivorus*)

fekete harkály (*Dryocopus martius*)

hamvas küllő (*Picus canus*)

közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*)

lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)

örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

tőviszúró gébics (*Lanius collurio*)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok¹⁰:

egerészölyv (*Buteo buteo*)

kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*)

zöld küllő (*Picus viridis*)

⁹ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

¹⁰ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Akác dominálta ültetvények	734.0792
Tülevelűek dominálta ültetvények	225.284
Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erdők	67.5688
Nemesnyár- és fűz dominálta ültetvények	7.2085
Összesen:	1034,1405 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Nem üzemtervezett területeken az akácos állományokat szükséges visszaszorítani, gyepterületet, vagy őshonos facsoportokat javasolt a helyükön kialakítani és fenntartani. Az állományokban történő gazdálkodás a szomszédos őshonos élőhelyeket, valamint a védett és jelölő fajokat nem károsíthatja. A területen az inváziós fajok visszaszorítása a környező őshonos élőhelyek megóvása érdekében fontos feladat. A tervezési területen az idegenhonos erdőrészek 90%-án vágásos üzemmódban kezelt erdők vannak, 7%-án faanyagtermelést nem szolgáló erdőrészek találhatók. Körülbelül 55 ha nem üzemtervezett erdőterület.

Erdőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Védett természeti területre eső erdőrészek esetében jogszabályi kötelezettség az őshonos állományokkal történő szerkezetátalakításos felújítás. A nem természetvédelmi oltalom alá eső területeken gazdálkodói szándék esetén javasolt az idegenhonos állományok őshonos fajokkal történő szerkezetátalakítása.
- Azon akácos állományrészek esetében, melyek őshonos faállománytípussal jellemzett erdőrészekben találhatóak, a nevelővágásokat az akác visszaszorítása érdekében javasolt elvégezni. A felújítások során az állományrészek őshonos fafajokkal történő felújítását javasolt biztosítani.
- A fenyves foltjainak fokozatos átalakítása az állománykorhoz igazodva beütemezett fakitermelésekkel (növedékfokozó gyérítések, szálalóvágások, egészségügyi és egyéb termelések) javasolható. Ennek keretében a lombkoronaszint erőteljesebb fellazítása, a fakitermelések térben változó eréllyel való elvégzése, változatos záródású, a meglevő újulatfoltok és alsó szintű faegyedek megerősítését, illetve további felújulást biztosító állományszerkezet kialakítása javasolt.
- Amennyiben lehetséges a fenyvesek átalakítását mesterséges erdősítés nélkül javasolt elvégezni, a kiritkuló állományokba a természetes dinamikai folyamatok során betelepült őshonos fafajok megőrzésével, megsegítésével. Sűrűbb állományrészek esetén javasolható az őshonos fafajok betelepülésének elősegítése érdekében a közepes erélyű megbontás a gyérítések során, ill. kisebb volumenű, aktív beavatkozások (egyéb termelések) végzése.
- A tisztásokon, cserjésekben megjelent akácos állományok nem erdőtervezhetőek, visszaszorításuk és a területek tisztásként (erdőgazdálkodást szolgáló egyéb részlet) való megőrzése szükséges.
- A levágott állományrészek helyén szükség szerint mesterséges erdőfelújítás végzendő. Az erdőfelújítás során a termőhelyi viszonyoknak megfelelő fő- és elegyfajok alkalmazása javasolt, elegyfajokkal vegyes cseres-kocsánytalan vagy gyertyános-tölgyes állományok kialakítását szükséges hosszú távon célul kitűzni. Védett természeti területeken a Tvt. 33.§ (3) bekezdése alapján az erdőfelújítást a termőhelynek megfelelő őshonos fajokkal kell végezni. Az átalakítás első lépésében előerdei fafajokból kialakított lombos állományok létrehozása is lehetséges.

- A fakitermelést megelőzően az akáctörzsek kezelésére körültekintően, vegyszeres injektálás is alkalmazható.
- A véghasználati jellegű munkák és a vegyeskorúsítás lehetőség szerint egyidejű megvalósítása az állományok hosszabb időszakra elnyújtott átalakításával.
- A véghasználati/átalakítási munkák során a lombos facsoportok és állományrészek hagyásfa-csoportként való kijelölése, érintetlenül (cserjeszintjükkel együtt) történő megtartása.
- Amennyiben őshonos fajokból lehetséges, a hagyásfa-csoportokon belül fekvő holtfa minél nagyobb mértékű (hektáronként min. 5 m³) visszahagyása.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az őshonos fafajú odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása a fakitermelések során.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása és a területről való elszállítása.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembevételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megőrzésével történő elvégzése.
- Az erdőgazdálkodási beavatkozások során minden őshonos faegyed megőrzésére, és megsegítésére szükséges törekedni. Véghasználat esetén a tarvágás az őshonos fafajokat nem érintheti.

Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

Az idegenhonos fafajú állományok szinte kizárólag vágásos üzemmódban kezelt erdők. Az őshonos elemeket alig tartalmazó, esetenként ültetvényszerű állományok természetvédelmi szempontból általában csekély értéket képviselnek, fészkelő- és/vagy táplálkozó területként ugyanakkor esetenként komolyabb madárvédelmi szereppel bírnak. Kezelésüket védett természeti területen meghatározza az átalakítási (fafajcsere) kötelezettség, a nem védett területeken ugyanakkor legfeljebb javasolható az őshonos fafajokra váltás. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Középkorú állományokban a nevelővágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos fafajok egyedeinek kímélete, az őshonos fafajok szerepének növelése.
- Középkorú állományokban a szerkezeti változatosságot megtartó, illetve bővítő, az állományok alsó szintjében megjelenő fafajokat is óvó nevelővágások végzése. Az előző állományokból visszamaradt, az átlagkornál idősebb faegyedek (nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A nevelővágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. harkályfajok) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A színezettség biztosítása érdekében a cserjeszint (különösen az őshonos cserjék alkotta foltok) kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.

- A nevelővágások és véghasználatok során a holtfához kötődő madárfajok élőhelyének, fészkelőhelyének biztosítása érdekében a szálszerűen elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja a faegyedek átlagátmérőjét – visszahagyása.
- A véghasználatok során az erdőrészletekbe ékelődő őshonos fafajú foltok kímélete, az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) véghasználatot megelőző kijelölése. Agresszíven terjedő idegenhonos fafajokból álló hagyásfa-csoport kijelölése nem javasolt!
- A tarvágásos véghasználatok minél kisebb, egy erdőtervi ciklusban lehetőség szerint 1,5–2,0 ha-t nem meghaladó egybefüggő vágásterületekkel történő elvégzése. A nagyobb kiterjedésű, egybefüggő véghasználati területek kialakulásának megelőzése a vágások időbeni ütemezésével, a vágásterületek mozaikos elhelyezésével.
- A véghasználatok során az őshonos lombos fák, facsoportok, állományrészek kímélete (a felső és alsó szintben, illetve újulati szintben egyaránt). Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, illetve az égetések minimalizálása. A vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása.
- Fafajcserés átalakítás esetén a termőhelyi viszonyok függvényében őshonos fafajú szaporítóanyaggal történő, lehetőség szerint csak részleges (pásztás) talajelőkészítés után végzett erdősítés.
- Az erdősítések nagyvad elleni védelme (vadlétszám-csökkentés, kerítésépítés), a csemeték károsításoktól való megóvása.
- Fafajcserés átalakítás esetén a jelenlevő idegenhonos fafajok sarjainak és magoncainak visszaszorítása, lehetőség szerint mechanikai úton, vegyszeres technológiák kerülésével, illetve minimalizálásával. Átalakítás esetén fakitermelést megelőzően az idegenhonos fafajú törzsek kezelésére vegyszeres injektálás is alkalmazható.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű madárfajok fészkelőhelye, illetve táplálkozóhelye figyelembe vételével való kijelölése.
- Községi jelentőségű madárfajok fészkelése esetén az állományok területén és azok szűkebb környezetében (szükség szerint) a gazdálkodási tevékenységek időbeli korlátozása: darázsölyv esetében az április 15. és augusztus 31. közötti időszakban.
- Az időbeli korlátozások területi hatályának meghatározása és érvényesítése: a darázsölyv fészke körül 200 m-es sugarú körön belül.
- Ragadozómadarak aktívan használt és lakatlan (de jó állapotú) fészkeinek, váltófészkeinek kímélete, indokolt esetekben a fészkek szűkebb környezetének (darázsölyv esetében 100 m-es sugarú kör) drasztikus erdészeti beavatkozások nélkül történő megtartása (a véghasználati és nem véghasználati jellegű munkák egyedi szempontok alapján bírálandók el).

Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A tervezési területen belül faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt, idegenhonos fafajokból álló erdők csak néhány apróbb helyszínen vannak. Fafajcserés átalakításuk a hagyományos erdőgazdálkodás keretein belül nyilván nem kezelhető, de a bennük előforduló/megjelenő őshonos lombos elemek egyéb termelések végzésével megsegíthetők, illetve az őshonos fafajok és cserjék egyedi vagy területi védelem (kerítések) melletti bevitelével (az állományok legalább részleges alátelépítésével) a kedvezőbb természetességi állapot felé való elmozdítás, a fokozatos átalakulás segíthető.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Elérendő cél a nagyvadállomány nagyságának visszaszorítása olyan mértékig, hogy a természetvédelmi szempontból értékes területek élővilágára a vadlétszám ne okozzon káros hatást.
- Nem őshonos vadfajok telepítése nem történhet a területen, a meglévő idegenhonos vadfajok állományának fenntartása nem kívánatos.
- A vadászati létesítmények elhelyezése a természetvédelmi kezelővel egyeztetett helyen és módon javasolt. Fészkelési időben kiemelten fontos ezek mellőzése, zavarás mérséklése céljából.
- Vadföldek kialakítása, vad kibocsátás és zárt téri vadtartás kerülendő.
- A vadetetés során meg kell akadályozni az inváziós növények bekerülését a területre.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:*a. Kötelezően betartandó előírások:*

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Erdőterületekre vonatkozóan be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait,
- továbbá a *körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról* szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet és a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet előírásait,
- valamint a Gerecsei, a Gerecse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek *Körzeti Erdőterveit*.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.
- A vadgazdálkodásra vonatkozóan a *vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról* szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 13/2018. (VII. 3.) AM rendelet és a 11/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.
- Az *erdők tűz elleni védelméről* szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet alapján az erdőgazdálkodásra vonatkozóan tűzvédelemmel kapcsolatos előírások betartása kötelező.

- A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátási-művelési megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/ vízvisszatartás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználatához (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek a vizek és a közcélú vízellátási-művelési feladatokra vonatkozó feladatokról szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, a vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

b. Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben, erdőfelújításban való alkalmazásának mellőzése.
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése, erdőfelújításra vonatkozóan is.
E07	Intenzíven terjedő idegenhonos fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (Megjegyzés: a közösségi jelentőségű harkály- és légykapófajok életfeltételeinek biztosítása érdekében.)
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (Megjegyzés: a nagy koronájú, böhöncös fák meghagyása a nagy testű, gallyfészkekben költő madárfajok érdekében; az állományokban, illetve azok szegélyében levő odvas fák kímélete a harkályfélék alkalmas fészkelőhelyeinek biztosítása érdekében.)
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkenek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. (Megjegyzés: az odvas és kéreglevált fák, biotópfák, böhöncök meghagyása.)
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7 táblázataiban részletezettek szerint)
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájidegen fajokkal, illetve célállománnyal.
E54	Idegenhonos fajú faállomány szerkezetátalakítása. (Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. mellékete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fajok jegyzéke) az irányadó.)
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtakarásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (Megjegyzés: Az alkalmazandó, termőhelynek megfelelő fajok kiválasztására a 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet, 2. mellékete (Az egyes erdészeti tájakon őshonos fajok jegyzéke) az irányadó.)
E62	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználatára és felújítására során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megőrzése.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználatára során a tájidegen fajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).

E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágy szárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E80	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében időbeli korlátozás alkalmazása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 6-7. táblázataiban részletezettek szerint)</i>
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
E96	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkenek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása. <i>(Megjegyzés: 3.2.1 Élőhelyek kezelése fejezet 7. táblázatában részletezettek szerint)</i>
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani <i>(Megjegyzés: szerkezetátalakítás után javasolt alkalmazni).</i>

11. táblázat: KE4 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység idegenhonos állományainak őshonos faállománnyal való szerkezetátalakításos felújítása javasolt az erdőgazdálkodó egyetértése esetén, a Gerecsei Tájvédelmi Körzet országos jelentőségű védett természeti területén pedig jogszabályi kötelezettség.

Kezelési javaslatok indoklása:

Az idegenhonos állományok szerkezetátalakítása hosszú távon biztosítja a termőhelynek megfelelő őshonos vegetáció kialakulását, a jelenlévő jelölő fajok életfeltételeinek javítását. Ezen kívül segíti a kapcsolódó területek értékes fajainak és a jelölő fajok számára fontos őshonos élőhelyek védelmét, hogy azok természetessége ne romoljon az inváziós fajok terjedése miatt.

Az átalakítás védett természeti területen jogszabályi kötelezettség ((A 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről szóló törvény 33.§ (3) bekezdése alapján)), azon kívül az erdőgazdálkodó szándékával egyetértésben végzendő élőhely-rekonstrukció.

KE5 – Mezőgazdasági területek**Kezelési egység meghatározása:**

A mezőgazdasági területek jelentős részét, 6600 hektárt a szántóföldek teszik ki. Ezenkívül egyéb gyepterületek is idetartoznak, közel 2000 hektáron, valamint szőlő, gyümölcsösök. A kezelési egység teljes területe 9190,47ha.

Művelési ág alapján a szántók mellett réteket, legelőket, de gyümölcsösöket, szőlőket és kerteket is, valamint fásított területeket találunk a kezelési egységben.

Külön említést érdemelnek az ürgés legelők Csabdi és Bicske környékén. A tervezési terület legjelentősebb ürgepopulációja a neszélyi Gombás-pusztán található.

Érintett védett természeti terület:

Gerecsei Tájvédelmi Körzet, Vértestolnai helyi védett területek

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok¹¹:

darázsölyv (*Pernis apivorus*)

erdei pacsirta (*Lullula arborea*)

fekete gólya (*Ciconia nigra*)

karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)

parlagi pityer (*Anthus campestris*)

parlagi sas (*Aquila heliaca*)

partifecske (*Riparia riparia*)

rétisas (*Haliaeetus albicilla*)

tövisszúró gébics (*Lanius collurio*)

uhu (*Bubo bubo*)

vándorsólyom (*Falco peregrinus*)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok¹²:

bíbic (*Vanellus vanellus*)

fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

fürj (*Coturnix coturnix*)

gyurgyalag (*Merops apiaster*)

hamvas rétihéja (*Circus pygargus*)

hantmadár (*Oenanthe oenanthe*)

kuvik (*Athene noctua*)

¹¹ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

¹² A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Szántóföldek	6639,9507
Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	1770,4913
Máshová nem besorolható lágyszárú növényzet	266,4773
Szőlők	198,7851
Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	126,8895
Komplex művelési szerkezet épületekkel	84,2555
Gyümölcsösök, bogyósok és egyéb ültetvények	53,4647
Zárt gyepek homokon	26,534
Komplex művelési szerkezet épületek nélkül	23,5825
Energiaültetvények	0,0362
Összesen:	9190,4668 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A mezőgazdasági területek talán a legfontosabbak madárvédelem szempontjából. Elsősorban táplálkozóterületek, de több fajnak fészkelési területet is nyújtanak. Ezért megfelelő hasznosításuk kiemelten fontos. A legfontosabb madárvédelmi szempontok a mezőgazdasági területeken tehát egyfelől a megfelelő mozaikosság, élőhelyváltozatosság, valamint a megfelelő mennyiségű és változatosságú táplálék biztosítása.

A Gerece madárvédelmi területen az elmúlt évek trendjei sajnos a zsákmányfajok (pl. mezei nyúl, ürge, hörcsög) fogyatkozását mutatják. Ezek okai nem pontosan ismertek, de valószínűsíthetően negatív hatást gyakorolnak a terület tájhasználati, művelési gyakorlatai, illetve ezek fragmentáló hatásai is. Míg néhány madárfaj könnyen, s jól tudott alkalmazkodni a megváltozott környezethez (Rétisas: vadászati maradványok, zsigerek fogyasztása, halastavakból táplálékszerzés; vándorsólyom: erdei vadászat, galamb zsákmányolás), addig specialistább fajoknak (Parlagi sas, kerecsensólyom, kígyászölyv, békászó sas) jelentősen beszűkültek a táplálkozási lehetőségei. Ennek következtében előbbi madárfajok előfordulása és egyedszáma növekszik a területen, utóbbiak előfordulása egyre inkább visszaszorulóban van a területről vagy már évek óta nincs is ismert előfordulásuk, költésük.

Mezőgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Mezsgyék, magányos fák, facsoportok, természetes gyepek és cserjés (de elkerülvén a túlzott területfoglalást) területek megőrzése, zavartalanságuk biztosítása szükséges a jelölő fajok védelme érdekében (fészkelőhely és táplálkozóhely)
- Értékes gyepek megőrzése kiemelt fontosságú, elszántásuk természetvédelmi szempontból káros, így nem támogatható
- Éjszakai munkavégzés, aratás nem támogatható
- Vegyszerhasználat lehetségszerűen csökkentése javasolt, a gyepek rovarvilága és a vízi közösségek védelme érdekében egyaránt (de akár az apróvadakra is káros hatással lehet)
- Szőlők és gyümölcsösök lekerítése fokozza a fragmentációt, ami a zsákmányállatok szabad mozgását, szaporodását akadályozhatja, így természetvédelmi szempontból ezek mellőzése támogatott.
- A kezelési egységben a természetvédelmi szempontból kedvező gypszerkezetet negatívan befolyásoló agrotechnikai művelet – felülvetés, általános vegyszeres gyomirtás, műtrágyázás, fogasolás, tárcsázás, hengerezés, gypszellőztetés, kiszántás – kerülendő. A gyepek megóvása

érdekében felázott talajon kerülni kell a munkavégzést, és a tűzvédelem céljából történő felszántást.

- A kezelési egységbe sorolt gyepek egy része kisebb-nagyobb mértékben cserjésedett (galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések), ahol a szukcesszió élőhelyeket, fajokat veszélyeztető folyamata következtében teret hódító őshonos cserjefajok (pl. egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), kökény (*Prunus spinosa*) visszaszorítása szükséges elsősorban mechanikus módszerek alkalmazásával.
- Javasolt a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők és a területről eltávolíthatók legyenek az őshonos élőhelyek megóvása érdekében. Ennek keretében szükséges az inváziós fajok (pl. nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*), mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*), fekete fenyő (*Pinus nigra*)) eltávolítása.

Legelők:

A gyepterületek jelentős részét jelenleg szarvasmarhával, lóval, ill. birkával legeltetik. A legeltetett területek mérete az utóbi időben egyre több. A gazdálkodókkal az együttműködések előremutatóak. A jelenlegi területhasználat a természetvédelmi célokkal összeegyeztethető, néhány kisebb változtatás javasolható a természeti értékek védelme érdekében. Szükséges az aktuális természeti állapothoz igazodó legeltetési rendszer fenntartása/kialakítása a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.

- A legeltetés időbeliségének (szakaszos, fészkelési időkhöz alkalmazkodó), térbeliségének (mozaikosság, szárnyék helye), sűrűségének (extenzív) kialakítása minden esetben a természetvédelmi kezelővel egyeztetett módon javasolt.
- A gyepek kíméletes legeltetésének visszaállítása, illetve hosszú távú fenntartása javasolt.
- A kezelési egységben az élőhelyek fenntartása érdekében mozaikos és szakaszos legeltetés szükséges.
- A legeltetés időtartama a védett, veszélyeztetett fajok életciklusától és az időjárástól függően, de általában április 24. és október 31. között lehetséges.
- A nagy legelőtömbökön belül szükséges az érzékenyebb foltok kijelölése a működési területével érintett nemzeti park igazgatósággal együttműködve, ahol a legeltetés intenzitásának csökkentése, vagy elhagyása javasolt.

Ürgés legelők:

Az ürge (*Spermophilus citellus*) -mint fokozottan védett faj és mint több jelölő madárfaj zsákmányállata- élőhelye kiemelt figyelmet érdemel. A tervezési területen három-négy nagyobb populációja található: Bicske Nagyegyházi Bányaüzem mögött (Bicske 0666/1); Bicske Juhásházi-táblán (Bicske 0666/3) Csabdi Kis Töltési-dűlőnél (Csabdi 025/7, 025/8); valamint a legjelentősebb Neszmély Gombás-pusztán (Neszmély 0335/, 0340/4-5-6, 0342/, 0344/).

- előfordulási területeiken kiemelten fontos a természetvédelmi szempontokat, a faj igényeit szem előtt tartó használat
- egyeztetés a természetvédelmi kezelővel
- folyamatos, ugyanakkor mozaikos legeltetés
- mindig legyenek olyan részek, melyek kimaradnak a legeltetésből, kaszálóként funkcionálnak

- megfelelő állatszám és legeltetési sűrűséggel biztosítani a változatos növénytakarót (ne legyen záródott, hanem szellősebb), változatos gyepmagasságot, s ezáltal a folyamatosan elérhető táplálékot és folyadékot az ürgék számára.

Kaszálók:

Csak kaszálással hasznosított területek a szélsőséges hozam miatt kevésbé fordulnak elő, vegyes hasznosítás inkább jellemző a területen. Fontos a kaszálás megfelelő természetvédelmi szabályozása. Szükséges az aktuális természeti állapothoz igazodó kaszálási rendszer kialakítása és megvalósítása a túlhasználat/alulhasználat elkerülése érdekében.

- Évi egyszeri kaszálás javasolt, július 1. után, az időpont az aktuális vízállapot és a területen levő jelölő fajok igényeinek figyelembe vételével módosulhat a nemzeti park igazgatósággal egyeztetve.
- A kaszálás során szükséges biztosítani a legalább 10 cm-es tarlómagasságot, a mozaikosságot és a megfelelő méretű kaszálatlan területek fenntartását.

Szántók:

A kezelési egység legnagyobb részét a szántóterületek teszik ki. A jelölő madárfajok, valamint a szántókkal határos vizes és gyepek élőhelyek védelme érdekében a Natura 2000 madárvédelmi területeken belül az extenzív szántóművelést kell előnyben részesíteni és célállapotként megjelölni, amely átlagosan kisebb területű egyben művelt táblákat, csökkentett gépmozgást, ill. csökkentett vegyszer- és műtrágya-kijuttatást jelent.

Az extenzív szántóföldi műveléssel kialakítható heterogén mezőgazdasági környezet a költő és táplálkozó madárfajok állományai számára általánosan kedvező környezeti feltételeket biztosít. Stabil táplálékforrást jelent a jelölő, illetve fokozottan védett fajok számára, nagymértékben elősegítve azok költési sikerét, továbbá számos egyéb, nem jelölő, de védett és csökkenő állományú madárfaj (pl. fűj *(Coturnix coturnix)*), de az apróvad-fajok (fácán, mezei nyúl, fogoly) élőhelyi igényeit is kielégíti.

- Zömében olyan egyéves illetve évelő kultúrák termesztése javasolt, amelyek a csökkentett kemizálás, továbbá a madárvédelmi okokból történő esetleges időbeni korlátozások mellett is gazdaságosan termeszthetők.
- Az egymással érintkező táblákon nem kívánatos időben és technológiában azonos művelési igényű kultúrák termesztése, így az egyes területek eltérő élőhelyi szerkezetet mutatva valóban elkülönülhetnek egymástól.
- A szántóföldi környezet, mint élőhely egyhangúságát tovább csökkentik a különböző mikroélőhelyek: belvizes foltok, árkok, ugarsávok, gyepek szegélyek, bokor- és facsoportok, fasorok. Ezek megőrzése, illetve kialakítása kiemelt természetvédelmi célkitűzés.
- Az évelő kultúrák betakarításakor a gyepek kaszálásához hasonló madárbarát kaszálási módok és technológiák alkalmazása javasolt a földön fészkelő madárfajok, kisebb gerincesek, illetve a vadak védelme érdekében.
- A jelentős vegyszer- és tápanyagigényű, valamint csak öntözés mellett termeszthető kapás kultúrákat (napraforgó, kertészeti kultúrák, cukorrépa, cukorcirok) valamint a repcét a Natura 2000 terület határain belül minél kisebb arányban javasolt termeszteni, figyelemmel egyrészt a vonuló vízimadár-tömegek táplálékigényére, másrészt a madárvédelmi területen kívül eső szántóterületeken zajló szántóföldi növénytermesztésre, mérlegelve, hogy a terület mekkora szerepet játszik a vadlúd- és darucsapatok táplálékának biztosításában.

Vadgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Gyepterületen vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges a 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet alapján. Vadgazdálkodási, vadászati létesítmény védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével létesíthető az 1996. évi LV. törvény alapján. Javasolt azonban, értékes, jó állapotú gyepek 100 m-es körzetében egyáltalán ne kerüljön kialakításra szóó, szóró vagy etető, éppen ezért a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés minden esetben ajánlott.
- A fentebb kifejtett zsákmányállatok alacsony létszáma miatt szükséges a még meglévő állományok vadászattól való kímélete is.
- Természetvédelmi célokat segítő apróvadgazdálkodás fejlesztése éppen ezért támogatott.
- Kerülendő minden olyan tevékenység, amely a vadászható csülkös vadfajok populációinak növekedését okozza.
- Vadetetés során ügyelni kell arra, hogy az inváziós növények lehetőleg ne kerüljenek be a területre.
- A vadászatot a természetvédelmi hatóság a területen fészkelő fokozottan védett madárfajok fészkelésének védelme érdekében térben és időben korlátozhatja.

Vízgazdálkodáshoz köthető javaslatok:

- Belvizes területek, kisvizek megőrzése, helyben tartása kiemelten fontos, elvezetésük nem javasolt. Vízelvezető árkok megszüntetése szükséges. Az ezekhez kapcsolódó esetlegesen kialakuló nádasfoltok megőrzése is javasolt.
- Szilárd burkolatú utak (beton, bitumen) és vízelvezetők létesítése nem javasolt.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:*a. Kötelezően betartandó előírások:*

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet, valamint a *Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól* szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a *termőföld védelméről* szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései.
- A területen be kell tartani a *vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről* szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet előírásait.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza

a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.

- A vadgazdálkodásra vonatkozóan *a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény*, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 13/2018. (VII. 3.) AM rendelet és a 11/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.

b. Javasolt előírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (Megjegyzés: Az inváziós fajok elleni célzott intézkedést kivéve.)
GY09	Fogasolás nem megengedett. (Megjegyzés: Kivéve vadtúrta helyeken, a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.)
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett. (Megjegyzés: Kivéve vadtúrta helyeken, a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.)
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.
GY15	Tűzpászták létesítése nem megengedett.
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY23	A felhalmozódott fűavar eltávolítása.
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY27	Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltok meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,2 - 0,4 állategység/ha. (Megjegyzés: Lóval történő legeltetés legfeljebb 0,2 állategység /ha.)
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (Megjegyzés: A téli legeltetési egyedi hatósági engedély alapján lehetséges.)
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske. (Megjegyzés: csak a cserjésedett területeken.)
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).

GY71	Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges.
GY73	Kaszálás június 30. után lehetséges.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. <i>(Megjegyzés: A gyepterületek kaszálása során valójában nem előre elkészített kaszálási tervre van szükség, hanem az adott év időjárási viszonyaihoz alkalmazkodó használatra.)</i>
GY80	A gyepterület évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY86	A széná összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.
GY91	Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között legalább 1 hét teljen el. <i>(Megjegyzés: A gyepek szárazítása nem javasolható, a csomós szerkezet rombolása és a szerves anyag felhalmozódás miatt.)</i>
GY92	A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. <i>(Megjegyzés: A gyepek szárazítása nem javasolható, a csomós szerkezet rombolása és a szerves anyag felhalmozódás miatt.)</i>
GY99	A kaszálatlan területet évente más helyen történő kialakítása.
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor. <i>(Megjegyzés: Solidago fajokkal fertőzött területeken)</i>
GY116	A területen trágyadepónia, széná és szalmakazlak nem helyezhetők el. <i>(Megjegyzés: Szénakazal elhelyezése a nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyen lehetséges.)</i>
GY117	Éjszakai helyek, ideiglenes karamok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
SZ01	Napnyugtától napkelteig gépi munkavégzés nem megengedett.
SZ04	Pillangósok esetén természetkimélő kaszálás és vadriasztó lánc használata.
SZ05	Évelő szálaspillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszálatlan területet kell hagyni.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.
SZ15	A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.
SZ18	A táblán egy gazdálkodási évben csak egyszeri alkalommal szabad gyomirtó szert használni. <i>(Megjegyzés: vadföldek esetében vegyszerhasználat nem javasolható).</i>
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. <i>(Megjegyzés: vadföldek esetében vegyszerhasználat nem javasolható).</i>
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek nem alkalmazhatók.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ30	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 hektár. <i>(Megjegyzés: Héreg-Tarján-Gyermely, Bicske-Csabdi területeken legfeljebb 40 ha)</i>
SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket. <i>(Megjegyzés: vadföldek esetében terménynövelő anyag használata nem javasolható).</i>
SZ43	Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény nem telepíthető.
SZ45	Öntözés nem megengedett.

SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ55	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel, a megjelenő inváziós növényfajok irtása.
SZ72	A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 1. után; a kaszálék a területről le nem hordható.
SZ74	Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése.
Kód	Erdőgazdálkodási előírás-javaslatok
E67	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. (Megjegyzés: A permetezés csak pontpermetezéssel történhet.) • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélykiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

12. táblázat: KE5 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Madárvédelmi szempontból kiemelten fontos a mezőgazdasági területeken a nagy, egybefüggő parcellák helyett kisebbek művelése, az élőhelyek mozaikosságának fenntartása, növelése. Természetvédelmi cél a növényvédőszer, rágcsálóirtók használatának visszaszorítása, a felhasználási területről való terjedés megakadályozása. Mint minden területen, itt is kiemelt jelentőségű a kisvizek védelme, megőrzése, helyben tartása.

Előtérbe szükséges helyezni egy, a vadgazdálkodási egységen belüli apróvadfejlesztési terv kidolgozását gazdálkodókkal, természetvédelmi kezelőkkel együttműködve.

Kezelési javaslatok indoklása:

Változatos, mozaikos élőhelyek (búvósávok, facsoportok, mezsgyék, cserjések, kisvizek) bolygatás- és vegyszermentes megőrzésével a tervezési terület egyes jelölő madárfajai számára biztosíthatóak megfelelő élő- és fészkelőhelyek, valamint a számukra táplálékot jelentő rovarok, kételtűek, hüllők, rágcsálók és apróvadak életfeltételei is kedvezőbbé válnak a kezelési egységben.

KE6 – Mesterséges létesítmények**Kezelési egység meghatározása:**

A kezelési egység kiterjedése 235,35ha. Utak, vasutak, egyéb mesterséges felületek és épületek alkotják. Valamint a közép-és nagyfeszültségű vezetékek területeit is ide soroljuk, bár azok nem alkotnak külön NÖSZTÉP kategóriát.

Érintett védett természeti terület: Gerecsei Tájvédelmi Körzet, Vértestolnai helyi védett területek

Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett jelölő madárfajok¹³:

vándorsólyom (*Falco peregrinus*)

Érintett, egyéb kiemelt madárfajok¹⁴:

fehér gólya (*Ciconia ciconia*)

füsti fecske (*Hirundo rustica*)

gyöngybagoly (*Tyto alba*)

molnárfecske (*Delichon urbicum*)

vörös vércse (*Falco tinnunculus*)

holló (*Corvus corax*)

kuvik (*Athene noctua*)

kabasólyom (*Falco subbuteo*)

Érintett élőhelyek NÖSZTÉP besorolás szerint:

NÖSZTÉP kategória	terület (ha)
Szilárd burkolatú utak	153,2569
Földutak	153,2569
Alacsony épület	40,8548
Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	12,7829
Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	11,6791
Vasutak	8,8
Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	5,3969
Magas épület	2,08
Máshová nem besorolható lágyszárú növényzet	0,6028
Összesen:	235,6534 ha

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe természetvédelmi, valamint gazdasági szempontból is kevésbé jelentős területek tartoznak. A kezelési előírások célja, hogy a környező értékes élőhelyeket a jogszerű használat ne veszélyeztesse. A területen csak olyan módon végezhetőek a jelenlegi tevékenységek, hogy a szomszédos őshonos élőhelyekre és az azokon található értékes fajokra káros hatást nem gyakorolnak, fennmaradásukat nem veszélyeztetik. A meglévő beépítések, egyéb területhasználatok területfoglalásának növelése nem javasolt. Épület felújítások előtt javasolt vizsgálni, hogy van-e fészkelés (pl. gyöngybagoly). Költőhely esetén javasolt a természetvédelmi kezelővel való egyeztetés és az eszerinti történő felújítás. Az utak és egyéb vonalas létesítmények (pl. elektromos légvezetékek) karbantartása során a természeti és táji értékek megóvásáról gondoskodni kell. A biztonsági sávok fenntartó kezelése nem károsíthatja a Natura 2000 jelölő

¹³ A Natura adatlapon A, B vagy C populációs értékkel szereplő madárfajok

¹⁴ A Natura adatlapon szereplő egyéb fajok (D populációs értékkel bíró madárfajok), illetve a terület kezelése, védelme szempontjából jelentőséggel bíró egyéb madárfajok

fajokat (pl. inváziós fajok vegyszeres kezelés nélküli, sarjadzást elősegítő, mechanikus visszaszorítása nem javasolt). Az idegenhonos inváziós fajok esetleges megjelenése esetén, gyors és hatékony kezeléssel szükséges fellépni ellenük. A tervezési területen jelenlévő állattartó telepek (pl. Bikolpuszta) természetkímélő fenntartásával, felújításával egyes madárfajok (pl. fecskék) megtelepedése segíthető elő.

Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a. Kötelezően betartandó előírások:

- Natura 2000 területek esetében az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet előírásait kell betartani.
- A kezelési egység egyes területei a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, ezért itt a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre vonatkozó előírásai, és a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírások is kötelező érvényűek.
- Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait.
- Az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat, melyek szintén betartandók.

b. Javasolt előírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fásszárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.
GY118	Élőhelyrekonstrukció.

Kód	Vadgazdálkodási előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

13. táblázat: KE6 kezelési egységre vonatkozó javasolt előírások

Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos inváziós fajok megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni a kezelési egységben található jelölő fajok, valamint a környező természetközeli élőhelyek megóvása érdekében. Az inváziós fajok visszaszorítása hosszú távon biztosítja, hogy a szomszédos, a jelölő fajok számára fontos őshonos élőhelyek természetessége ne romoljon.

Kezelési javaslatok indoklása:

A vonalas létesítmények körütekintéssel végzett karbantartása biztosítja a Natura 2000 jelölő fajok megóvását. Az idegenhonos inváziós fajok megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni a kezelési egységben található jelölő fajok, valamint a környező természetközeli élőhelyek megóvása érdekében. Az inváziós fajok visszaszorítása hosszú távon biztosítja, hogy a szomszédos, a jelölőfajok számára fontos őshonos élőhelyek természetessége ne romoljon.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat részben a fenntartási terv munkarész 3.2.1. pontja alatt, az egyes kezelési egységek (KE) részletes leírásánál ismertettük.

Erdei élőhelyeken (KE1, KE4) kiemelt fontosságú a meglévő kisvizek megtartása, illetve helyreállítása. Az ilyen jellegű beavatkozások az erdőgazdálkodókkal való közös fellépéssel érhető el, valósítható meg eredményesen. Emellett élőhelyfejlesztésként kezelhető még az őshonos fa- és cserjefajokból álló erdőfoltok, erdősávok, fasorok, facsoportok, cserjések területének nyílt gyepek élőhelyeken mozaikos elrendezésben való bővítése, növelése. Táplálkozóterületek, illetve az elérhető táplálék növelése elősegíthető egyrészt az erdei tisztások, gyepterületek helyreállításával, cserjésedésük megakadályozásával, valamint apróvad fejlesztési tervvel egyaránt. Erdős élőhelyek esetében rekonstrukciós munkák az idegenhonos fafajok (elsősorban akácok, amerikai kőrisesek, zöld juharosok, ezüsthások) állományainak fokozatos, időben ütemezett átalakításával, felszámolásával is történhetnek.

Felhagyott bányaterületeken (KE2) élőhelyrekonstrukció csak a rekultivációt végzők és a természetvédelmi kezelő közötti szakmai együttműködéssel támogatott.

Az elmúlt egy-két évtized csapadékszegény időjárása következtében a vizes területek (KE3) vízborítása jelentősen csökkent, többségük kiszáradt, ezért az elsődleges természetvédelmi cél a természetes vízforgalom helyreállítása csapadékvizek visszatartásával, a területekre érkező víz elvezetésének megakadályozásával, mesterséges vízpótlással, árasztással.

A mezőgazdasági területeken (KE5) a nagy, egybefüggő parcellák helyett kisebbek művelésével, az élőhelyek mozaikosságának fenntartásával, növelésével, valamint a vadgazdálkodási egységen belüli apróvadfejlesztési terv kidolgozásával stabil táplálékbázis biztosítható a jelölő madárfajok számára.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló védett fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések elsősorban élőhely kezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé. A kezelési egységekre vonatkozó előírás-javaslatok betartása révén az itt előforduló védett fajok fennmaradása biztosítható.

Célzottabb fajvédelmi intézkedések:

- Ismert fészkelőhelyen egyeztetés és szükség esetén idő- és térbeli korlátozás életbe léptetése a tulajdonossal, földhasználóval, gazdálkodóval szemben. (Érintett fajok: az összes N2000 faj)

Hazánkban gyakorlat, hogy a fokozottan védett ragadozó madarak fészke körüli erdőállományt 100-300 méter sugarú körben (az MME Ragadozómadár-védelmi Tanács által kidolgozott táblázat) védőzóna kerül kialakításra, azaz időszakosan, tartósan kivonják a gazdálkodásból. Ez a korlátozás a fészkelési időszakon kívüli időszakokra is vonatkozik és a párok váltófészket is érinti. A védőzónán belüli gazdálkodás nem, vagy korlátozásokkal lehetséges.

- Fészekőrzés turisztikailag frekvenciát érintett fészkelőhelyen (Érintett fajok: vándorsólyom (*Falco peregrinus*))

Veszélyeztetett faj, kiemelten veszélyeztetett fészkelőhelyén szervezik meg ezt a speciális „biztosítást” a tojásrakás időpontjától a kirepülés végéig. A munka önkéntes alapon szerveződik és 24 órás szolgálat. Cél a sikeres költés lehetőségének megteremtése, az emberi zavarás minimalizálása.

- Mesterséges fészkek kihelyezése és karbantartása sziklán, fán és nagyfeszültségű tartóoszlopon (Érintett fajok: parlagi sas (*Aquila heliaca*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), vörös vércse (*Falco tinnunculus*), macskabagoly (*Strix aluco*), uráli bagoly (*Strix uralensis*))

Műfészkek kihelyezésének általában két oka lehet. Az egyik, amikor egy ismert pár meglévő fészke megsemmisül és szeretnék, hogy a madarak továbbra is helyben maradjanak, a másik pedig, amikor egy fajt új helyen szeretnék költésre készíteni, így elérhető, hogy a madarak védelmi szempontból kevésbé alkalmas terület helyett egy biztonságosabb, zavartalanabb helyen költsenek. Az elmúlt évtizedekben, a Gerecsében több tucat műfészkek került kihelyezésre, sziklára, fára és közepfeszültségű tartóoszlopra.

- Téli ragadozómadár etetőtér működtetése (Érintett fajok: parlagi sas (*Aquila heliaca*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*))

A Gerecsében több, mint másfél évtizede rendszeresen szerveznek téli etetést rétisas és parlagi sas – két dögre járó faj – számára. A célirányos etetés a madarak költőterületén kettős. A téli táplálék a területen fészkelő, vagy áttelelő sasok túlélési esélyét segíti, illetve a fiatal, átszíneződő egyedek megtelepedési esélyét növeli. Az etetéssel kapcsolatban fontos kritérium, hogy csak télen szabad végezni és kemény, hideg, havas időben semmiképp sem szakadhat meg.

- Középfeszültségű tartóoszlopok madárbaráttá alakítása (Érintett fajok: parlagi sas (*Aquila heliaca*), rétisas (*Haliaeetus albicilla*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), vándorsólyom (*Falco peregrinus*), uhu (*Bubo bubo*), fekete gólya (*Ciconia nigra*))

Egyes (nem madárbarát) oszlopfejjel rendelkező közép- és magasfeszültségű elektromos légvezetékek tartóoszlopain bekövetkező áramütés jelentős mértékű elhullást okoz elsősorban a nagyobb testű madarak esetében. Bár a fejszerkezetek cseréje folyamatosan zajlik, arányuk gyorsabb mértékben történő növelése mindenképpen kívánatos.

- Függőleges homok és löszfalak rehabilitációja, növényzet mentesítése (Érintett fajok: partifecske (*Riparia riparia*))

Jellemzően március, április hónapokban a visszaérkezésük előtt lehet elősegíteni a partifecskék megtelepedését (de a munkavégzés „haszonélvezője” a gyurgyalag (*Merops apiaster*), búbos banka (*Upupa epops*), mezei veréb (*Passer montanus*) is) a benövényesedett, lerézsűsödött homok és löszfalak friss falfelületeinek létrehozásával.

Gépekkel, megfelelően pozícionált helyszíneken, egyeztetve a tulajdonosokkal, partnerekkel, támogatókkal és gépkezelőkkel kisebb, nagyobb partfalakat alakítunk ki a madarak sikeres költésének megsegítése érdekében. Az utóbbi évtizedekben a site területén belül Neszmély, Dunaalmás, Lábatlan, Nyergesújfalú területén történtek beavatkozások.

- Ürge telepítés

A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) több ragadozómadárfaj, így a parlagi sas (*Aquila heliaca*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*), héja (*Accipiter gentilis*) számára kiemelt jelentőségű táplálékforrás. Fontos, hogy az általuk választott költő- vagy tartózkodóhelyek közelében meglévő ürgekolóniákat megőrizzük, gyarapítsuk. A tervezési területen belül 1998 tavaszán végeztünk első alkalommal telepítést, majd ezt több követte. A legjelentősebb ürgeállomány Gombás-pusztán található.

- Madármentés, repatriáció

Sérült, beteg és legyengült madarakat gyógykezelésének megszervezése, végzése évente 500-1000 madarat érint a Gerecsei TE területén. A szabad természetbe visszajuttatható madarakat felerősítik, jelölik és szabadon engedik.

- Célzott fajvédelmi intézkedések közé sorolható a fészekpredátorok, így a dolmányos varjú (*Corvus cornix*), valamint a vaddisznó (*Sus scrofa*), a róka (*Vulpes vulpes*) és a borz (*Meles meles*) állományszabályozása is.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

- A természetvédelmi szempontú felmérések célja a területen előforduló, közösségi jelentőségű élőhelytípusok, ill. fajok rendszeres felmérése, továbbá a védett és veszélyeztetett fajok egyes populációinak nyomon követése, valamint a veszélyeztetett és/vagy természetközeli társulások megfigyelése. A vizsgálatok a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) sztenderd protokolljai alapján készülnek, amennyiben az adott faj felmérésére elkészült a felmérési protokoll.

A Natura 2000 terület Süttő-Lábatlan-Nyergesújfalu területeit az NBmR „Pisznice (O5x5_39)” elnevezésű 5x5 km-es kvadrátja fedi le, így annak élőhelyváltozásai ott nyomon követhetők.

- Ritka és Telepesen Fészkelő Madarak /RTM/¹⁵ monitorozása:

Elsősorban a térség karakterfajainak állomány-felvételezését célzó felmérés, mely 2003-tól minden évben, kismértékben változó fajlistával elvégzésre kerül. Aktuálisan az alábbi fajokról rendelkezünk adatokkal:

Telepesen fészkelők:

Gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>)	Partifecske (<i>Riparia riparia</i>)
Ritka fajok:	
Darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>)	Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)
Fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>)	Rétisas (<i>Halieetus albicilla</i>)
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	Uhu (<i>Bubo bubo</i>)
Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	Vándorsólyom (<i>Falco peregrinus</i>)
Kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>)	

- Ragadozómadár-védelmi monitoring¹⁶

A hegység területén 1993 óta folyik rendszeres – célzottan nappali és éjszakai ragadozó madarakra és fekete gólya felmérésére, védelmére irányuló programszerű terepi munka. 1995-ben megalakult a MME Komárom-Esztergom Megyei Helyi Csoportjának Ragadozómadár-védelmi Munkacsoportja. A munkát a kezdetektől fogva támogatta a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, majd 2008-tól a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület is. A munka célja, hogy az egyes fajokról minél több információt összegyűjtsön és ezeket rendszerezve, feldolgozva, majd annak közvetett, vagy közvetlen segítségével a szükséges védelmi intézkedéseket kidolgozza és végrehajta.

A felmérő munka során egész évben, de főleg lombullás után és azt megelőzően teljes területbejárás során ellenőrzik a már ismert fészkeket, illetve az újakat számba veszik. Tavasszal - főleg a fokozottan védett fajok esetében – még egy ellenőrzés szükséges, hogy megtudják, az adott pár birtokba vette-e az ismeret fészket. Amennyiben a pár új fészekbe költözött, megkeresésre kerül az új költési hely. Ennek egyik módja a nászidőszakban végzett megfigyelés, hiszen ekkor az összes ragadozó madár “mutatja” magát a revírben. Mivel ez az időszak fajonként változik, csak ezt figyelembe véve alkalmazható a módszer kellő sikerrel. E módszerrel tehát az új fészkek és az új revírek is megkereshetők.

¹⁵ <https://www.mme.hu/ritka-es-telepesen-feszkelo-madarak-monitoringja-rtm>

¹⁶ <https://www.mme.hu/mme-ragadozomadar-vedelmi-szakosztalyanak-tevekenysege>

Ugyanezt a célt szolgálják a szinkronfelmérések. Több jó fajismerettel rendelkező megfigyelő különböző, úgynevezett kiülőhelyekről egyazon időben végzett megfigyelése. A megfigyelő rögzíti térképen a fajt, a repülés irányát, módját és a megfigyelés idejét. A módszer sikere a területi lefedettség függvénye. A madarak mozgásának figyelésével a fészekkeresésen túl több más információ is gyűjthető az egyedről (pl. hova jár táplálkozni, légifolyosók, negatív hatások). A gyakori fészkelő fajok állományát mintaterületi felmérés alapján határozzák meg.

Megemlítendőek még az alábbi madármonitoring programok, melyek bár nem céloznak konkrét jelölő madárfajokat, de folytak/folynak a madármegőrzési területen, s így gyarapították/gyarapíthatják az eddigi ismereteket:

- Énekes madarak állományfelmérése

http://www.ornis.hu/articles/OrnisHungarica_vol10_p1-16.pdf

- MAP – Madáratlasz Program

<https://map.mme.hu/>

- MMM Program – Mindennapi Madaraink Monitoringja

<https://www.mme.hu/mindennapi-madaraink-monitoringja-mmm>

Jégtörés monitoring

A 2014. év november végi, december elejei jégtörés nagy károkat okozott az erdőkben országszerte. A felmérés a jégtörés hatását, illetve az erdőben hagyott jelentős mennyiségű holtfa természetvédelmi hatásait, illetve jelentőségét vizsgálja objektív méréseken alapuló standard, protokoll alapú természetvédelmi monitoring módszerekkel. Az adatok egységesen kerülnek rögzítésre, térinformatikai rendszerben értékelhetőek, térképen bemutathatóak, az egyes rétegek más adatbázisból származó adatokkal is összevethetők. A program eredményeképpen létrejövő térbeli és idősoros adatok elemzésével új összefüggések tárhatók fel az erdei élőhelyek kezelését illetően a Gerecs-hegységben.

A 2014. évi jégtörés egy új helyzetet teremtett a hazai erdőkben, ennek megfelelően az országban más és más kezelést alkalmaztak a károk elhárítására. Itt a Gerecs-hegység térségében egymáshoz viszonylag közel található meg 3 olyan erdőterület, melyeket jelentős jégkár sújtott, de az ezt követő kezelésük egymástól jelentősen eltér:

1. ahol – gazdasági hasznosítás okán - a teljes holtfa mennyiség kitermelésre került (Nagy-Gerecsé)
 2. ahol részlegesen (Vértestolna), és
 3. ahol teljes mértékben bent maradt az erdőállományban (Nagy-Pisznice) a dőlt, törött faanyag.
- A negyedik mintaterületen pedig megtalálható jégkárral nem terhelt természetes erdőrezervátum is (Száz-völgy).

Ehhez kapcsolódóan légykapó- és harkályfajok rendszeres felmérése is megtörtént/megtörténik a vizsgált területeken.

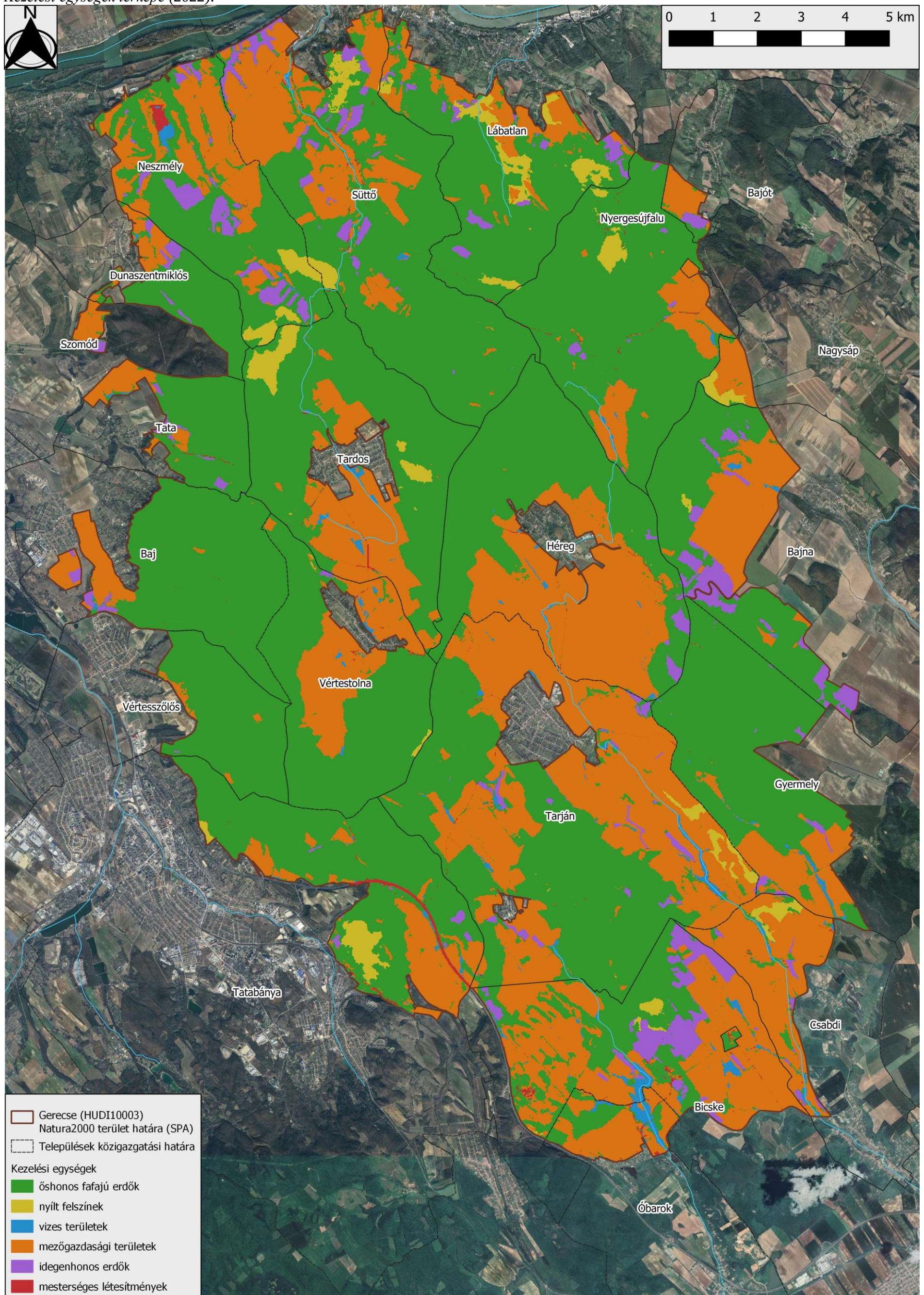
3.2.5. Mellékletek

Kezelési egységek és területi kiterjedésük:

Kezelési egység kód	Kezelési egység név	Terület (ha)	Arány (%)
KE1	őshonos fafajú erdők	18120,8901	61,22
KE2	nyílt felszínek	677,1729	3,49
KE3	vizes területek	339,5728	0,80
KE4	idegenhonos erdők	1034,1405	31,05
KE5	mezőgazdasági területek	9190,4668	2,29
KE6	mesterséges létesítmények	235,6534	1,15
Összesen		29597,8965	100

14. táblázat: Kezelési egységek és területi kiterjedésük

Kezelési egységek térképe (2022):

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület valamivel több mint egyharmada (10.655ha) a HUDI20015 Déli-Gercse, a HUDI20020 Gercse és a HUDI20030 Központi-Gercse kJTT-kbe tartozik, tehát a tervezési területre ezen részeire az *európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről* szóló 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület egy része a Gerecsei Tájvédelmi Körzet részeként országos jelentőségű védett természeti terület, melyen belül ex lege védettséget élvez számos barlang, földvár és kunhalom. Ezeken a területen a *természet védelméről* szóló 1996. évi LIII. törvény védett természeti területekre, illetve a barlangok védelmére vonatkozó előírásait, továbbá a *Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról* szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM rendeletben foglalt előírásokat be kell tartani.

Továbbá a terület 45%-a az országos ökológiai hálózat magterület övezetébe, 6%-a puffterület övezetébe, 22,5%-a pedig ökológiai folyosó övezetébe tartozik, melyről a *Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről* szóló 2018. évi CXXXIX. tv. rendelkezik.

Erdőterületek tekintetében be kell tartani az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezéseit, az *erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról* szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról szóló 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet előírásait, továbbá a körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról szóló 60/2013. (VII. 19.) VM rendeletet, valamint a Gerecsei, a Gercse-Vértesi és a Mezőföldi Erdőtervezési Körzetek Körzeti Erdőterveit.

A Natura 2000-es gyepterületek esetében a gazdálkodóknak a *Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól* szóló 269/2007. (X. 18) Kormányrendelet előírásait kell betartania. A rendelettel kapcsolatban fontos jelezni, hogy a 3. § (1) bekezdése szerint a gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani, ugyanakkor a tervezési területen lehatárolásra került olyan kezelési egység, ahol a természeti értékek megóvása érdekében sem a kaszálás, sem a legeltetés nem kívánatos.

Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatban szükséges betartani az *idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről* szóló 1143/2014/EU rendelet, valamint az Európai Unió számára veszélyt jelentő inváziós fajok körét meghatározó végrehajtási rendeletek előírásait. (A Bizottság (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelete (2016. július 13.) az *Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti jegyzékének elfogadásáról*, A Bizottság (EU) 2017/1263 végrehajtási rendelete (2017. július 12.) az *1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében létrehozott, az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajoknak az (EU) 2016/1141 végrehajtási rendelet szerinti jegyzéke naprakésszé tételéről*, A Bizottság (EU) 2019/1262 végrehajtási rendelete (2019. július 25.) az

(EU) 2016/1141 végrehajtási rendeletnek az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzékének aktualizálása céljából történő módosításáról). Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendelet pedig meghatározza a feladatok végrehajtásáért felelős szerveket és az egyes hatósági eljárási szabályokat.

A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény (a továbbiakban Vgtv.) 28.§ (1) alapján a közcélú, illetve saját célú vízellátási művek megépítéséhez (vízellátottság aktív javítása, vízpótlás/vízvisszatartás rendszerének kialakítása) átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), továbbá annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználathoz (üzemeltetési engedély) vízjogi engedély szükséges. Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőknek a vizek és a közcélú vízellátási művek fenntartására vonatkozó feladatokról szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet, a vízügyi igazgatási és a vízügyi, valamint a vízvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet, valamint a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról szóló 30/2008. (XII. 31.) KvVM rendelet szerint kell eljárniuk.

A szántóterületeken egységesen alkalmazandók a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései. A területen be kell tartani a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről szóló 59/2008. (IV.29.) FVM rendelet előírásait.

A vadgazdálkodásra vonatkozóan a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény, az annak végrehajtásának szabályairól szóló 79/2004 (V. 4.) FVM rendelet, valamint a 13/2018. (VII. 3.) AM rendelet és a 11/2018. (VII. 3.) AM rendelet alkalmazandó.

A csatornák, vízfolyások menetén általánosan alkalmazandó a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 147/2010. (IV.29.) Korm. rendeletben foglaltak betartása kötelező. A vizek védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 83./2014. (III.14.) Korm. rendelet, valamint A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény előírásai is betartandóak.

Az erdők tűz elleni védelméről szóló 4/2008. (VIII. 1.) ÖM rendelet alapján az erdőgazdálkodásra, valamint az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról szóló 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet alapján a gyepterületekre vonatkozóan tűzvédelemmel kapcsolatos előírások betartása kötelező.

műv.ág/ tul.form	állami (ha)	arány (%)	egyházi (ha)	arány (%)	gazd. (ha)	arány (%)	önkorm. (ha)	arány (%)	magán (ha)	arány (%)	szövetk. (ha)	arány (%)	Össz
erdő	16186,91	95,49	0,00	0,00	37,89	0,22	36,51	0,22	690,87	4,08	0,00	0,00	16952,18
fásított terület	3,75	4,10	0,00	0,00	1,03	1,13	0,60	0,66	86,07	94,11	0,00	0,00	91,45
gyümölcsös	0,24	0,49	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16	0,32	47,97	99,18	0,00	0,00	48,36
halastó	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,57	100,00	0,00	0,00	0,57
kert	0,34	0,87	0,00	0,00	0,18	0,44	2,85	7,18	36,27	91,51	0,00	0,00	39,64
kivett	415,72	22,66	2,77	0,15	777,32	42,36	350,88	19,12	280,44	15,28	7,87	0,43	1835,01
legelő	565,69	20,66	0,00	0,00	10,92	0,40	144,77	5,29	2017,09	73,66	0,00	0,00	2738,46
nádas	0,00	0,00	0,00	0,00	0,52	2,45	0,47	2,23	20,20	95,32	0,00	0,00	21,19
rét	84,03	27,92	0,00	0,00	0,85	0,28	2,96	0,98	213,15	70,82	0,00	0,00	300,99
szántó	592,92	8,11	0,68	0,01	71,48	0,98	81,03	1,11	6567,23	89,80	0,00	0,00	7313,34
szőlő	1,21	0,48	0,00	0,00	0,00	0,00	4,17	1,64	249,87	97,89	0,00	0,00	255,26
Össz	17850,81	-	3,45	-	900,19	-	624,40	-	10209,73	-	7,87	-	29596,46

15. táblázat: Tulajdonformák művelési ágak szerinti megosztása

Az ingatlannyilvántartási adatok alapján a tervezési terület több mint fele 60,31%-a a Magyar Állam tulajdonában van, a magántulajdonban lévő területek aránya 35,5%. A tervezési terület 57,28%-a erdő művelési ágban van, melynek 95%-a állami tulajdon. A magántulajdonú erdők kiterjedése nem éri el a 700 hektárt (a terület 4%-a). A legelőként nyilvántartott területek aránya 9% körüli, ennek 20%-a található állami, ill. közel 74%-a magántulajdonban, valamint 5%-a önkormányzati tulajdonban. A rétként nyilvántartott kb 300ha terület közel 71%-a magántulajdonú, míg 28%-a állami tulajdonban van. A művelésből kivont területek részesedése 6%. A szántóterületek kiterjedése 7313 ha (a terület majdnem 25%-a), melynek kb. 8%-a állami, 89%-a magán, illetve 1%-a önkormányzati tulajdonban van.

A tervezési területen a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében körülbelül 112 ha földterület van.

A gyepterületek egy része (elsősorban a hegység belseji nyílt, lejtősztyep/sziklagyp felszínek) nem áll mezőgazdasági hasznosítás alatt. Ezek jelentős része a MEPAR-ban nem támogatható területként került lehatárolásra, és természetvédelmi szempontból sem javasolható művelésbe vonásuk.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1 Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Bevezetés

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet. A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba.

A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évekre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek voltak.

Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart. A 2014-2020-as időszakhoz képest változás, hogy a következő években már nem a Vidékfejlesztési Program (VP) határozza meg a vidékfejlesztési támogatási szabályokat, hanem a KAP Stratégiai Terv, melyet 2022. november 7.-én hagyott jóvá az Európai Bizottság. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy 2023 és 2025 között a VP és a KAP Stratégiai Terv párhuzamosan működik majd egymás mellett. Különösen figyelemmel kell lenni arra, hogy a KAP Stratégiai Terv keretében új vidékfejlesztési pályázati felhívás csak akkor hirdethető meg, ha a jelenlegi és most futó Vidékfejlesztési Programban már meglévő, ugyanerre a célra irányuló intézkedések pénzügyileg lezárulnak.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken:

<https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A 2023-2027-es támogatási ciklust meghatározó KAP Stratégiai Terv az alábbi linken érhető el:

<https://kormany.hu/hirek/online-elarheto-magyarorszag-elfogadott-kozos-agrarpolitika-strategia-terve>

Kiemelendő, hogy a jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetők el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú (BIS), agro-ökológiai alapprogram keretében meghirdetett támogatásokra is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírascsoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkire lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus károsítás) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen elérhető lényegesebb támogatások rövid ismertetése

Erdőkre:

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdészeti potenciál helyreállítására normatív, vissza nem térítendő támogatás igényelhető a természeti katasztrófa (pl. vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására. A támogatás részletes feltételeit a VP5-8.4.1.-16 - Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása című támogatási felhívás tartalmazza.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdőszerkezet átalakításához (erdőállomány alatti erdősítéssel történő teljes erdőszerkezet átalakítás, tarvágást követő teljes erdőszerkezet-átalakítás, alátelepítés során állománykiegészítéssel történő erdőszerkezet átalakítás) normatív, területalapú, vissza nem térítendő támogatás igényelhető a VP5- 8.5.1.-16 - Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások felhívás alapján.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból támogatás igényelhető a jogszerű földhasználók és ezek társulásai számára mezőgazdasági és nem mezőgazdasági területeken történő erdő telepítések és ipari célú fás szárú ültetvények telepítése érdekében. A támogatás részletes feltételeit a VP5- 8.1.1-16 - Erdősítés támogatása című támogatási felhívás tartalmazza.

Magán és önkormányzati tulajdonú erdőterületekre:

A Natura 2000 területen található erdőterületekre az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető a VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések felhívás alapján.

Támogatás igényelhető magán- és önkormányzati tulajdonú erdőterületekre vonatkozóan szálaló erdőgazdálkodás folytatására, erdőállományok kézimunka igényes ápolása, valamint természetkímélő anyagmozgatásra a VP4-15.1.1-17 - Erdő-környezetvédelmi kifizetések felhívás alapján.

Gyepterületekre:

Gyepterületekre az egységes területalapú támogatás (SAPS) mellett a Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedések keretében a VP4-10.1.1-15 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés, valamint a VP4-10.1.1-21 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés felhívás alapján is igényelhető támogatás a horizontális gyepterületek tematikus programcsomagban. A programra pályázni 2015. évben lehetett 5, illetve 6 évre, valamint 2021-ben 3 éves időtartalomra. A pályázat elbírálása során a Natura 2000 területen gazdálkodók többletpontot kaptak.

AKG15 és AKG21 esetében horizontális gyepterületek tematikus előíráscsoportok mellett a gazdálkodók támogatási kérelmeik összeállítása során - területi lehatárolástól függően - választhattak zonális előíráscsoportot is.

A gyepterületekre a VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 15), VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 18) és a VP-4-11.1.-11.2.-21 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 21) felhívásokkal támogatás igényelhető mind az ökológiai művelés alá vonás ösztönzésére, mind az ökológiai gazdálkodási mód fenntartására.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető a VP4-12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések felhívás alapján.

Szántóterületekre:

Szántóterületekre az egységes területalapú támogatás (SAPS) mellett a Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedések keretében a VP4-10.1.1-15, illetve VP4-10.1.1-16 -

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés, valamint a VP4-10.1.1-21 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés felhívásai alapján is igényelhető támogatás a horizontális szántó tematikus programcsomagban. A programokra pályázni 2015. és 2016. évben lehetett 5 illetve hosszabbítás esetén 6 évre, valamint 2021-ben 3 éves időtartamra. A pályázat elbírálása során a Natura 2000 területen gazdálkodók többletpontot kaptak.

AKG15 és AKG21 esetében a horizontális szántó tematikus előírás csoportok mellett a gazdálkodók támogatási kérelmeik összeállítása során - területi lehatárolástól függően - választhattak zonális előírás csoportot is.

A szántókra a VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 15), VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 18) és VP-4-11.1.1-11.2.1.-21 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 21) felhívásokkal támogatás igényelhető mind az ökológiai művelés alá vonás ösztönzésére, mind az ökológiai gazdálkodási mód fenntartására 5 (vagy hosszabbítás esetén 6), illetve ÖKO21 esetében 3 éves időtartamra.

A VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése felhívás keretében támogatás igényelhető a területi vízvízsszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása céljára. Szántókon partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése és vizes élőhelyek kialakítása egyaránt támogatható.

A VP4-4.4.2.1-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: létesítmények kialakítása, fejlesztése felhívás célja a területi vízvízsszatartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása, mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzésének, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása. Ennek keretében területi vízvízsszatartást szolgáló vízi létesítmények kialakítása, fejlesztése, valamint erózió elleni védelmet biztosító létesítmények kialakítása, fejlesztése támogatható.

A VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása felhívás keretében a fásítások, mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása, fás legelők területének növelése támogatható. A felhívás keretében szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása, gyepegzálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása, mezővédő fásítás létrehozása támogatható.

Elérhető az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (*zöldítés*) is. A támogatás célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez. A támogatás igénybevételeinek részletes feltételeit az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza. A teljesítendő előírások három gyakorlatot fednek le: állandó gyepterületek fenntartása, növénytermesztés diverzifikálása, ökológia jelentőségű terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken. A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer

A tervezés megalapozása során a következő, agrártámogatások szempontjából releváns veszélyeztető tényezők kerültek beazonosításra:

1. Vízhány (közvetlen emberi beavatkozásokon alapuló és klímaváltozás eredetű)
2. Intenzív szántóföldi kultúrák jelenléte
3. Inváziós lágú és fásszárú növényfajok jelenléte
4. Gyepes élőhelyek kezelésének elégtelensége (kaszálás kedvezőtlen hatásai, alulhasznosítás, alullevegeltetés)
5. Fészkelésre, odúkészítésre alkalmas egyedülálló faegyedek/fasorok hiánya
6. Erőltetett szántóművelésben tartás az arra alkalmatlan területeken

Az ezen veszélyeztető tényezők együttes kezelésére alkalmas agrártámogatási rendszer kialakítása érdekében a jelenleg ismert támogatási szerkezet több ponton, egymással összefüggésben történő módosítása javasolt. A Közös Agrárpolitika ún. zöld felépítményében az alábbi beavatkozások körében szükségesek módosítások:

Emelt szintű kondicionalitás

Az emelt szintű kondicionalitás számos garanciát teremt a mezőgazdasági tevékenység környezeti kockázatának csökkentése érdekében, melyek között a közösségi jelentőségű fajok és az élőhelyek védelmét segítő előírások is találhatók. A gyepterületek védelme a tervezési területen a vonatkozó jogszabályok alapján a művelési ág váltás engedélyhez kötésével megoldottnak mondható. Mindemellett indokolt lehet az emelt szintű kondicionalitás kiegészítése a gyepek arányának gazdaság szintű megőrzésének követelményével (a jelenlegi országos szint helyett).

Az elmúlt időszak támogatási és földhasználati adatainak vizsgálatával megállapítható, hogy a természetvédelmi szempontból indokolt földhasználat-váltás (szántó-gyep, szántó-vizes élőhely) az önkéntes támogatási formák elérhetősége ellenére nem mozdult előre. A következő támogatási időszak alapkövetelményei között az erőltetett művelésben tartott szántóföldeken a magas értékű és környezeti szempontból kockázatos természetű növénykultúrák (pl. kukorica, napraforgó, repce) körének, vagy a művelés módjának (forgatásos talajművelés) tilalma indokolt lehet.

Agro-ökológiai támogatható területek bevezetése és kiterjesztése

A következő támogatási periódus lehetővé teszi a gazdálkodáshoz kapcsolódó nem termelő területek támogatási jogosultságának megteremtését. Ezzel a fontos lépéssel az érintett gazdálkodók anyagi érdekeltsége megteremthető a jelenlegi területeik határán található, vagy abba beékelődő természetes, természetközeli élőhelyfoltok fenntartásában. Ez különösen a zárvány gyepterületek és a víznyomás alatt álló területrészek esetében hozhat változást és eredményezheti ezen veszélyeztetett élőhelyfoltok hosszútávú fennmaradását.

Az agro-ökológiai támogatható területek kialakítása az erőltetett szántóföldi művelésben tartás megszüntetése tekintetében is jelentős lehet. A földhasználat-váltás során a megszokott szántóföldi növénytermesztési gyakorlat megváltozik, részben teret adva a természetes folyamatoknak. Ennek eredményeképpen az érintett területek ideiglenesen – vagy akár hosszabb távon is – gyomosodhatnak, vízborítás alatt lehetnek vagy egyéb módon olyan változásokon eshetnek keresztül, melynek következtében közvetlen területalapú támogatási formák egyes jogosultsági

követelményeinek nem képesek megfelelni. Ez az állapot támogatáscsökkenéssel járhat a gazdálkodó számára, melyet az új típusú támogatható területek bevezetése megszüntethet.

Agro-ökológiai alapprogram előírásai

A KAP Stratégiai Terv támogatási ciklusának egyik legjelentősebb intézkedése az ún. agro-ökológiai alapprogram lehet, mely a gazdálkodók önkéntes környezeti vállalásait éves területalapú kifizetések keretében támogatja. Az előírások kidolgozása során a tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseit nagyban szolgálná a szántóföldi művelés intenzitását visszafogó, valamint az időszakos vízborítás megőrzését ösztönző önkéntes vállalások megfelelő súllyal történő megjelenítése. Jelentős hatása lehet a gyepterületek alulhasznosítására az őshonos haszonállatfajtákkal történő legeltetés támogatás ezen a rendszeren keresztül.

Nem termelő beruházások támogatása

A földhasználat-váltás megvalósításában nagy szerepe van azoknak az önkéntes támogatási formáknak, melyek a szántóföldi művelésből kivonandó területeken új, hosszútávon fenntartható földhasználati – pl. természetes és természetközeli gyepek, vizes élőhelyek vagy őshonos fafajú erdők - formák létrehozását segítik. Javasolt a földhasználatváltást segítő támogatási formák:

- gyeptelepítés
- tartós zöldugar/méhlegelő telepítés
- egyedülálló faegyedek és fészkelésre alkalmas fasorok telepítése
- vizes élőhelyek vízkormányzási infrastruktúrájának kialakítása

Natura 2000 mezőgazdasági területek kompenzációs kifizetései

A jelenleg gyepterületekre elérhető kifizetések jövőbeli alkalmazása az általános, a kedvező természeti állapot megőrzését szolgáló előírások pénzügyi kompenzációja szempontjából mindenképpen indokolt. A 28/2017. (X. 25.) számú Alkotmánybírósági határozatban a további művelési ágakra meghatározandó kötelező földhasználati előírások bevezetése és annak ellentételezése legalább a szántó művelési ágú területek esetében indokolt és a tervezési terület természetvédelmi célkitűzéseit is segítheti a jövőben.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatások

A tervezési folyamat során meghatározott kezelési előírások megvalósulásának legfontosabb támogatási eszköze az agrár-környezetgazdálkodási támogatások rendszerében keresendő. A horizontális agrár-környezetgazdálkodási kifizetések biodiverzitás védelme tekintetében releváns választható előírásaival kiegészítve széles körben elérhető a gazdálkodók számára.

A tervezési területen jelenleg nincs Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT).

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen a jelölő madárfajokkal kapcsolatos pályázat jelenleg nem fut.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Felhasznált kommunikációs eszköz	Érintett célcsoport	Kommunikáció címzettjei	Időpont	Levelek, e-mailek, résztvevők száma
önkormányzati közzététel	lakosság, gazdálkodók, tulajdonosok, települési önkormányzatok	érintett települési önkormányzatok	2023. február-március	21 db levél az érintett önkormányzatoknak
véleményezési kérelem	területileg érintett hatóságok, települési önkormányzatok, civil szervezetek	területileg érintett hatóságok, települési önkormányzatok, civil szervezetek	2023. február-március	51 db levél HKP-n keresztül 20 db levél CÉGKAPU-n keresztül
honlap	lakosság, érintett gazdálkodók	lakosság, érintett gazdálkodók	2023. február-március	

16. táblázat: Felhasznált kommunikációs eszközök

A Gercse (HUDI10003) Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítése és az egyeztetési folyamat során az alábbi megkeresések történtek:

- 2023.02.24-én a fenntartási tervről és egyeztetéséről leveleket küldtünk ki az érintett hatóságoknak, társaságoknak, szervezeteknek.
- Ezzel egyidőben honlapunkon is elérhetővé tettük a készülő tervet.
- Valamint az érintett települések önkormányzataihoz kérelmet juttattunk el, hogy honlapjukon és önkormányzatuk hirdetőtábláikon tegyék elérhetővé az egyeztetési anyagot.
- Szakmai terepbejárást és gazdafórumot külön nem hirdettünk, de a véleménykérő levelekben feltüntettük, hogy külön kérés esetén lehetőséget biztosítunk személyes egyeztetésre.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A Gercse (HUDI10003) Natura 2000 terület fenntartási terv egyeztetése során a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság által az alább felsorolt érdekeltek megkeresése történt meg.

1. önkormányzati közzététel

- Bicske Város Önkormányzata	- Neszmély Község Önkormányzata
- Csabdi Község Önkormányzata	- Nyergesújfalu Város Önkormányzata
- Óbarok Község Önkormányzata	- Süttő Község Önkormányzata
- Baj Község Önkormányzata	- Szomód Község Önkormányzata
- Bajna Község Önkormányzata	- Tardos Község Önkormányzata
- Bajót Község Önkormányzata	- Tarján Község Önkormányzata
- Dunaszentmiklós Község Önkormányzata	- Tata Város Önkormányzata
- Gyermely Község Önkormányzata	- Tatabánya Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
- Héreg Község Önkormányzata	- Vértestolna Község Önkormányzata
- Lábatlan Város Önkormányzata	- Vértesszőlős Község Önkormányzata
- Nagysáp Község Önkormányzata	

2. véleményezési kérelem

- Bicske Város Önkormányzata
- Csabdi Község Önkormányzata
- Óbarok Község Önkormányzata
- Baj Község Önkormányzata
- Bajna Község Önkormányzata
- Bajót Község Önkormányzata
- Dunaszentmiklós Község Önkormányzata
- Gyermely Község Önkormányzata
- Héreg Község Önkormányzata
- Lábatlan Város Önkormányzata
- Nagysáp Község Önkormányzata
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály, Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály, Növény- és Talajvédelmi Osztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály, Földművelésügyi Osztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Agrárügyi Főosztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Állami Főépítész Iroda
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Földhivatali Főosztály
- Pest Vármegyei Kormányhivatal, Földművelésügyi és Erdészeti Főosztály
- Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
- Neszmély Község Önkormányzata
- Nyergesújfalu Város Önkormányzata
- Süttő Község Önkormányzata
- Szomód Község Önkormányzata
- Tardos Község Önkormányzata
- Tarján Község Önkormányzata
- Tata Város Önkormányzata
- Tatabánya Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
- Vértestolna Község Önkormányzata
- Vértesszőlős Község Önkormányzata
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Állami Főépítész Iroda
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Földhivatali Főosztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Agrár-és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály
- Komárom-Esztergom Vármegyei Önkormányzati Hivatal
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Agrár-és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály
- Fejér Vármegyei Kormányhivatal, Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály
- Fejér Vármegyei Önkormányzati Hivatal
- Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.
- Nemzeti Földügyi Központ
- Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
- Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

- Honvédelmi Minisztérium
Védelemgazdasági Hivatal Biztonsági
beruházási, EU-s Fejlesztési és
Környezetvédelmi Igazgatóság	- Szabályozott Tevékenységek
Felügyeleti Hatósága
- E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati
Zrt.
- Komárom-Esztergom Vármegyei
Katasztrófavédelmi Igazgatóság	- Komárom-Esztergom Vármegyei
Rendőr-főkapitányság
- Fejér Vármegyei Katasztrófavédelmi
Igazgatóság	- Fejér Vármegyei Rendőr-
főkapitányság
- Győr-Moson-Sopron Vármegyei
Katasztrófavédelmi Igazgatóság	
- Magyar Madártani és
Természetvédelmi Egyesület	- Országos Erdészeti Egyesület
- Magyar Természetvédők Szövetsége	- Gerecse-Pilis Vízi Társulat
- Lasselberger Hungária Kft.	- HMO 2014 Kft.
- Dekorstein Kőbánya Kft.	- Mészkőbánya Zrt.
- Tardos-Stein KőbányaA Kft.	- Süttöi Travertin Kft.
- Ezüst Remete Vadásztársaság	- Feketekő Vadásztársaság
- Dunaszentmiklósi Rákóczi
Vadásztársaság	- Postás Vadásztársaság
- Aranykalász Vadásztársaság	- Vértesaljai Földtulajdonosok
Vadásztársasága
- Bajnai Tölgyfalevél Vadásztársaság	
- Budapesti Erdőgazdaság Zrt. Süttöi
Erdészete	- Pilisi Parkerdő Zrt.
- Vérteserdő Zrt.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Véleményalkotó	Időpont	Vélemény	Beépült-e a tervbe - indoklás

17. táblázat: Beérkezett vélemények és azok tervbe építése

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Natura 2000 terület közigazgatásilag Baj, Bajna, Bajót, Bicske, Csabdi, Dunaszentmiklós, Gyermely, Héreg, Lábatlan, Nagysáp, Neszmély, Nyergesújfalu, Óbarok, Süttő, Szomód, Tardos, Tarján, Tata, Tatabánya, Vértesszőlős és Vértestolna községekhez, ill. településekhez tartozik, azok külterületén helyezkedik el. Magyarország Kistájainak Katasztere (DÖVÉNYI 2010) alapján:

- Kisalföld – Komárom–Esztergomi-síkság – Győr–Tatai-teraszvidék (Tata, Vértesszőlős)
- Kisalföld – Komárom–Esztergomi-síkság – Almás–Táti-Duna-völgy (Lábatlan, Neszmély, Nyergesújfalu, Süttő)
- Dunántúli középhegység – Vértes–Velencei-hegyvidék – Által-ér-völgy (Tatabánya)
- Dunántúli középhegység - Dunazug-hegyvidék - Nyugati-Gerecse (Baj, Dunaszentmiklós, Óbarok, Szomód)
- Dunántúli középhegység - Dunazug-hegyvidék - Keleti-Gerecse (Bajót, Csabdi, Gyermely, Nagysáp)
- Dunántúli középhegység – Dunazug-hegyvidék – Gerecsei-kismedencék (Héregi-medence: Bajna, Héreg; Tardosi-kismedence: Tardos, Vértestolna; Tarjáni-medence: Tarján)
- Dunántúli középhegység - Dunazug-hegyvidék – Zsámbéki-medence (Bicske)

kistájakba sorolható be.

A **Győr-Tatai-teraszvidék kistáj** alacsony helyzetű, gyengén tagolt teraszos hordalékkúpsíkság. 120 m-ről K felé fokozatosan 110 m-ig csökkenő Duna menti ártér a párhuzamosan vonuló teraszszinteken át lépcsősen emelkedik a tájat D-ről lezáró teraszszigetek 150-180 m-es vonulatáig (IV. teraszszint). Az ártér a „talajvíz” közelsége miatt nedvesebb, a teraszszigetek szárazabb termőhelyet nyújtanak a területhasznosításhoz.

Az **Almási-Táti-Duna-völgy kistáj** a Dunának Dunaalmástól Esztergomig, a Gerecse lejtőitől a mederig terjedő alacsony helyzetű, hullámos, teraszos völgy síkja, amelyet a Gerecséből érkező mellékpatakok felszabdaltak. Az ártér tengerszint feletti magassága 110 m alatt van, a teraszfelszíneket 150 m felett általában már a Gerecséhez számítják. Az ártér nedves termőhelyet nyújt, míg a teraszképcsők általában É-ias kitettséget biztosítanak a termelés számára. A völgy alapja miocén és oligocén agyag, amelyre az ártéren folyóvízi kavics, homok és iszap települ. A teraszokat lösz és iszapos –homokos lejtőüledék takarja. A mellékpatakok az ártér peremére lapos, löszös-homokos hordalékkúpokat építettek.

Az **Által-ér-völgy kistáj** mivel közethatár mentén jött létre, alakrajzilag aszimmetrikus. Szélesebb-keskenyebb alluviális síkját 2-3 terasz kíséri, a magasabban fekvő lejtőkön tanúhegyek, eróziósderáziós, deráziós völgyek, deráziós páholyok formacsoportjai sorakoznak.

A **Nyugati-Gerecse kistáj** mai geomorfológiai arculatát a merev, töréses karsztos sasbércek, az abrúziós teraszok, nyesett hegyláb felszínek, édesvízi mészkőtakaróval védett teraszok, teraszfragmentumok, eróziós, eróziós-deráziós, deráziós völgyrendszerek, hepehupás csuszamlásos lejtők, löszméllyutak és antropogén tereplépcsők formacsoportjai határozzák meg.

K-en É-D-i irányú szerkezeti vonalak mentén lesüllyedt hegyközi medencesor választja el a Gerecsé többi tagjától.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** átlagosan 300-350 m tszf-i magasságú medencedomság. Legmagasabb sasbérce a Nagy-Gete (457 m). A táj sűrű völgyhálózata nagymértékű eróziós kitakarítás eredménye. A kis patakok a Duna mindenkor erózióbázisához igazodva erodáltak a belső medenceterületeket. A sasbérceket erdőtaakró borítja, a medencedomságot a mezőgazdaság hasznosítja. A Gerecsé hegység többi részétől eltérően, ezen a kistájon a triász mészkő már csak foltokban van felszínen. A sasbércsorok közötti árkos medencéket főként eocén és oligocén üledékek töltik ki. A terciérben létrejött tengeri üledékeken a kvarter során medencedomság formálódott.

A **Gerecsei-kismedencék kistáj** mai geomorfológiai képét a negyedidőszak végi letaroló folyamatok alakították ki, létrehozva az eróziós és darázsi völgyhálózatot a környéken. Az aprólékos tagoltság nagyfokú lejtőváltozékonysággal is párosul, így a mezőgazdasági hasznosítás térszínek a művelhetőség szempontjából kedvezőtlen területeknek minősülnek. A hegyközi medencéket határozott szerkezeti vonalak jelölik; különböző mértékben megsüllyedt medencealapzatokat harmadidőszaki homok, agyag, homokkú változatos fáciesű rétegsorai fedik. A **Zsámbéki-medence kistáj** alakrajzilag a mérsékelt tagolt medencék domborzattípusát képviseli (2,3 km /km² átlag), medenceközponti területein az átlagos relatív relief 36 m /km², a hegységperemi letöréseknél a legnagyobb értékek 170-230 m /km² között váltakoznak.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A **Győr-Tatai-teraszvidék** mérsékelt meleg, száraz éghajlattal jellemezhető kistáj. Évente 1920-1940 óra közötti napfényt élvez. A nyári évnegyedben 780 óra körüli napsütés várható, míg télen 180 óra. Az évi középhőmérséklet 9,8-10,2 °C. Az évi csapadékösszeg 550-580 mm, a nyári félévben pedig 320-330 mm a megszokott. A viszonylag kevés csapadék miatt az ariditási index értéke elég nagy: 1,17 és 1,22 között változik. Leggyakrabban ÉNy-i irányú szélre számíthatunk, az átlagos szélsébség kevéssel 3 m/s fölött van.

Az **Almási-Táti-Duna-völgy** mérsékelt meleg és mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. Az évi napfénytartam mintegy 1920 óra. Ebből nyáron 770 óra körüli, télen pedig kevéssel 180 óra alatti napsütésre számíthatunk. Az évi középhőmérséklet 10,0 °C körüli, a vegetációs időszaké 16,5-16,8 °C. Mindössze 580-600 mm évi csapadékkal számolhatunk, és ebből a nyári félévre mintegy 330-340 mm jut. Az ariditási index 1,13-1,16 körüli. Leggyakoribb a Ny-i szélirány, a szélsébség átlaga 3 m/s körüli.

Az **Által-ér-völgy** mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. A napsütéses órák évi összege kevéssel 1950 alatt szokott lenni; a nyári évnegyedben 780 óra, a télben 180 óra körüli a napfénytartam. A nyári félév középhőmérsékleten 16,0 °C körüli. A kistáj középső vidékein 580-600 mm, É-on, ÉK-en és D-en 620 mm körüli az évi csapadékösszeg. A tenyészidőszakban 330-340 mm, D-en valamivel több esőre számíthatunk. Az ariditási index értéke ÉK-en és D-en 1,15 alatti, a kistáj középső részein 1,15-1,20. Az uralkodó szélirány a Ny-i, az átlagos szélsébség kevéssel 3 m/s alatt van.

A **Nyugati-Gerecsé** mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz, de az É-i részekén már mérsékelt meleg kistáj. 1930-1940 óra napsütés valószínű egész évben; nyáron 770 óra körüli, télen mintegy

180 óra a napfénytartam. A hőmérséklet évi átlaga 9,5 °C körüli, de É-on megközelíti a 10,0 °C-ot, ugyanakkor a csúcson 9,0 °C alatt marad. A nyári félév középhőmérséklete D-en 16,0 °C körüli, É felé haladva eléri a 16,5 °C-ot, de a csúcson 15,5 °C. A fagymentes időszak az É-i vidékeken 185 nap körüli, D-en 190-192 nap. A kistáj középső vidékein az évi csapadékösszeg 640 mm körüli, É-on és D-en 580-600 mm. Az ariditási index értéke 1,10-1,15. Uralkodó szélirány az ÉNy-i, az átlagos szélesség 3,5 m/s körül feltételezhető.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** mérsékelt hűvös-mérsékelt száraz, de K-en már közel a mérsékelt meleg-száraz éghajlati típushoz. A napsütés évi összege 1930 óra körül van, nyáron 760-770 óra körüli, télen mintegy 180 óra napfénytartamra lehet számítani. Az évi középhőmérséklet É-on 10 °C körüli, máshol 9,3-9,8 °C, a tenyészidőszaké 16,0 és 16,5 °C közötti. A csapadék évi összege általában 550 mm körüli, de Ny-on ennél több (600 mm). A tenyészidőszak csapadéka 320 mm körüli, de Ny-on eléri a 340 mm-t. Az ariditási index értéke Ny-on 1,15, K-en 1,20. Leggyakrabban az ÉNy-i, É-i irányból fúj a szél; az átlagos szélesség 3 m/s körüli.

A **Gerecséi-kismedencék** mérsékelt hűvös, de már közel a mérsékelt meleg éghajlati típushoz, mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. Évente 1930 óra körüli napfény valószínű, s ebből nyáron 760-770 óra, télen 180 óra körüli napfénytartamra számíthatunk. Az évi középhőmérséklet 9,2-9,8 °C. A nyári félévet 16,0 és 16,5 °C közötti átlaghőmérséklet jellemzi. A csapadék évi összege K-en 550 mm körül szokott lenni, Ny-on viszont ennél több: közel 620 mm. A nyári félévben 320-340 mm az átlagos csapadék, Ny-on ennél kevéssel több (350 mm). Az ariditási index K-en 1,15-1,20, Ny-on 1,15 alatti. Viszonylag szelesebbek az uralkodó széliránnyal (ÉNy-i) párhuzamos völgyek (pl. Szent László-víz), itt a szélesség kevéssel 3 m/s fölötti, máshol 3 m/s körüli.

A **Zsámbéki-medence** mérsékelt meleg és mérsékelt száraz éghajlatú kistáj. Sokévi átlagban évi 1930 óra napsütést élvez, nyáron 770 óra, télen 180 óra körüli napfénytartam a valószínű. Az évi átlaghőmérséklet 9,7-10,0 °C közötti, a nyári félévé pedig 16,0-16,5 °C körüli. A csapadék évi átlaga 550 mm körül van, de ÉK-en megközelíti a 600 mm-t. A nyári félévé mintegy 330 mm. A kistáj ariditási indexe 1,15-1,20. Leggyakoribb szélirányok a Ny-i, ÉNy-i, az átlagos szélesség 3 m/s körüli.

1.1.2. Vízirajzi adottságok

A **Győr-Tatai-teraszvidék kistájához** a Mosoni-Duna Győr-torkolat közötti 15 km-es szakasza, és a Duna Vének-Dunaalmás közötti 42 km-es szakasza tartozik. D-ről néhány mellékpatak alsó szakaszát is a tájhoz számítjuk. Elégé száraz, gyér lefolyású terület. A terület gazdag állóvizekben. A „talajvíz” mennyisége változó, kémiai jellege főleg kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos. A rétegvizek mennyisége szerény.

Az **Almási-Táti-Duna-völgy kistáját** Lényegében a Duna völgye uralja Dunaalmástól Esztergomig (33 km), de a Gerecséből is számos patak csatlakozik hozzá, amelyeknek a torkolati szakaszát ide számítjuk. Ezek közül a Bikali-, a Halas-, a Luka-, az Unyi-, a Kenyérmezei- és a Szentlélek-patak a nevezetesebbek. A táj vízháztartását a mérsékelt lefolyás jellemzi. A „talajvíz” a felszín közelében van, s az ártéren magas dunai vízálláskor a felszínre is tör. Mennyisége tekintélyes, de szennyezettsége miatt kevésbé használható. A rétegvíz mennyisége csekély.

Által-ér-völgy kistáj kistájhoz az Által-érnek (51 km, 563 km²) Vértesszőlős feletti völgye (és mellékvíze a Gallai-patak) tartozik. Mérsékelt vízszegény terület. Az árvizek időszaka a tavasz és a kora nyár, míg a kisvizeké az ősz. Mindkét vízfolyás erősen szennyezett. 2 természetes tavának felszíne 10,4 ha, de a 6 mesterséges tározóé 230 ha. Köztük legnagyobb a bokodi Hűtő-tó (160 ha). A „talajvíz” 4-6 m között mindenütt elérhető, mennyisége is számottevő. A rétegvízkészlet területileg változó. A bányavíz-kiemelés miatt szintje a korábbi évtizedekben erősen süllyedt, azóta viszont a karsztvízszint jó l követhetően emelkedik.

A **Nyugati-Gerecsé kistáj** É-i és középső része az Által-ér (38 km, 534 km²) vízgyűjtő része, míg DK-en a Váli-víz forrásvidékére (56 km, 657 km²) terjed ki. Az Által-érbe folyik az Angolkerti-vízfolyás (3 km, 13 km²) és a Gallai-patak (16 km, 97 km²), az utóbbiba pedig a Vértestolnai-patak (12 km, 44 km²). Egészében vízhiányos terület. A rétegvízkészlet jelentős, szintje azonban a hosszú idő óta folyó karsztvízkiemelések miatt süllyedt, ennek megszűnése után azonban ismét emelkedett.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** Ny-on a Bajóti-(Luka)-patak, K-ről a Kenyérmezei-patak vízgyűjtője érinti és az Unyipatak (33 km, 203 km²) hálózata tölti ki. Mérsékelt vízhiányos terület. A „talajvíz” csak a völgyekben összefüggő szintű, ahol a völgytalpakon 2-4 m, a lejtőkön 4-6 m között találjuk. Mennyisége jelentéktelen. A rétegvízkészlet nem jelentős. A bányavíz-kiemelések miatt szintsüllyedés korábban tetemes volt.

A **Gerecséi-kismedencék kistáj** esetében a Tardosi-medence a Bikoli-patak (15 km, 33 km²), a Vértestolnai-medence a Gallai-patak (14 km, 97 km²), itteni mellékvíze a Malom-patak (12 km, 44 km²), a Héreg-Tarjáni-medence a Szent László-víz (68 km, 338 km²), a Bajnai-medence pedig az Unyi-patakba folyó Bajna-Epölivízfolyás (23 km, 114 km²) vízgyűjtő területéhez tartozik. Valamennyi vízhiányos terület. A medencékben 4-6 m között találunk kevés „talajvizet”. rétegvízkészlet a Tardosi- és a Vértestolnai medencében jelentős, a többiben átlagos. A bányavíz-kiemelések miatt szintsüllyedés itt is észlelhető volt.

A **Zsámbéki-medence kistáj** Bicske környéki N y-i része a Szent László-víz (68 km, 338 km²), többi, túlnyomó része a Benta-patak (45 km, 418 km²) vízgyűjtő területéhez tartozik. 2 vízfolyás árvízi hozamának különbsége a karsztos tározás kiegyenlítő hatását mutatja. Árvizek tavasszal és nyár elején, kisvizek főleg ősszel gyakoriak. A Szent László-vízen Bicskénél két halastó (összesen 66 ha felszínnel), Biatorbágy környékén pedig három halastó üzemel (267 ha). A „talajvíz” a völgyekben 2-4 m között, máshol 4-6 m között ingadozik. Mennyisége nem jelentős. A rétegvízkészlet sem jelentős.

1.1.3. Földtani adottságok

A **Gerecsé-hegység** földrajzi határát nyugaton az Által-ér, északon a Duna völgye alkotja, míg keleten a Dorogi-, és a Zsámbéki-medencével, délen a Tatabányai-, a Nagygyézházi- és a Mányi-medencével határos. Nagyszerkezeti helyzetét tekintve a Dunántúli-középhegységi-egység szinklinális részének a tengelyzónájához tartozik; dél felé a Ny-K-i csapású Vértessomló-Nagykovácsi-vonal választja el a Vértestől.

Vízföldtani szempontból önálló hidraulikai egységnek tekinthető. Vízkincsének jelentősebb része a főkarsztvíz-tároló rendszerben, azaz a területet felépítő mezozoos karbonátos képződményekben, kisebb hányada a fedő képződményekben tárolódik. Fedetlen karsztos

területén csak időszakos, míg a fedett területeken kisebb felszíni vízfolyások találhatók. Ezek többsége északra, a Duna felé folyik, míg a Héreg-Tarjáni-medencét délkeleti irányban a Szent László-patak csapolja le.

A **HUDI10003 Gerecse Natura 2000 terület**, a Neszmély-Szomód-Baj vonalától nyugatra, illetve a Lábatlan-Nagysáp-Bajna-Csapdi vonalától keletre lévő, fiatal üledékekkel fedett dombvidékek kivételével felöleli a szűkebb értelemben vett Gerecse-hegység szinte teljes területét, így annak jórészt minden földtani képződménye előfordul rajta. Földtani szerkezetét É-D-i és ÉNy-DK-i irányú vetők jellemzik, amelyek mentén meredek sziklafalakkal határolt mezozoos vonulatok, sasbércek különböző mértékben lepusztult paleogén képződményekkel kitöltött hegyközi, vagy hegységperemi medencékkel váltakoznak. A számos deformációs fázisba sorolható szerkezeti formaelemek jelentős része töréses jellegű, gyakran jelentős morfológiai lépcső kapcsolódik hozzájuk. Ezek mellett kisebb-nagyobb redők és flexurák is előfordulnak. Földtani fejlődéstörténete a felszínen a triász időszak felső részétől máig mintegy 230 millió éven keresztül követhető.

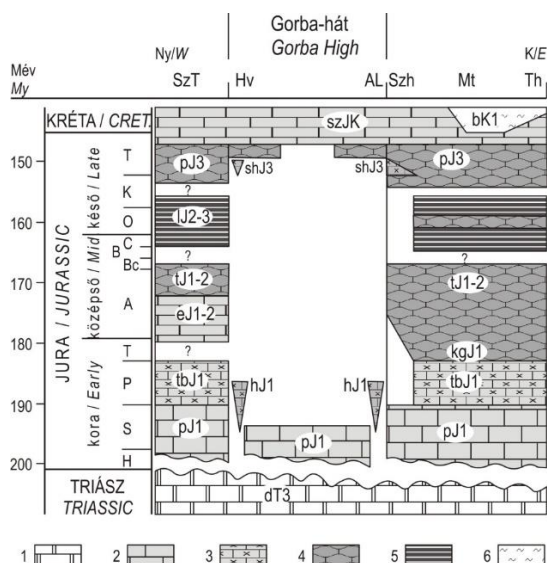
A hegységrész fő tömegét **felső-triász** sekélytengeri karbonátösszlet építi fel, amiben jól megkülönböztethetők az egymással váltakozó kiszáradási szintek, algaszönyeges sávok, és a lagúnák, árapály-csatornák jellemzően kagylós, csigás üledékei.

A triász rétegsor alsó szakasza a kb. 1500 méter vastag *Fődolomit (fT)*, aminek az előfordulása a Héreg-Tarjáni-medencétől délre eső területen jellemző, ahol Felsőgalla és Csabdi közötti területen, részben eocén fedő és lösz alól kibukkanva képez egy szaggatott vonulatot. A kb. 200 méter vastag meszes dolomit-dolomitos mészkő összetételű átmeneti rétegsor (**dFT**) csak Tarján és Bajna között bukkan elő néhány kisebb foltban a pleisztocén fedő alól. A sorozat felső részét a kb. 800 méter vastag *Dachsteini Mészkő (dT)* alkotja, ami a hegység talán legjellemzőbb kőzete. Elterjedése a Héreg-Tarjáni-medencétől nyugatra és északra általános.

A **jura (J)** rétegsor a felső-triászban még sekélytengeri karbonát-platform fokozatos mélymedencévé alakulását jelzi a 210-150 millió év közötti időintervallumban. Mindezt alapbreccsa, brachiopoda és krinidea tartalmú *hierlatz mészkő* mellett túlnyomó részben vörös színű, gyakran ammonitás mészkövek, valamint *radiolarit* képviseli. A Gerecse keleti részen a rétegsor folyamatos, míg a hegységet É-D-i irányban átszelő Bikol-(Malom-)völgytől nyugatra hézagos, mivel ez utóbbi, szigettenger jellegű terület időnként szárazulat volt.

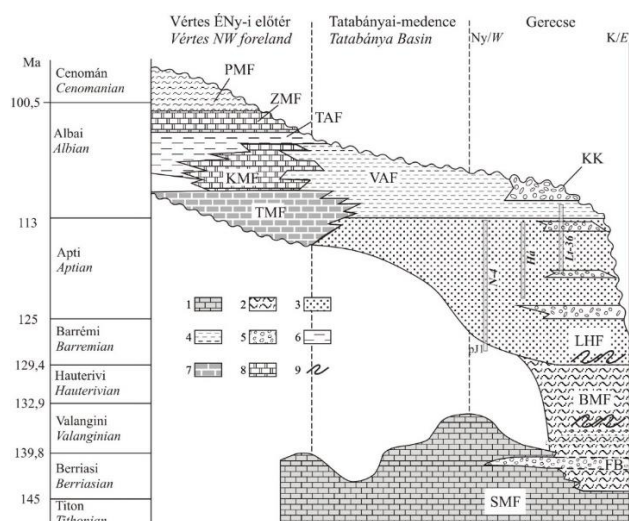
A jura rétegsor vastagsága nem haladja meg az 50-60 métert, de a nyugati területen még ennél is vékonyabb. Az ún. „*gerecsei jura*” kifejlődésben a karbonát-platform tagolódását, süllyedését, medencék kialakulásának kezdetét a sárgászöld, vörös, réteges/pados/vékonypados *Pisznicei Mészkő* jelzi. Felette a vörös, gumós, pados, réteghatárokon agyagfilmes, sztilolitos, „*ammonitico rosso*” típusú *Tűzkövesárki Mészkő* a kialakuló medencekörnyezet mélyülésére utal. A felső részén gyakori a mangános-limonitos átitatódás, és a mangángumós agyag. Folytatásában a *Kisgerecsei Márga* alsó része barnászöld, gumós ammoniteszes mészmárga, felső része márgás mészkő kifejlődésű; mindez a további medencemélyülés jele. E felett van a barnászöld színű, mészmárga rétegekkel tagolt, vékonypados, gumós, „*ammonitico rosso*” típusú, nyílt tengeri *Tölgyhádi Mészkő*. Jellemző és uralkodó ősmaradványai a vékonyhéjú kagylók. Rajta a *Lókúti Radiolarit* barnászöld tűzköve települ. Mivel a medencék kimélyülése ekkor érte el a maximumát, még a kiemeltebb helyzetű blokkok területén is képződött tűzkő. A *radiolaritot* a vörös, fehérpados,

tömött, kissé tüztköves *Pálihálási Mészke* követi, majd a rétegsort a világos színű, tömött szövetű, enyhén gumós, néhol tüztköves *Szentivánhegyi Mészke* zárja.

1. ábra: A Gerece jura képződményeinek elvi szelvénye. Rövidítések (Ny-ról K felé): SzT – Szomód, Tüztkő-hegy; Hv – Hosszú-vontató, AL – Alsó-Látó-hegy; SzH – Szel-hegy; MT – Margit-tető; Th – Tölgyhát. Formációk (alulról fölfelé): dT3 – Dachsteini Mészke; pJ1 – Pisznicei Mészke; tbJ1 – Törökbükki Mészke; hJ1 – Hierlatzi Mészke; kgJ1 – Kisgercei Márga; eJ1-2 – Eplényi Mészke; tJ1-2 – Tölgyhádi Mészke; lJ2-3 – Lókúti Radiolarit; pJ3 – Pálihálási Mészke; shJ3 – Szelhegyi Mészke; szJK – Szentivánhegyi Mészke. Jelkulcs: 1. platform mészkő; 2. hemipelágikus medence fáciesű mészkő; 3. krinoideás mészkő; 4. vörös ammoniteszes mészkő (ammonitico rosso); 5. radiolarit, tüztköves mészkő; 6. márga.

A jurából folytonosan fejlődik ki az **alsó-kréta** rétegsor, amely a túlnyomóan törmelékes üledékekből álló, felfelé durvuló képződmények részletes vizsgálatai alapján egy mélytengeri lejtőn lerakódott tenger alatti törmelékkúpként értelmezhető. Ennek központi csatornakitöltése a *Köszörűkőbányai Konglomerátum (kk)*; a törmelékkúp középső része a mélytengeri lejtőn lerakódott, jól rétegzett, helyenként keresztarétegzett *Lábatlani Homokkő (lk)*, míg az ammonitesz-faunájáról híres *Berseki Márga (bk)* annak külső övezetébe helyezhető.

2. ábra: A kréta képződmények tér- és időbeli kapcsolata a Gerece és a Vértessomlói területén (CSÁSZÁR 2002 nyomán, módosítva), néhány fontosabb gercei kréta szelvény feltüntetésével: Neszmély N-4 fúrás (talpán: pJ1 – Pisznicei Mészke); Há – Hajós-árok; Lábatlan Lt-36 fúrás. Rövidítések: SMF=Szentivánhegyi Mészke F.; BMF=Berseki Márga F.; FB=Felsővadácsi Breccsa; LHF=Lábatlani Homokkő F.; KK=Köszörűkőbányai Konglomerátum; TMF=Tatai Mészke F.; VAF=Vértessomlói Aleurolit F.; KMF=Környe Mészke F.; TAF=Tési Agyagmárga F.; ZMF=Zirci Mészke F.; PMF=Pénzeskúti Márga F. 1. calpionellás mészkő; 2. mélytengeri márga; 3. mélytengeri turbidit homokkő; 4. mélytengeri aleurolit; 5. konglomerátum, breccsa; 6. édesvízi-sékélytengeri agyagmárga; 7. krinoideás mészkő; 8. platform mészkő; 9. üledékes redők.

A mezozoos képződmények változó mértékben lepusztult, helyenként karsztosodott felszínére paleogén rétegsor települ. Ennek bázisképződménye a *Fődolomit* karsztos és/vagy tektonikus eredetű mélyedéseiben fel- és/vagy áthalmozódott, *tarkaagyag-vörösayag-bauxit* jellegű szárazföldi üledék (bx).

Az **eocén** rétegsor korábban a Gerece területén nagyobb elterjedésű volt, de sok helyről lepusztult; jelenleg főként a medencéket (Tatabányai-, Nagyegyházi-, Héreg-Tarjáni-) tölti ki. Túlnyomó részét az agyagos-márgás kifejlődésű *Csernyei*, *Csolnoki (cE)*, és *Padragi Formáció* képviseli. Nagyobb vastagságú homokkő csak a *Tokodi (tE)* és a *Dorogi Formációra (dE)* jellemző a hegység északi és keleti területén. A *Szőci Mészkő (sE)* a Gerece középső részének ÉK-DNy-i sávjában jelenik meg.

Az **oligocén** képződmények a Gerece nyugati előterében közvetlenül az idősebb aljzatra, a keleti részen az eocén rétegsor eróziós maradványaira települnek. A sekélytengeri *Törökbálinti Formáció (Mányi Tagozat, mOI)* képződése két tenger-visszahúzóási esemény között lefolyt kisebb transzgressziót reprezentál. Benne az agyag–aleurit–homok váltakozva fordul elő. Sekélytengeri keletkezési körülményeit a keresztretegzettség, durvahomok betelepülések és a jellegzetes kagylófauna jelzik.

A Gerece szűkebb környezetében alsó- és középső-miocén képződmények nem ismertek, de helyenként az idősebb fekére felső-miocén (**pannóniai**) rétegsor települ: a peremeken kvarcit kavics és homok, a medence belseje felé pedig agyagmárga, majd homok–aleurit–agyag váltakozásából álló rétegsor következik.

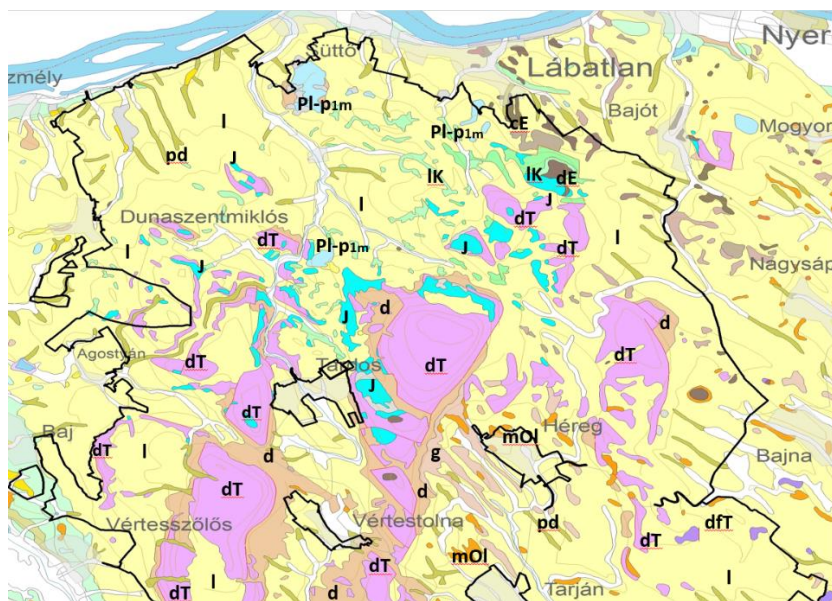
A negyedidőszaki képződmények közül a lösz (**I**), valamint a futóhomok és a folyóvízi üledékek fednek jelentősebb kiterjedésű egybefüggő területeket. Ezeken kívül jelentős elterjedésűek a Duna és az Által-ér teraszaihoz, valamint a hegyláb felszínéhez kapcsolódó édesvízi mészkő-testek is (**PI-p₁^m**), melyeknek több, mint 50 előfordulása ismert. Létrejöttük több, a jégkorszaki klímaváltozásokat követő mészkőképződési fázishoz köthető, ami időben a pliocéntól a negyedidőszakon át a jelenleg is aktív hévforrásokig terjed. Forrásból képződött tavi–mocsári „Római-fürdői típusú”, és az erózióbázis felett fakadó, tetarátás „Tettyei-típusú” kifejlődést egyaránt leírtak. Az édesvízi mészkő általában rétegzett, vastagpados megjelenésű, de tetarátás, mikrotetarátás formák, egykori forráskitörési centrumok és vízesések is megfigyelhetők benne. Édesvízi csigákat, kagylókat, több cm-es növényi maradványokat is tartalmazhat. A többnyire a Duna-völgy mindenkor erózióbázisának szintjében képződött travertínó-testek a folyó és mellékvölgyeinek negyedidőszaki mélyebbre vágódása következtében kerültek napjainkra kiemelt helyzetbe.

Elterjedtek még az idősebb képződményeket fedő pleisztocén lejtőüledékek: agyag, vörös agyag, lejtőtörmelék (**g**), folyóvízi lerakódások. A néhány méter vastagságú *proluviális-deluviális* üledékek (**pd**) a szárazvölgyek talpán rakódtak le úgy, hogy a völgyoldalokról lemosódó nagyobb mennyiségű, helyi eredetű, változékony aleurit, homokos aleurit szemcsenagyságú anyagot a csapadékos időszakokban és a hóolvadáskor működő vízfolyások szállították tovább. A deluviális képződmények (**d**) a lejtők felületén áramló víz lemosó hatása következtében halmozódtak fel. Antropogén képződmények a több felé előforduló, mészkő-, bauxit-, vagy szénbányászathoz köthető meddőhányók (**a^{mh}**).

A HUDI10003 Gerece Natura 2000 terület **északi részén**, a Gerece hegyláb felszínén a fiatalabb mezozoos képződmények fordulnak elő. A *Köszörűkőbányai Konglomerátum* több kisebb kibukkanásban ismert. A Hajdú-hegy térségében több kisebb feltárásban a *Lábatlani Homokkő* van a felszínen. A **Bersek-hegy** fő tömegét is a *Lábatlani Homokkő*, a rétegtanilag mélyebb szinteken a *Berseki Márga* alkotja. A hegy tetejét a *Dorogi Formációba* sorolható homokkő fedi,

míg az idősebb, triász és jura képződmények a délnyugati és az északnyugati oldalon bukkannak a felszínre. Tőle nyugatra a **Tölgyháti-kőfejtő** a „gerecsei jura” egyik legteljesebb folyamatos rétegsorát tárja fel; míg a **Nyagda-völgy** középső szakaszának meredek falú feltárásaiban a „gerecsei jura” fölötti *Berseki Marga* és a *Lábatlani Homokkő* rétegei bukkannak elő.

A negyedidőszakot elsősorban lösz képviseli, a kisebb völgyeket proluviális-deluviális üledék tölti ki. Süttő és Lábatlan környékén pliocén–alsó-pleisztocén édesvízi mészkő-előfordulások ismertek (Diós-völgyi bányák).

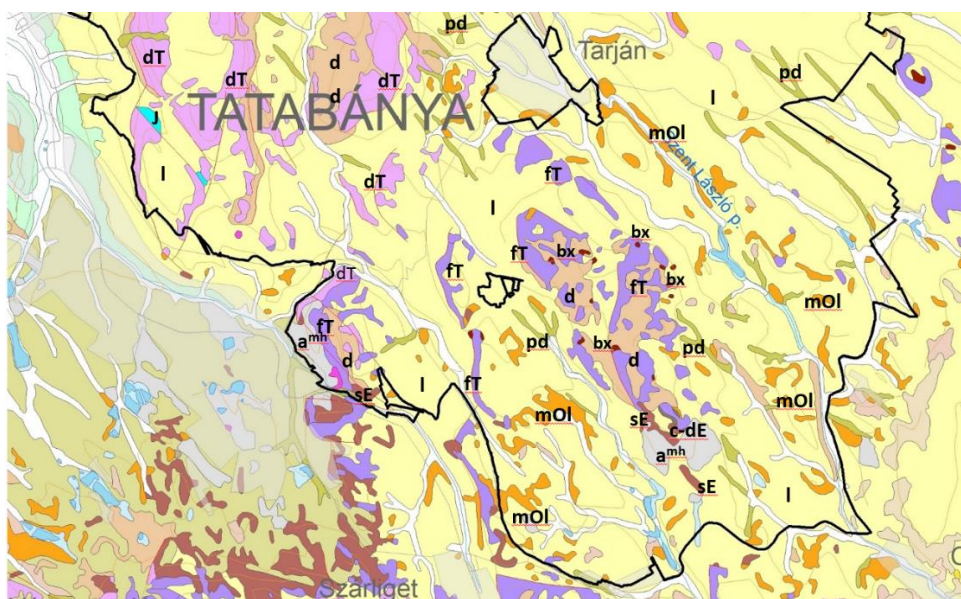

Az előbbiektől délebbre, a terület központi részén a vonulatok fő tömegét a szürkésfehér, vastagpados, ciklikus felépítésű *Dachsteini Mészkő* alkotja. A **Pisznice** térségében a „gerecsei jura” jellemző kifejlődései mellett *Berseki Marga* kibukkanások is vannak. Folytatásában a főként *Dachsteini Mészkőből* álló **Kisgercse–Gercse–Pes-kő vonulat** törésekkel lehatárolt sasbérc sor, az oldalában (Tardostól keletre) a „gerecsei jura” jellemző kifejlődéseivel, gerincén az eocén *Dorogi Formációba* tartozó kisebb homokkő-foltokkal. Nyugatra tőle a két, egymással párhuzamos sasbérc-vonulat között Tardos–Vértestolna irányában húzódó, tektonikusan előjelzett, hegylábi törmelékkel kitöltött, lösszel fedett völgy éles jura ösföldrajzi határt jelez. Nyugatra ettől a **Gorba-hegy–Öreg-Kovács–Halyagos vonulata** egy, az előzőhöz hasonló sasbércsor, ám csak szórványos, és hézagos kifejlődésű jura előfordulásokkal. A rögvonulatokat a lábuknál felhalmozódott diluviális eredetű hegylábi lejtő követi.

A magasröggökkel keletről szomszédos **Héreg-Tarjáni-medence** lösszel fedett paleogén rétegsorából a *Mányi Homok* a medence nyugati peremén kis foltokban a felszínre is bukkon. Héreg magasságában, a Szent László-patak forráságai hegylábi törmelékes üledékbe vágódtak be, míg tőle északra a felszínen a mezozóikumot főként *Dachsteini Mészkő*, néhány apró foltban jura, míg a medence-kitöltő paleogént eocén *Tokodi Homokkő* és *Mányi Homok* kisebb kibukkanásai képviselik.

A Héreg-Tarjáni-medencét északkelet felől szegélyező **Somberek** ugyancsak tektonikus rögsorának fő tömege *Dachsteini Mészkő*, de a Nagysápi-medence peremén néhány kisebb foltban eocén *Szőci Mészkő* is kibukkan. A vonulat keleti oldalának lábánál deluviális képződmények vannak nagyobb kiterjedésben. A Somberektől délre még jelentős, többé-kevésbé összefüggő, dél

felé dombsorra szelődülő *Dachsteini Mész* vonulat emelkedik ki a löszből, és a kisebb foltokban a medence paleogén kitöltésének fiatalabb tagjaként felszínre bukkanó oligocén *Mányi Homok* alól. A vonulatok és sasbércek lábánál helyenként deluvium halmozódott fel. A medence délkeleti részén fiatal negyedidőszaki üledékek, elsősorban a lösz takarója alól csak néhány helyen, kis foltokban bukkannak elő az idősebb képződmények, így a *Dachsteini Mész* és a *Fődolomit* közötti átmenetet mutató, meszes dolomit-dolomitos mészkő összetételű rétegsorok, valamint az oligocén *Mányi Homok* kisebb foltjai. Ez utóbbi képződmény szinte összefüggő kiterjedésben követi a SzentLászló-patak folyását. A kisebb patak völgyeket *proluviális-deluviális* üledékek töltik ki.

A terület déli részén, a Tarján és Csordakút közötti **Csurgó-hegy–Somlyó–Hársas** vonulatban a mezozoikumot a lábuknál felhalmozódott diluviális eredetű hegylábi lejtőből kiemelkedő, *Fődolomit*ből álló sasbércek képviselik. Néhány helyen a *Fődolomit* mélyedéseiből vörösiszap és bauxitos agyag bukkan a felszínre. A vonulat déli részén kőszenes eocén rétegek vannak, ezek bányászatára Nagyegyháza és Csordakút természetes meddőhányók utalnak. A vonulatok közötti mélyebb területeket általában lösz borítja, ez alól bukkannak ki az az oligocén *Mányi Homok* kisebb foltjai. Kicsit nyugatabbra szintén főként a *Fődolomit* alkotja a **Keselő-hegy** vonulatának fő tömegét, az északi részén, magasabb rétegtani szintben azonban megjelenik rajta a *Dachsteini mészkő* is. Oldalában ugyancsak megváltak a külszíni fejtéssel művelhető kőszenes rétegek.

1.1.4. Talajtani adottságok

A Győr-Tatai-teraszvidék kistáj A talajtakaró a legmagasabb térszínnek barnaföldjétől a vízparti réti öntés talajokig terjed. A barnaföldek 9%-os területi részaránnyal szerepelnek. A barnaföldekénél alacsonyabb térszíneken a csernozjom barna erdőtalajok 14% területet foglalnak. A löszös üledéken mészeledékes csernozjom talajok képződtek (25%). A magasabb talajvízű területek löszös üledékein réti csernozjom talajok (13%) találhatóak, amelyek még termékenyebbek. A Duna felé néző magasabb teraszok alluviumának homokján csernozjom

jellegű homoktalajok vannak (21%). A táj folyó- és patak völgyeiben réti és réti öntés talajok találhatók, kb. azonos területi részarányban (8-8%).

Az **Almási-Táti-Duna-völgy kistáj** a Gerecsé lejtőitől a Duna medréig terjedő teraszos, hullámos völgsík, amelyet a hegységből érkező patak völgyek és a Duna-teraszok magmaradt darabjai szabdalnak fel. A Duna árterén nyers öntés (12%) és öntés réti talajok (26%), a magasabb térszínnek löszös üledékein csernozjom barna erdőtalajok és barnaföldek találhatók 30-30% területi részarányban. A lejtőkön kis kiterjedésben (>2%) humuszkarbonát és földes kopár talajok is előfordulnak. A szántó részaránya >80% lehet. A szántóföldi hasznosítás mellett a magasabb térszín lejtőin és erdőtalajain a szőlők részaránya lehet jelentős (10-15%). A csernozjom barna erdőtalajokon a szőlők részaránya még nagyobb (25%) lehet.

Az **Által-ér-völgy kistáj** két különböző kőzet - triász mészkő és dolomit, valamint laza üledékek - határán található. A völgy peremének löszös és homokos üledékeinek talajait közel azonos területi megoszlásban (42 és 43%) agyagbemosódásos barna erdőtalajok és barnaföldek alkotják. A barna erdőtalajok Erdősültsége kb. 20%, főként (60%) szántóként, szőlőként (10%) és a rételeként (5%) hasznosíthatóak. A barnaföldek az Által-értől K-re homok, míg attól Ny-ra - löszös alapkőzetten - homokos vályog fizikai féleségűek. Erdő 15%, szántó 45% lehet, de nem elhanyagolható a legelőként (10%) és Oroszlány térségében a településterületként (30%) hasznosított területek aránya sem.

A **Nyugat-Gerecsé kistáj** mészkőfelszínein a jellemző talajképződmények (47%) az erdővel borított rendzina talajok. Az enyhe lejtők és medencék löszös üledékein az agyagbemosódásos barna erdőtalajok kis területen (3%) találhatók. Mechanikai összetételük vályog, vízgazdálkodási tulajdonságaik kedvezőek, kémhatásuk gyengén savanyú. A sík térszíneken szántóként (50%), a domboldalakon pedig legelőként hasznosíthatók (40%). A kistájban Tatabányától É-ra, alluviális üledéken homok mechanikai összetételű, attól D-re pedig löszön, vályog mechanikai összetételű barnaföldek vannak, együttesen a kistáj 48%-án.

A **Keleti-Gerecsé kistáj** mészkő-kiemelkedésein található rendzina talajok területi részaránya 7%. Szinte teljes egészében erdőterületek. A tájat zömmel (87%) a löszös üledékeken képződött, vályog mechanikai összetételű, kedvező vízgazdálkodású barnaföldek borítják. A barnaföldeken a szántó a legkiterjedtebb (40%), de erdőként (20%), rétként (15%), szőlőként (10%) és gyümölcsösként (5%) is művelhetők. Erodálódásuk eredményeként földes kopár talajok is előfordulnak (3%). A kistáj D-i szegélyén, 1% területi kiterjedésben, nagyon kedvező termékenységű (int. 80-90) mészlepedékes csernozjom talajok is megjelennek, főként (80%) szántóként és gyümölcsösként (20%) hasznosíthatóan. Az Únyi-patak völgyének alluviumán szántóként hasznosítható réti öntéstalajok találhatók. Területi részarányuk 2%.

A **Gerecséi-kismedencék kistáj** területének 24%-át - az erdőborította mészkőfelszíneken - a rendzina talajok borítják. A löszön képződött, pl. Tarjától DNy-ra, agyagbemosódásos barna erdőtalajok területi részaránya 4%. Túlnyomóan (90%) szántóként, kisebb részben (10%) erdőként hasznosítható területek. löszös üledékeken kialakult vályog mechanikai összetételű barnaföldek a kistáj 71%-át borítják. 70%-uk szántóként, 10%-uk szőlőként, 10%-uk pedig erdőként hasznosítható. Az erodálódásuk révén foltokban kialakult földes kopárok területi részaránya 1%.

A **Zsámbéki-medence kistáj** löszös üledékekkel borított magasabb térszínein vályog mechanikai összetételű barnaföldek találhatók (25%). Teljes egészében mezőgazdaságilag hasznosíthatók, így

szántóként (85%), gyümölcsösként (10%) és szőlőként (5%). A kistáj legkiterjedtebb (72%) talajtípusát -szintén löszös üledéken képződött - a mészlepedékes csemozjom talajok képezik. Kiterjedten (75%) szántók, de gyümölcsös (5%) és szőlőterületként (5%) is hasznosíthatók. A réti öntéstalajok részaránya 3%, amelyek 50-50%-ban szántóként és rét-legelőként hasznosíthatók.

1.2. Természeti adottságok

A HUDI10003 Gerecsé kiemelt jelentőségű madárvédelmi terület 100%-ban része a Gerecsei Tájvédelmi Körzetnek (Alapítás ideje: 1977; Kiterjedése: 8.739 ha; Fokozottan védett: 1.365 ha; Jogszabályi háttér: A Gerecsei Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 129/2007. (XII. 27.) KvVM. rendelet).

A Natura 2000 területbe 6 fokozottan védett természeti terület ágyazódik be: Agostyáni Arborétum, Asszony-hegy, baji Lábas-hegy, dunaszentmiklósi Nagy-Somlyó hegy, Száz-völgy és a Nagy-Pisznice fokozottan védett terület.

A HUDI10003 Gerecsé madárvédelmi terület a Gerecsé hegység területén, a Központi-, Nyugati- és Keleti-Gerecsé és Gerecsei kismedencék kistájakon belül helyezkedik el. Egy összefüggő (védett) természeti területet is magába foglal és egy nagy tömbben helyezkedik el. A terület kezelési tervének összeállítása során figyelembe kell venni a tervezési terület összetett hasznosítását és az egyes madárelőhelyek jellemzőit is, különösen fontos ez azokban az esetekben, amikor az egyes egységekben az emberi tevékenységek, földhasználatok dominánsak.

A mészkő-rögök lábain helyenként vastagabb lösztakaró található. A környezetéhez képest magasabb csapadékmennyiségeknek köszönhetően a négy kistáj és a kJMT potenciális vegetációját döntő részben mezofil lombdők képezik. Foltokban megjelennek bükkösök (pl. Száz-völgy, Öreg-Kovács hegy és Nagy-Gerecsé hegy tömbjeiben), legkiterjedtebbek azonban a gyertyános- és cseres-tölgyesek. A zonális vegetációt cseres-tölgyesek jelentik, de völgyekben, patakok mentén, északi lejtőkön nagy kiterjedésben, többé-kevésbé összefüggő állományokkal találhatók meg a gyertyános-tölgyesek is.

Xerofil lombdők, így molyhos- és melegkedvelő-tölgyesek valamint fátlan társulások a kipreparálódott mészkőhegyek délies, délnyugatias, könnyen felmelegedő és száraz lejtőin jelennek meg. A gyepek fajgazdagsága mérsékelt, kisebb számban találhatók bennük az élőhelyre kizárólagosan jellemző fajok, azonban unikális ritkaságuk a magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*).

A területen belül az erdőterületek mind hasznosítás alatt állnak, míg a gyepterületek kezelése csak helyenként megoldott. Az erdőterületeken a közelmúltban is jelentős véghasználatok történtek, melyek bükkösök, gyertyános-tölgyesek és cseres-tölgyesek állományait is érintették. Nagy kiterjedésben állnak jelenleg is idős cseres-tölgyesek letermelés alatt. A terület döntő részének természetes vegetációját zárt lombdők képezik, de természetes állapotú, idős lombdőt alig, csak kisebb foltokban, állományokban találunk a területen. Ezzel párhuzamosan viszont jelentős a fiatal erdők, rontott származékerdők, fiatalosok kiterjedése. Megfelelő természetközeli erdőgazdálkodásra való áttéréssel, a véghasználat mellőzésével ezek, a jelenleg nem Natura 2000 élőhelyeknek térképezhető élőhelyek akár néhány évtized alatt visszaalakíthatók természetes, Natura 2000 élőhelyekké.

Az erdőfelújítást a teljes területen akadályozza a túltartott vadállomány rágása, taposása. A véghasznált erdőállományok felújítása csak kerítéssel védett területen belül lehetséges, így a tájat minduntalan 2,5–3,5 m magas vadkerítések szakítják meg. A túltartott vadállomány a gyepek struktúrájára is kihat. A sziklagyepekben gyakoriak a vadjárás miatt teljesen csupasz, gyomos foltok, ahonnan a megtelepedő gyomok kisugárzása a gyepek jobb részeibe is folyamatos.

A tervezési terület település környezetében, annak közelségéből adódóan a szabadidős tevékenységek okozta hatások felerősödnek. Problémát jelentenek az illegális lakossági tevékenységek (engedély nélküli fakitermelés, személtlerakás, stb.).

A Natura 2000 területen jelentkező negatív hatások között az erősen urbanizálódott települések környezetében a teljes mértékben átalakított élőhelyek (iparterületek, mezőgazdasági területek) is megjelennek. A kevésbé bolygatott területeken megvan a lehetőség, hogy a kedvezőtlen hatások megszűnése után a most zavart, rontott állományok idővel visszaalakuljanak természetes, természetközeli élőhelyekké, ha kísérő növényfajaik és színezőelemeik vissza tudnak települni a megmaradt természetközeli állományokból.

A klimatikus változások elsősorban a szűk elterjedésű endemikus növényfajokat és az elterjedésük határán levő perempopulációkat érintik. Állatfajok esetében az idegenhonos fajok, főleg rovarok megjelenésén és terjedésén láthatóak a változás első jelei. A Gerecsé HUDI10003 site területén egy elfogadott endemikus növényfaj fordul elő, a magyarföldi husáng (*Ferula sadleriana*). A fajnak világ szinten összesen 6 állománya ismert, mindegyik a Kárpát-medencében, rokonai Közép-Ázsiában fordulnak elő. Az élőhelyek közül elsősorban az ökológiai toleranciájuk határán előforduló bükkösök érintettek, melyek a Gerecsé HUDI10003 tervezési területén kis kiterjedésűek, a klíma melegedésével és szárazodásával további visszahúzódásuk várható.

A tervezési területen előforduló növényfajokat és élőhelyeket szinte kivétel nélkül jelentős mértékben érinti az idegenhonos fajok terjedése és inváziója, mely kisebb részben közvetlenül a klímaváltozás következménye, nagyobb részben egyéb emberi tevékenységek klímaváltozás által felerősített eredménye. Ez a folyamat az élőhelyek általános és kiterjedt leromlását, a sérülékeny fajok visszaszorulását és eltűnését okozza.

A természetmegőrzési terület növényföldrajzilag a Pannóniai (Pannonicum) flóratartományhoz, a Dunántúli-középhegység flórávidékhez (Bakonyicum), azon belül pedig a Pilis–Budai-hegység flórájárásba (Pilisense) tartozik.

A Vértesben még jellemző szubmediterrán, szubatlanti elemek csak egy része található meg a Gerecsé területén. A Pilisben meglévő kárpáti- és kontinentális fajok is csak részben jutnak el a Gerecsé területére, de a Mezőföld, valamint Kisalföld jellemző fajainak sem mindegyike fordul elő a Gerecsében. Míg a szomszédos területek jól reprezentálnak egy-egy flórahatast (szubmediterrán, kárpáti stb.), egyéb flórávidékek elemei csak elvétve fordulnak elő területükön. A Vértesből hiányoznak a Pilisben még jellemző kárpáti elemek, míg a Pilisben az atlanti-mediterrán fajok aránya alacsony. Ezzel szemben a Gerecsében megjelennek a szomszédos Vértes, Mezőföld, Budai-hegység, Pilis és Kisalföld flórájának jellemzői is, érdekes átmeneti jelleget kölcsönözve ezzel a hegységnek.

A tervezési terület Natura 2000 szempontjából legfontosabb botanikai értékei a közösségi jelentőségű növényfajok és élőhelyek. A terület endemizmusain túl a tervezési terület egyetlen

jelölő növényfaja a bíbor sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), mely faj hazai populációinak jelentős része itt, ezen belül is a site északi részén él.

A területen a védett fajok közül a jellemzőek, a teljesség igénye nélkül: farkasölő sisakvirág (*Aconitum vulparia*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), fehér madársisak (*Cephalanthera damasonium*), piros madársisak (*Cephalanthera rubra*), bókoló keltike (*Corydalis intermedia*), nagyzezerjófű (*Dictamnus albus*), magyar zergevirág (*Doronicum hungaricum*), selymes peremizs (*Inula oculus-christi*), apró nőszirm (*Iris pumila*), tarka nőszirm (*Iris variegata*), sárga-kövirózsa (*Jovibarba sobolifera*), turbánliliom (*Lilium martagon*), erdei békaszem (*Omphalodes scorpioides*), bíboros kosbor (*Orchis purpurea*), kétlevelű sarkvirág (*Platanthera bifolia*), fehér sarkvirág (*Platanthera bifolia*), selymes boglárka (*Ranunculus illyricus*), bozontos csukóka (*Scutellaria columnae*), pilisi bükköny (*Vicia sparsiflora*).

A jelölő élőhelyek közül kiemelendők a viszonylag jó állapotú klímazonális bükkösök (9130), gyertyános- (91G0) és cseres-tölgyesek (91H0), melyek a site teljes területén elterjedtek, valamint a molyhos-tölgyesek (91M0), melyek elsősorban a terület déli részén jellemzőek. Ezeknél lényegesen több ritkaságot és színezőelemet tartalmaznak a különböző természetes és másodlagos gyeptársulások (6190, 6240, 8210), melyek fennmaradása és fajösszetétele nagyban függ az aktuálisan alkalmazott területhasználatától és a megvalósuló természetvédelmi kezelésektől.

A madárvédelmi terület állatföldrajzilag az Ósmátra (Matricum) körzethez, azon belül a Dunántúli-középhegység (Pilisicum) faunájához tartozik.

A Gerecsé madárvédelmi terület állattani értékeit tekintve változatos. A változatos flóra gazdag ízeltlábú-faunát tart el, különösen gazdag az erdei és szárazgyepi rovarvilág.

A pókok egyik képviselője a sztyeppréteken gyakori a sárga-fekete csíkozású, hálóépítő darázspók (*Argiope bruennichi*), erdőszegélyeken, cserjésekben általánosak a keresztes pókok, valamint a rejtő színük ellenére a figyelmes szemlélő számos karolópókot láthat, amint a szirmok között megbújva lesből vadásznak a viráglátogató rovarokra.

A fás élőhelyek jellegzetes hangadói a kabócák. Karsztbokorerdők virágos köriseihez kötődik a védett mannakabóca (*Cicada orni*), az óriás énekes-kabóca (*Tibicina haematodes*) pedig a tölgyesek hangoskodója.

Napos, meleg gyepekben gyakori a fogólábúak hazai képviselője, a ragadozó imádkozó sáska (*Mantis religiosa*). Az egyenesszárnyúak közé tartozó, hosszú csápú, jellegzetes ciripelő hangot (elülső szárnytövével) adó szöcskék közül fontos megemlíteni a sztyepplejtőkön élő, legnagyobb termetű ragadozó rovarunkat, a védett fűrészlábú szöcskét (*Saga pedo*). A kJMT ritka faja pedig az eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*).

A bogarak sok ismert és népszerű, védett faja megtalálható a Natura 2000 területen, így többek között az idős, korhadó tölgyfákban, akár 5 évig is fejlődő nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), kis szarvasbogár (*Dorcus parallelipedus*) vagy az orrszarvúbogár (*Oryctes nasicornis*). Állva korhadó, vagy fekvő holtfákban fejlődnek a hosszú csápú, növényevő életmódú cincérek. Különösen szeretik a frissen vágott törzseket, így gyakran láthatjuk őket az erdei utak mentén felhalmozott farakásokon is. Gyakori fajuk a szürkés alapon fekete foltos gyászscincér (*Morimus funereus*). A bükkösökben megtalálható a Duna-Ipoly Nemzeti Park címerállata, a havasi cincér (*Rosalia alpina*).

Elterjedtek a ragadozó életmódú futrinkák is, melyek egyik leglátványosabb képviselője a változó futrinka (*Carabus scheidleri*), illetve a vörösréz színéhez igen hasonló színezetű rezes futrinka (*Carabus ulrichii*).

A Gerecsében említésre méltó egy védett ganéjtúró faj a közönséges holdszarvú-ganéjtúró (*Copris lunaris*). A faj az országban sokfelé megtalálható, de sehol sem gyakori. Elsősorban alföldi elterjedésű faj, de előfordul dombvidéken is, így a kJMT területén is.

A gyepektől a fák lombkoronaszintjéig minden életteret betöltenek a lepkék. Legszínesebb képviselőik a pillangók és tarkalepkék közül sok védett faj fordul elő a hegységben, többek között a napsütötte, cserjés gyepfoltokkal tarkított domboldalakon gyakori fecskefarkú lepke (*Papilio machaon*) és rokona a kardoslepke (*Iphiclides podalirius*), amely a felhagyott gyümölcsösöket is kedveli. Előbbi hernyója ernyős fajokhoz, utóbbié különböző csonthéjasokhoz (pl.: galagonya, kökény, gyümölcsfák) kötődik. Hernyója tápnövényéről kapta nevét a farkasalmalepke (*Zerynthia polyxena*), nem úgy a kis Apolló-lepke (*Parnassius mnemosyne*), amely az üde erdők alján áprilisban tömegesen virágzó keltike fajokhoz kötődik. Délies fekvésű, meleg sziklagyepeken és lejtősztyeppéken repülnek a tarkalepkék és szemeslepkék az erdőszegélyek, erdősztyepp-foltok magaskórós ernyős és fészkes virágú lágyszárú vonzanak, így gyakori a nappali pávaszem (*Nymphalis io*), Atalanta-lepke (*Vanessa atalanta*). Gyöngyházlepke fajok közül a hegy és dombvidéken foltokban gyakori nagy gyöngyházlepke (*Argynnis paphia*) és málnagyöngyházlepke (*Brenthis daphne*), C-betűs lepke (*Nymphalis c-album*),. A róka-lepke fajok közül megemlítendő az üde lomboserdők, de az emberi környezethez is alkalmazkodott nagy róka lepke (*Nymphalis polychloros*). A fehérlepkék közül előfordul a védett citromlepke (*Gonepteryx rhamni*), amivel mindenfele találkozhatunk, akár az ember által lakott területeken is. A busalepke fajok közül előfordul a kTT területén a tükrös busalepke (*Heteropterus morpheus*), amely az üde erdőszélektől, irtásokon, nedves réteken át egészen a patakmenti magaskórósig megtalálható, ahol a tápnövényei a magasszálú fűfélék előfordulnak.

A tölgyesekben előforduló boglárkalepke fajunk a tölgyfalepke (*Favonius quercus*), illetve egy másik értékes boglárka faj a nagyfoltú hangyaboglárka (*Maculinea arion*), amely foltokban megtalálható a melegkedvelő domb- és hegyvidéki gyepek, elsősorban lejtősztyeppréteken és erdősztyeppréteken, hegylábi, dombvidéki kakukkfüves legelőin továbbá hegy- és dombvidéki erdőszegélyek, melegkedvelő tölgyesek irtásterületein, sziklás, köves, sokszor erdei utak rézsúai alkotta élőhelyein, ahol bőven tenyészik a szurokfű.

Az éjjeli lepke fajok közül előfordul a védett púposszövő faj a szilfa-púposszövő (*Dicranura ulmi*). Magyarországon szórányosan fordul elő, főként olyan helyeken, ahol a tápnövénye a különböző szilfajok megtalálhatók. A Gerecsében a magasabb hűvösebb helyeken található meg.

A legnagyobb és az egyik legszebb hazai lepkefajunk a nagy éjjeli pávaszem (*Saturnia pyri*), hernyója gyümölcsfákon él. Gyümölcsfákhoz és felhagyott gyümölcsösökhöz kötődik még a nem védett, de érdekes pohók fajunk a szilvafa-pohók (*Odonestis pruni*).

Színes, ijesztő külsejű hernyók jellemzik a szendereket, az imágók bársonyosan szőrözöttek, erőteljesek. Erdőkben gyakori a hársfa- (*Mimas tiliae*) piros- (*Deilephila porcellus*) az igen hasonló, de jóval nagyobb méretű szőlőszender (*Deilephila elpenor*). A nagyobb méretű szenderek közül megtalálható a nyárfa- (*Laothoa populi*), farkaskutyatej-szender (*Hyles euphorbiae*) és az

igen látványos fagyalszender (*Sphinx ligustri*). A védett szender fajok közül tölgyfaszender (*Marumba quercus*) fordul elő.

A Gerece madárvédelmi terület felszíni vizekben szegény, néhány kétéltűfaj található a területen. Legjellemzőbbek a barna varangy (*Bufo bufo*), az erdei béka (*Rana dalmatina*) és a zöld levelibéka (*Hyla arborea*). Pár kisvízben megtalálható a pettyes göte (*Lissotriton vulgaris*), amely a vízben fejlődik tavasztól ősziig, majd a kifejlett állat a szárazon éli tovább rejtett életét, csak szaporodáskor keresi fel a vizet újra, a téli pihenő után.

Hüllőfajok közül általánosan elterjedt az erdei- (*Zamenis longissimus*), a vízisikló (*Natrix natrix*), a fali gyík (*Podarcis muralis*), a fűrgye gyík (*Lacerta agilis*) és a legnagyobb hazai gyíkfaj a zöldgyík (*Lacerta viridis*) is. Ritkán kerül szem elé a gyakran kígyónak nézett lábatlan gyík (*Anguis fragilis*), amely ellentétben a kígyókkal tud pislogni és a gyíkokhoz hasonló módon törli le a farka veszély esetén.

A nagyvadfajok közül az őshonos gím (*Cervus elaphus*), őz (*Capreolus capreolus*) és vaddisznó (*Sus scrofa*) mellett megtalálható a betelepített muflon (*Ovis aries*) és dák (*Dama dama*) is.

Ragadozók közül gyakori a róka (*Vulpes vulpes*) és a borz (*Meles meles*), települések közelében a nyest (*Martes foina*).

A változatos és dús cserjeszintű erdőkben élnek a pelék (nagy (*Glis glis*), mogyorós (*Muscardinus avellanarius*) és erdei (*Dryomys nitedula*)), melyek éjjeli életmódjuk miatt ritkán kerülnek szem elé. Ezek a hétéltű kis állatok októbertől áprilisig (májusig) téli álmat alszanak, természetes faodúkból, üregekben, nem ritkán mesterséges madárodúkból. A vörös mókus (*Sciurus vulgaris*) a kiránduló övezetben is gyakori, nappal aktív így rendszeresen látni. A településektől távolabb lévő erdők ritka éjjeli vadászai a nyuszt (*Martes martes*) és a vadmacska (*Felis silvestris*).

A terület denevér-faunája szinte egyedülálló és gazdag. Magyarország területén ez idáig ismert 28 denevér faj közül az elmúlt években 25 faj egyedei bizonyítottan előfordultak a Gerece hegység területén, így a Gerece madárvédelmi területen is. A legfontosabb nyári szállások, szaporodó közösségek aknabarlangokban és bányavágatokban lelhetők fel.

A madárvédelmi terület madárvilága jól ismert, gazdag, változatos. A hegyvidéki erdei madárélőhelyek közül számos megtalálható a területen. A földtani adottságoknak és topográfiának betudhatóan változatos lág- és fásszerű növénytakaságok alakultak ki, míg a hegység zárt jellegét a löszszel takart belső medencék tagolják. A hegység peremvidékén jellemzően ugyancsak löszgyepek terülnek/terültek el nagy kiterjedésben és változatos földhasználatban. Az adottságok szerint a főbb madárélőhelyeket madárvédelmi szempontból az alábbiak szerint lehet csoportosítani, amelyek fészkelőhelyként és táplálkozó területként is értékesek:

- zárt, változatos faállományú erdők,	- irtás, újulat,
- erdő- és fahasználat nem érintett erdők, fasorok,	- sziklagyepek,
- fenyőerdők,	- természetes és mesterséges sziklai alakzatok,
- karsztbokorerdők és melegkedvelő tölgyesek,	- löszlegelők, kaszálók és rétek,

- kisvizek és vízfolyások és azok szegély növényzete,
- degradált löszgyepek,
- mezőgazdasági területek,
- gyümölcs ültetvények,
- homokbányák, löszfalak,
- nagyfeszültségű tartóoszlopok és azokon elhelyezett költőládák.

Az átfogó madártani kutatások a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Komárom-Esztergom Megyei Csoportjának irányításával 1993-ban vette kezdetét. Az addig eseti felmérések zajlottak 1-1 fajra, területre koncentrálva. A teljes hegységre fókuszáló munka első évtizedében még költő faj volt, de a folyamatosan erősödő és az elmúlt bő kettő évtizedben megnövekedett élőhely zavarás, degradáció, feldarabolódás és a hegylábi élőhelyek felszámolódása miatt sajnos több érzékeny faj, mint a kövirigó (*Monticola saxatilis*), a barna kánya (*Milvus migrans*), a békászó sas (*Aquila pomarina*), a törpesas (*Hieraaetus pennatus*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*), a kis légykapó (*Ficedula parva*) és a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) eltűnt, vagy nagyon közel került a „Natura-terület” szintű eltűnéshez.

A zavarásra különösen érzékeny fajok közül a fekete gólya (*Ciconia nigra*) az ember által ritkán látogatott, rendezetlen tulajdonú, erdő- és fahasználattal nem érintett erdőfoltok, fasorok fészkelője lett.

A klasszikus hegyvidéki fészkelő fajok közül a védett vagy fokozottan védett vándorsólyom (*Falco peregrinus*), a darázsölyv (*Pernis apivorus*), a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), az uhu (*Bubo bubo*), a hamvas küllő (*Picus canus*), a közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), az örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) és a bajsós sármány (*Emberiza cia*) a legértékesebbek. A parlagi sas (*Aquila heliaca*) 1-2 párja évtizedekig fészkel a Natura területen belül. Jelenleg annak szélén költ.

A peremterületek értékes Natura 2000 jelölő madárfajai az erdei pacsirta (*Lulula arborea*), a lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), a karvalyposzáta (*Currucula nisoria*), a töviszúró gébics (*Lanius collurio*) és a parlagi pityer (*Anthus campestris*). Továbbá kiemelendő a helyenként nagy egyedszámban kolonizáló gyurgyalag (*Merops apiaster*) és partifecske (*Riparia riparia*).

A legváltozatosabb és legjelentősebb „harkályos” erdőrészek a Nyugati-és Központi-Gerecsé blokkjában találhatóak a hegység területén, bizonyosan a változatos erdőtársulások és állományok, illetve nagyszámú lábon álló száradék és fekvő korhadékkal összefüggően. Ebben a régióban számos olyan élőhelymozaik található, ahol 1-2 km²-en belül szinte az összes hegységre jellemző erdőtársulás fellelhető. Sajnos a fokozottan védett fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) szinte eltűnt a hegységből, csak nagyon ritkán kerül távcső elé 1-1 példánya a célirányos keresés ellenére. Viszont a másik 5 harkály-faj jellemző fészkelő.

A Gerecsé száraz röghegység, így kevés az állandó vízhozamú vízfolyás. A Bikol-patak és a Szent László-patak mederoldalában ritka fészkelő a hegyi billegető (*Motacilla cinerea*), amely színesíti a hegység faunáját.

Rendszeresen, de kis számban északról telelni érkezik a Gerecsébe a havasi szürkebegy (*Prunella collaris*) és a hajnalmadár (*Tichodroma muraria*), míg az uráli bagoly (*Strix uralensis*) megfigyelések száma is gyarapodik.

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok

A Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű madárfajok:

Irányelv melléklete	Magyar név	Latin név	Státusz ¹⁷	Populáció (A-D) ¹⁸	Javasolt pop. (A-D)
BD	parlagi pityer	Anthus campestris	r	C	
BD	parlagi sas	Aquila heliaca	c	B	
BD	parlagi sas	Aquila heliaca	p	C	
BD	uhu	Bubo bubo	r	C	
BD	európai lappantyú	Caprimulgus europaeus	r	C	
BD	fekete gólya	Ciconia nigra	r	C	
BD	kígyászölyv	Circaetus gallicus	r	C	
BD2	kék galamb	Columba oenas	r	C	
BD	fehérhátú fakopáncs	Dendrocopos leucotos	p	B	NP
BD	középfakopáncs	Dendrocopos medius	p	A	
BD	fekete harkály	Dryocopus martius	p	C	
BD2	bajszos sármány	Emberiza cia	r	B	
BD	kerecsensólyom	Falco cherrug	r	D	
BD	vándorsólyom	Falco peregrinus	r	A	
BD	örvös légykapó	Ficedula albicollis	r	B	
BD	kis légykapó	Ficedula parva	r	B	C
BD	rétisas	Haliaeetus albicilla	r	C	
BD	rétisas	Haliaeetus albicilla	w	C	
BD	tőviszúró gébics	Lanius collurio	r	C	
BD	erdei pacsirta	Lullula arborea	r	B	
BD2	hegyi billegető	Motacilla cinerea	r	C	
BD	darázsölyv	Pernis apivorus	r	B	
BD	hamvas küllő	Picus canus	p	B	
BD2	partifecske	Riparia riparia	r	C	
BD	karvalyposzáta	Sylvia nisoria	r	C	

18. táblázat: Natura 2000 adatlapon szereplő közösségi jelentőségű madárfajok

¹⁷ Állandó (p): egész évben megtalálható a területen (nem költöző faj vagy növény, költöző faj helyben maradó állománya).

Szaporodó (r): fiatal egyedei felnevelésére használja a területet (nemzés, költés)

Gyülekező (c): a területet pihenésre, alvásra, vonulás közbeni megállásra vagy vedlésre használja, de nem szaporodik vagy telel ott.

Telelés (w): télen tartózkodik a területen.

¹⁸ A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatja: A = 100 % $\geq$ p > 15 %; B = 15 % $\geq$ p > 2 %; C = 2 % $\geq$ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóban forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció.

Állandó fajok (p)

parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	
Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Költőhelyei az őshonos fafajokból álló lombos erdők, a telepített fenyvesek, valamint az alföldi agrárterületek közé beékelődő ültetvények, ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok. Táplálkozóterületeit elsősorban agrárélőhelyek alkotják, de előszeretettel vadászik nyílt gyepeken is. Fészkelőhelyei Natura 2000 élőhelyhez nem köthetők, a lényeg a terület zavartalansága. A fészkelő pár a madárvédelmi terület nyugati- észak-nyugati részén található.
Állománynagyság (jelöléskor):	1 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	1 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett Hosszú távon a faj számára megfelelő fészkelő- és táplálkozóterületek állapotának romlása is egyaránt jelentős veszélyforrás. A középhegységi élőhelyeken az öreg erdők, míg mezőgazdasági környezetben a megfelelő korú fasorok, facsoportok legális vagy illegális letermelése jelent problémát. A táplálkozóterületeken a fő zsákmányfajok állományának folyamatos, több évtizede megfigyelhető csökkenése jelenthet veszélyt az állomány fennmaradására nézve. Az ültetvény területek növekedése miatt a táplálkozó területei degradálódtak, feldarabolódtak. Fontos veszélyeztető tényezők még a mérgezés, az áramütés, illetve a járművekkel vagy légvezetékkel történő ütközés.
Veszélyeztető tényezők:	A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)

E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)
 F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek
 G07 Vadászat
 G08 Hal- és vadállomány kezelése
 G10 Illegális kilövés/elpusztítás
 G13 Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)
 G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászszúlyként

Fehérhátú fakopáncs
(*Dendrocopos leucotos*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Elsősorban a gyertyános-bükkösök jellemző fészkelője. Hazai élőhelyei a természetszerű, nagyobb mennyiségű elhaló és holt fával jellemezhető, 60–70 évesnél idősebb, bükk dominálta állományok Nagyon érzékeny mindenféle erdőgazdálkodási tevékenységre. Rendszeres felmérések alapján az elmúlt évek célirányos kutatása ellenére jelenleg csak egy idei szórványadata ismert a területen.
Állománynagyság (jelöléskor):	3-7 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	0-1 pár/Not present
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nagy mértékben csökkenő Mivel a süttői erdészet területén a jelenlegi ismeretink alapján lennének a faj számára megfelelő erdőterületek, ezért is kérdés a faj visszaszorulásának, eltűnésének az oka.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett A fekvő és álló holt fában gazdag erdőterületek kulcsfontosságúak a faj számára. Az idős bükkösök véghasználata mellett helytelen gazdálkodási gyakorlatok (pl. száradék termelése) veszélyeztetik a faj hosszú távú fennmaradását.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

Középfakopáncs
(*Dendrocopos medius*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A tölgyek uralta erdőtípusok jellemző madárfaja, általánosan elterjedt költőfaj a hegységek területén. Elterjedése követi a hegyvidéki tölgyesek elhelyezkedését. Fontos a faj számára a változatos kor- és fafajszerkezet, megfelelő mennyiségű holtfa-, s így rovarmennyiség.
Állománynagyság (jelöléskor):	250-300 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	250-300 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Az idős egyedekkel tarkított, álló holt fában gazdag tölgyesek átalakítása, elszegényedése valamint a száradéktermelés, a fekvő és álló holt fa mennyiségi csökkenése veszélyeztetheti.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

Fekete harkály
(*Dryocopus martius*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A gyertyános – bükkös állományok jellemző madárfaja, általánosan elterjedt költőfaj a hegységi területeken.
Állománynagyság (jelöléskor):	80-100 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	80-100 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Kissé növekvő
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett Az idős faegyedekkel tarkított, holt fában gazdag bükkösök átalakítása, véghasználata valamint a száradéktermelés, a fekvő és álló holt fa mennyiségi csökkenése veszélyeztetheti.

Veszélyeztető tényezők:

B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás)
B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is
B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
B09 Tarvágás
B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

Hamvas küllő (*Picus canus*)

Irányelv melléklete:

BD

Faj előfordulásai területen:

a Az idős faegyedekkel tarkított, holt fában gazdag, de napsütötte tisztásokkal és egyéb száraz felszínekkel tarkított gyertyános-bükkös állományok szórványos fészkelője.

Állománynagyság (jelöléskor):

70-80 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):

70-80 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:

Stabil

Faj veszélyeztetettsége:

Kis mértékben veszélyeztetett
Az idős faállományok átalakítása, véghasználata valamint a száradéktermelés, a fekvő és álló holt fa mennyiségi csökkenése veszélyezteti. Táplálékának jelentős részét a korhadó fákban található rovarok mellett a hangyák teszik ki, ezért a hangyabolyok csökkenése a hamvas küllő élőhelyeinek beszűkülését eredményezi.

Veszélyeztető tényezők:

B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás)
B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is
B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
B09 Tarvágás
B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

Fészkelő/Szaporodó fajok (r)**parlagi pityer
(*Anthus campestris*)**

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A száraz jellegű, nyílt területek fészkelő faja. Fészket a talajon építi. Fontos a faj számára az élőhely mozaikossága, a jó állapotú gyepek, cserjés foltok, de a kisparcellás szántók jelenléte is egyaránt. Kedveli a homoki gyepeket, löszgyepeket, száraz domboldalakat, de előfordul parlagterületeken, mezsgyékből, elhagyott homokbányákban is, ha fészkepítésre alkalmas növényzettel borított és a táplálkozásakor kedvelt csupasz területeket is talál.
Állománynagyság (jelöléskor):	15-25 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	15-25 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Földön fészkelő fajokat predáló vadállomány a költségek sikerességét veszélyezteti. Élőhelyének mozaikosságának megszűnése, a nyílt területek becserjésedése (és ezek üzemtervezése), illetve a mezőgazdaság intenzívvé válása miatt élőhelyvesztés veszélyeztetheti állományait. A rovarirtó szerek túlzott használata is csökkentheti az elérhető táplálék mennyiségét.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) G08 Hal- és vadállomány kezelése L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

uhu
(Bubo bubo)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Elsősorban sziklás területeken, működő és felhagyott kőbányákban szórványosan fészkelő faj. Napjainkban már földön, fán is ismert fészkelése a területen.
Állománynagyság (jelöléskor):	2-5 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	7-10 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil, enyhén növekvő Az osztrák és szlovák állományok erősödésének köszönhetően, valamint jó alkalmazkodóképessége eredményezheti az állománynövekedését a területen. Táplálékbázisa stabil (nem specialista táplálék tekintetében)
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett A bányászati beavatkozások mellett elsősorban a turizmus, technikai sportok veszélyeztethetik sikeres költését, mivel kotlási időszakban érzékeny a zavarásokra. A fiatal madarak jelentős része áramütés vagy mérgezés (rágcsálóirtás) miatt az első egy-két évben elpusztul, de az elütés is reális veszély lehet a fajra nézve.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszeres használata a mezőgazdaságban B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) C01 Ásványkitermelés D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G13 Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)

európai lappantyú
(Caprimulgus europaeus)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Mérsékelt melegkedvelő, erdőkben és nyílt élőhelyeken egyaránt előforduló földön, földközélen fészkelő faj. A zárt erdőket, a nagyobb állományok belsejét kerüli, a tisztásokra, nyíltabb részekre húzódik.

Állománynagyság (jelöléskor):	30-50 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	30-50 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert Pontos elterjedési és állományadatokat nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Földön fészkelő faj lévén, a vadgazdálkodás (vaddisznó) és az erdőgazdálkodás (újulatkezelés) veszélyeztetheti, valamint a területen jelen lévő turizmus. A faj érzékeny a vegetáció szerkezetére, a fás legelők megszűnése, az erdősztyepp területek cserjésedése (és azok üzemtervezése) nem kedvez számára.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 - Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 - Fakitermelés (kivéve tarvágás) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G08 Hal- és vadállomány kezelése L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

fekete gólya
(*Ciconia nigra*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Zárt erdők ritka fészkelője. Erősen kötődik a jellemzően érintetlen, idős, természetes vagy természetyszerű erdőkhöz és folyóvölgyekhez: a kiterjedt ártéri erdők kulcsfontosságú élőhelyei közé tartoznak. Táplálkozóhelyei jellemzően halban gazdag, sekély vizű vagy időszakos tavak, holtágak, kisvízfolyások, ezek hiányában halastavak. Jellemzően a területen is nem üzemtervezett erdőkben fészkel, mivel nagyon kerül a bolygatást. Nem kötődik kifejezetten erdőtípushoz, ha zárt, zavarásmentes erdőrészt talál, ha kis területű is, ugyanúgy építi fészket fenyőre, mint tölgyre.

	Érzékenységből adódóan nagyon jó indikátora az erdők használatának.
Állománynagyság (jelöléskor):	2-4 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2-4 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett A faj elterjedését elsősorban az erdőkben jelenlévő és fokozódó emberi jelenlét befolyásolja. Fészkelési sikerét leginkább erdőgazdálkodási beavatkozások, technikai sportok valamint a sokszor szélsőséges tavaszi-nyári időjárási helyzet veszélyezteti. Utóbbi években egyértelműen befolyásolja költési sikerét, illetve annak elmaradását az aszályos időszak.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat M07 Vihar, forgószél N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében N03 Csapadékmennyiség növekedés vagy változás a klímaváltozás következtében

kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Erdőterületek igen ritka fészkelője. Fészkelőhely-választása nem köthető az ÁNÉR kategóriákban meghatározott valamely élőhelyhez vagy Natura 2000 élőhelyekhez, azt sokkal inkább egy-egy fészkepítésre alkalmas fa határozza meg. Fészkelőhelyét úgy választja ki, hogy a közelben legyen olyan fedetlen terület, sziklagyep, rét vagy vizes élőhely ahol vadászni tud. A területen jellemzően gerincközel, lazább szerkezetű erdőket kedveli, többségében tölgyön volt ismert fészkelése. A faj érzékeny mindenfajta zavarásra, költését alapvetően befolyásolhatja a fészkek körüli emberi jelenlét.

Állománynagyság (jelöléskor):	0-1 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	0-1
Állomány változásának tendenciái és okai:	Csökkenő Az utóbbi években nem kerültek elő költőpárok. Feltételezhető, hogy a Gerecsében perempopulációja van/volt. Bár alapvetően hüllőkkel táplálkozik, kora márciusi érkezésekor még biztosan nem ezek teszik ki a zsákmányát. Így ebben az időszakban a kisemlős bázis alapvetően meghatározhatja a faj területen maradását, fészekrakását.
Faj veszélyeztetettsége:	Nagy mértékben veszélyeztetett Erdőgazdálkodás és turisztikai használat növekedése, az ültetvények területének növekedése a táplálkozó helyek kárára mind hozzájárulhatott az egyedszám csökkenéshez.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszeres használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében M07 Vihar, forgószél

kék galamb
(*Columba oenas*)

Irányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai a területen:	A (gyertyános) bükkös zóna erdőterületeinek jellemző, odvas fákban fészkelő faja, még a vágásterületeken fenntartott egy-egy hagyásfában is költenek párijai.
Állománynagyság (jelöléskor):	50-60 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	50-60 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Az erdei életközösségekben az idős fák jelenléte egyre inkább háttérbe szorul, ami a faj állomány nagyságára is kedvezőtlenül hat.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmeléket is B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

bajszos sármány
(*Emberiza cia*)

Irányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai területen:	a Sziklakibúvások, zavartalanabb sziklagyepek, felhagyott kőbányák és hasonló területek elterjedt, földközeli fészkelő faja. A Gerece a hazai állomány egyik fő elterjedési területe.
Állomány nagyság (jelöléskor):	50-50 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	50-50 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett A bányászati és erdőgazdálkodási tevékenységek mellett a technikai sportok (sziklamászás, hegyikerékpározás, extrém túrázás, via ferrata, sziklamászás, siklóernyőzés) és a vadállomány veszélyezteteti.
Veszélyeztető tényezők:	B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) C01 Ásványkitermelés F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G08 Hal- és vadállomány kezelése

vándorsólyom
(*Falco peregrinus*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Sziklafalak valamint egykori és jelenleg is üzemelő bányák szórványos, emelkedő trendet mutató fészkelője.

	Bár a környéken van már példa rá, a Gerecsé területén még fán, illetve lágában nem költ a faj.
Állománynagyság (jelöléskor):	8-9 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	10-12 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Növekvő A Kárpát-medencében tapasztalható általános állománynövekedése a Gerecsében is megmutatkozik. Sikeres ragadozó. Nem táplálékspecialista faj lévén, táplálékbázisa stabil.
Faj veszélyeztetettsége:	Nem veszélyeztetett Legfőképpen a bányászati tevékenységek és illegális vadászata ill. gyűjtési tevékenységek veszélyeztethetik. Fészkelési sikerét meghatározzák még egyes sziklai munkálatok illetve az ilyen élőhelyekhez kötődő sporttevékenységek, fejlesztések (pl. sziklamászás).
Veszélyeztető tényezők:	C01 Ásványkitermelés D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek gyűjtés G10 Illegális kilövés/elpusztítás G11 Illegális begyűjtés, gyűjtés és termelés/szállítás G13 Állatok mérgezése (kivéve ólommérgezés)

örvös légykapó
(*Ficedula albicollis*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Az idős, odvakban gazdag lombos erdők jellemző madárfaja, általánosan elterjedt költőfaj a hegységi területeken.
Állománynagyság (jelöléskor):	700-800 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	700-800 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett A lombos erdők általánosan elterjedt költőfaja, de a homogén koreloszlású és szerkezetű erdők arányának növekedése veszélyezteti.

Veszélyeztető tényezők:

B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás)
B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmelékét is
B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
B09 Tarvágás
B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)

kis légykapó
(*Ficedula parva*)

Irányelv melléklete:

BD

Faj előfordulásai területen:

Idős, zárt, természetes vagy természetsszerű bükkösökben és gyertyános-tölgyesekben költ. Kedveli a patakvölgyeket, források közelségét.
A Gerecsében areaperemi populációja fordul elő. Rendszeres felmérések alapján pár évente egy-egy eseti észlelése ismert a területről.

Állománynagyság (jelöléskor):

0-5 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):

0-5 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:

Erősen csökkenő
Nem ismert

Faj veszélyeztetettsége:

Nagy mértékben veszélyeztetett
Az állománycsökkenésben szerepet játszik az élőhelyein végzett fahasználat és a klímaváltozás okozta szárazodás, kis vízfolyások állapota is, de nem minden ok ismert.

Veszélyeztető tényezők:

B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is
B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás)
B07 Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmelékét is
B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)
B09 Tarvágás
B12 Ritkítás (lombkoronaszintben)
B27 A hidrológiai viszonyok átalakítása vagy a víztestek fizikai változása és lecsapolás erdészeti célból (beleértve a gátakat)
F09 Háztartási/rekreációs létesítményi hulladék/szemét elhelyezése és kezelése
F12 Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezése városi szennyvíz kibocsátása (kivéve vihar okozta kiáradás vagy városi esővíz lefolyások) következtében
K05 Víztestek fizikai változása
N01 Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében

N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében

rétisas
(*Haliaeetus albicilla*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Hazánk legnagyobb méretű ragadozó madara. A rétisas elsősorban vizes élőhelyek közelében (Gerecsében távolabb) telepszik meg, ahol a megfelelő táplálék mellett a fészekrakásra alkalmas öreg erdők, fasorok is megtalálhatóak. A fészkelő párok a madárvédelmi terület északi- észak-nyugati részén találhatók.
Állományméret (jelöléskor):	2-3 pár
Állományméret (tervkészítéskor):	3-4 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Növekvő Kárpát-medencei költő állományának növekedésének köszönhetően nőtt a gerecsei állomány is. Az állomány növekedésének hátterében feltehetően a célzott védelem áll. Emellett táplálék tekintetében jól alkalmazkodott a területi lehetőségekhez, a vadászból megmaradt zsigereket előszeretettel fogyasztja, ahogyan a horgásztavak jelenlétét is kihasználja.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett A fészkelési időben végzett erdészeti munkálatok és vadászati tevékenységek jelenthetnek egyedeire veszélyt.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat G08 Hal- és vadállomány kezelése G10 Illegális kilövés/elpusztítás G13 Állatok mérgezése G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászszúlyként

töviszúró gébics
(*Lanius collurio*)

Írányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	A hegylábak és belsőbb medencékben található gyepek faja. Jellemzően a bokrokkal és gyepekkel tarkított mozaikos élőhelyeken található meg.
Állománynagyság (jelöléskor):	300-400 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	300-400 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állományának változása nem vizsgált, ennél fogva nem ismert mértékű és irányú, de feltételezhetően stabil.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Állománycsökkenését főként a mezőgazdálkodás miatti élőhelyvesztés, a rovarölőszerek intenzív használata okozhatja, de hozzájárulhat az erdősítés is. Vegetációs időszakban történő cserjeirtás, fasorok irtása, más célú hasznosítás is veszélyes lehet a fajra nézve. A gyepekhez kapcsolódó cserjés állomány megőrzése, az inváziós lágy- és fásszárú fajok kontrollja kedvező a számára. Fontos azonban, hogy a cserjésedés ne szűkítse a nyílt vegetációt igénylő fajok élőhelyét, és ne jelentsen erdősödést (vagy üzemtervezést). A magasabban fekvő területeken előforduló erdők őshonos fajokkal való átalakítása, illetve a szegélyükön megfelelő őshonos cserjés megőrzése szintén kívánatos.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés A21 Növényvédőszerek használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

erdei pacsirta
(*Lullula arborea*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a Hegylábi területek, nagyobb erdei tisztások és egyéb nyílt hegyi élőhelyek valamint bányaudvarok szórványos fészkelője. Fontos a faj számára az élőhely mozaikossága, állapotú gyepek, cserjés foltok, de a kisparcellás szántók jelenléte is egyaránt. Neszmély-Süttő között ismert jelentős állománya.
Állománynagyság (jelöléskor):	50-60 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	50-60 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állományának változása nem vizsgált, ennél fogva nem ismert mértékű és irányú.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett. Földön fészkelő fajokat predáló vadállomány a költségek sikerességét veszélyezteti. Élőhelyének mozaikosságának megszűnése, a nyílt területek becserjésedése (és azok üzemtervezése), illetve a mezőgazdaság intenzívvé válása miatt élőhelyvesztés veszélyeztetheti állományait. A rovarirtó szerek túlzott használata is csökkentheti az elérhető táplálék mennyiségét.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) C01 Ásványkitermelés F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) G08 Hal- és vadállomány kezelése L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

hegyi billegető
(*Motacilla cinerea*)

Irányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai a területen:	A stabilabb vízellátású középhegységi kisvízfolyások (természetes medrű vízfolyások, szakadópartok, akár hidak aljában is) jellemző fészkelője. A faj megőrzése szempontjából a Gerece sosem volt kiemelt jelentőségű, mivel a felszíni vízfolyások vízellátottsága hektikus.
Állománymagyság (jelöléskor):	5-10 pár
Állománymagyság (tervkészítéskor):	5-10 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Fluktuáló A faj számára élőhelyül szolgáló kis vízfolyások nem állnak minden évben rendelkezésre.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett Nagyon kiszolgáltatottak a mindenkori lehulló csapadékmennyiségtől. Az erdőgazdálkodásból eredő hatások (vízfolyások szennyezése, használata, vízfolyások menti fakitermelés) is veszélyeztethetik.
Veszélyeztető tényezők:	B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása B23 Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezését okozó erdészeti tevékenységek B27 A hidrológiai viszonyok átalakítása vagy a víztestek fizikai változása és lecsapolás erdészeti célból (beleértve a gátakat) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek F09 Háztartási/rekreációs létesítményi hulladék/szemét elhelyezése és kezelése F12 Felszíni vagy felszín alatti vizek szennyezése városi szennyvíz kibocsátása (kivéve vihar okozta kiáradás vagy városi esővíz lefolyások) következtében G08 Hal- és vadállomány kezelése K05 Víztestek fizikai változása M08 Áradás (természetes folyamat) N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében

darázsölyv
(*Pernis apivorus*)

Írányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	Általában a meleg, délies kitettségű, nem teljesen zárt tölgyesekben, ritkábban bükkösökben telepszik meg, de fészkelőterülete nem tipizálható egyértelműen. Fontos számára az erdőterület zavartalansága. Táplálékát erdei tisztásokon, utak mentén, nyílt területeken, hegylábi legelőkön keresi.
Állománynagyság (jelöléskor):	15-22 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	15-22 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Stabil Az egyes években bekövetkező időjárási anomáliák következtében a fő táplálékát képező hártványúak csökkenése-növekedése a fészkelőállományra is hatással van, ennek ellenére a hazai állomány stabilnak mondható.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Kiemelt veszélyeztető faktor a táplálkozóhelyéül szolgáló gyepek degradációja, becserjésedése. Az erdők zavarása, faállomány szerkezet elszegényedése, a vegetációs időben végzett fahasználatok és az intenzív területhasználatból (turisztikai nyomás, vadgazdálkodás) eredő hatások szintén veszélyeztetik a fajt. Sok folyadékot fogyasztó faj lévén, fontos számára a területen lévő kis víztestek megléte.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) B02 Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is B06 Fakitermelés (kivéve tarvágás) B08 Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát) B09 Tarvágás B12 Ritkítás (lombkoronaszintben) B16 Faanyag szállítása D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) F07 Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek G07 Vadászat K05 Víztestek fizikai változása L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

partifecske
(*Riparia riparia*)

Írányelv melléklete:	BD2
Faj előfordulásai a területen:	Döntően a folyók menti természetes szakadófalakban fészkel, illetve az emberi tevékenységek által létrejött homok-, agyag- és kavicspartfalakban (bányák, építkezések). A tervezési területen természetesen kialakuló alkalmas falak ritkák, ezért szükséges mesterségesek folyamatos kialakítása. (A tervezési területen elsősorban homok- és kőbánya területeken vannak folyamatos kialakítások (sikeres bányászati-természetvédelmi együttműködések), illetve nagyobb beruházásoknál is van természetvédelmi szándék a partfalak kialakításának előírására a beruházó felé, mely sok esetben sikeresen meg is tud valósulni.)
Állománynagyság (jelöléskor):	400-500 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	400-500 pár Kedvezőtlenebb szezonokban akár 120-150 párra csökkenhet az állomány, de az 1000 párt is elérheti sikeres falkialakítások, -fenntartások után.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Fluktuáló
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett Friss partfalak megléte alapvetően meghatározza a faj előfordulását. Ezek hiányában megtelepedése sem várható a területen. Minden nagyobb beruházás -akár bányászati, ipari, kereskedelmi- negatívan hathat a fajra, amennyiben nagy mennyiségű föld felhalmozása után a munkálatok hosszabb időre félbemaradnak. Az emberi tevékenység átmeneti megszűnése során a madarak elfoglalhatják a kialakult kedvező falakat. A fészkelési időszak során folytatódó beruházási munkálatok így egész állományokat semmisíthetnek meg. A táplálékrovarok csökkenését eredményező vegyszerhasználat, illetve aszályos időszakok is negatívan hathatnak a fecskeállományra.
Veszélyeztető tényezők:	A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban C15 Egyéb bányászati és kitermelési tevékenység F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) N02 Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében

karvalyposzáta
(*Sylvia nisoria*)

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	A hegylábi területek, nagyobb erdei tisztások, vágásterületek, erdőszegélyek és egyéb átmeneti élőhelyek elterjedt fészkelője.
Állománynagyság (jelöléskor):	120-140 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	120-140 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állományának változása nem vizsgált, ennél fogva nem ismert mértékű és irányú.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Állománycsökkenését főként a mezőgazdálkodás miatti élőhelyvesztés, a rovarölőszerek intenzív használata okozhatja, de hozzájárulhat az erdősítés is. Vegetációs időszakban történő cserjeirtás, fasorok irtása, más célú hasznosítás is veszélyes lehet a fajra nézve. A gyepekhez kapcsolódó cserjés állomány megőrzése, az inváziós lágy- és fásszárú fajok kontrollja kedvező a számára. Fontos azonban, hogy a cserjésedés ne szűkítse a nyílt vegetációt igénylő fajok élőhelyét, és ne jelentsen erdősödést. A magasabban fekvő területeken előforduló erdők őshonos fajokkal való átalakítása, illetve a szegélyükön megfelelő őshonos cserjés megőrzése szintén kívánatos.
Veszélyeztető tényezők:	A03 Vegyes művelésű és agro-erdészeti rendszerek átalakítása specializált termelésűvé (pl. monokultúra) A05 Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mezőgazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A09 Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés A10 Extenzív legeltetés vagy alullegetetés A21 Növényvédőszerek használata a mezőgazdaságban B01 Erdővé alakítás más művelési módból vagy erdősítés (kivéve lecsapolás) F03 Más földhasználatú terület kereskedelmi vagy ipari területté alakítása (kivéve lecsapolás, valamint tengerpart, torkolat és parti körülmények alakítása) L02 Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében

Gyülekező/Átvonuló fajok (c)**parlagi sas
(*Aquila heliaca*)**

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai a területen:	Átvonuló egyedek a tervezési terület északi- észak-nyugati részére jellemzőek, mert itt adottak a faj számára fontos mozaikos élőhelyek (valamint a Duna, Által-ér közelsége, megfelelő táplálékmenyiség). A belsőbb részekben nem jellemző előfordulásuk.
Állománynagyság (jelöléskor):	2-5 egyed
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2-5 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Kis mértékben növekvő Kárpát-medencei költő állományának növekedésének köszönhetően nőtt a gerecsei állomány is
Faj veszélyeztetettsége:	Közepes mértékben veszélyeztetett Egyedszámát elsősorban a rendelkezésre álló táplálék határozza meg, ami pedig a tájhasználatról, mezőgazdasági hasznosítástól függ. Elhullást elsősorban a különböző mérgezés, lelövés, elütés, áramütés okozhat.
Veszélyeztető tényezők:	A05 Kis táji elemek fel-számolása (pl. sövények, kőfalak, nyílt árkok, források, magányos fák) mező-gazdasági parcellák összevonása céljából A06 Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése) A21 Növényvédőszer használata a mezőgazdaságban D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infra-struktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) G08 Hal- és vadállomány kezelése G10 Illegális kilövés/elpusztítás G13 Állatok mérgezése G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászsúlyként

Telelő fajok (w)**rétisas
(*Haliaeetus albicilla*)**

Irányelv melléklete:	BD
Faj előfordulásai területen:	a A költőpárokhoz hasonlóan a telelő egyedek is a madárvédelmi terület északi- észak-nyugati felére jellemzőek. Alapvetően erdős helyeken telelnek, de akár magányos fákon is éjszakáznak.
Állomány nagyság (jelöléskor):	10-15 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	10-15 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Kis mértékben növekvő Kárpát-medencei költő állományának növekedésének köszönhetően nőtt a gerecsei állomány is. Az állomány növekedésének háttérében feltehetően a célzott védelem állhat.
Faj veszélyeztetettsége:	Kis mértékben veszélyeztetett Legjelentősebb veszélyeztető tényező a területen az áramütés, illetve a kiülőfák fogatkozása. Elhullást okozhat emellett a különböző mérgezés, lelövés, elütés.
Veszélyeztető tényezők:	D06 Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek) E01 Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak) G08 Hal- és vadállomány kezelése G10 Illegális kilövés/elpusztítás G13 Állatok mérgezése G14 Ólom használata lövedékként vagy horgászsúlyként

1.2.2. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Irányelv melléklete
jégmadár	Alcedo atthis	V	BD I.
fekete sas	Aquila clanga	FV	BD I.
békászó sas	Aquila pomarina	FV	BD I.
fehér gólya	Ciconia ciconia	FV	BD I.
barna rétihéja	Circus aeruginosus	V	BD I.
kékes rétihéja	Circus cyaneus	V	BD I.
hamvas rétihéja	Circus pygargus	FV	BD I.
fürj	Coturnix coturnix	V	BD II/B.
kis fakopáncs	Dendrocopos minor	V	-
nagy kócsag	Egretta alba	FV	BD I.
kis sólyom	Falco columbarius	V	BD I.
kék vércse	Falco vespertinus	FV	BD I.
daru	Grus grus	V	BD I.
nyaktekercs	Jynx torquilla	V	-
gyurgyalag	Merops apiaster	FV	-
barna kánya	Milvus migrans	FV	BD I.
vörös kánya	Milvus milvus	FV	BD I.
hantmadár	Oenanthe oenanthe	V	-
halászsas	Pandion haliaetus	FV	BD I.
fenyvescinege	Parus ater	V	-
zöld küllő	Picus viridis	V	-
sisegőfűzike	Phylloscopus sibilatrix	V	-
havasi szürkebegy	Prunella collaris	V	-
erdei szalonka	Scolopax rusticola	-	BD III/B.
vadgerle	Streptopelia turtur	V	BD II/B.
macskabagoly	Strix aluco	V	-
uráli bagoly	Strix uralensis	FV	BD I.
hajnalmadár	Tichodroma muraria	V	-
bíbic	Vanellus vanellus	V	BD II/B.

19. táblázat: A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A tervezési terület 57,27 %-a erdő, 10,27 %-a gyep (ebből legelő 9,26 % és rét 1,02 %), 24,66 %-a szántó művelési ágba tartozik, a fásított terület művelési ág nem éri el az 1 %-ot. Kivett terület 6,25 %. A kivett területekből a jelölő fajok szempontjából meghatározó élőhelyek: nyílt vizek 86,6278 ha, mocsarak 51,5343 ha. Az egyéb művelési ágak aránya elenyésző a tervezési területen.

Ingatlan-nyilvántartás szerinti művelési ág megoszlás:

művelési ág	terület (ha)	arány(%)
erdő	16952,184	57,28
fásított terület	91,4495	0,31
gyümölcsös	48,3627	0,16
halastó	0,572	0,00
kert	39,6392	0,13
kivett	1835,0072	6,20
legelő	2738,4624	9,25
nádas	21,1881	0,07
rét	300,9877	1,02
szántó	7313,3424	24,71
szőlő	255,2622	0,86
ÖSSZESEN	29597,42	100,0

20. táblázat: Művelési ág szerinti megoszlás

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

Tulajdoni viszonyok tekintetében a tervezési terület legnagyobb része, több mint 60%-a a Magyar Állam tulajdonában van. A magántulajdonban lévő területek majdnem 35%. Önkormányzatok tulajdonában több mint kétszázaléknyi terület áll.

A tervezési területen a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében kb. 112 ha területű ingatlan áll, melyből 101,5 ha legelő, 3,8 ha erdő és 6,7 ha kivett művelési ágban van. A legelők a jelentős ürgeállománnyal bíró nesz mélyi Gombás-pusztá területi.

Tulajdonos		terület (ha)	arány %
Magyar Állam/állami erdő-, és vadgazdaságok (13)	Állami területek	2,18	0,01
Magyar Állam/kiemelt állami vállalatok és intézmények (14)	Állami területek	0,9045	0,00
Magyar Állam/egyéb állami vállalatok és intézménye (15)	Állami területek	0,4383	0,00
Magyar Állam (16)	Állami területek	17844,0872	60,29
Mezőgazdasági termelőszövetkezetek (21)	Szövetkezeti területek	2,1392	0,01
Egyéb szövetkezetek (24)	Szövetkezeti területek	5,7303	0,02

Korlátolt felelősségű társaság (KFT) (33)	Gazdasági társulások területe	644,023	2,18
Részvénytársaság (RT, NYRT, ZRT) (34)	Gazdasági társulások területe	211,6499	0,72
Betéti társaság (BT) (37)	Gazdasági társulások területe	2,9505	0,01
Egyéb gazdasági társaságok (KHT, egyéni cég, külföldi gazdasági társaság, stb.) (38)	Gazdasági társulások területe	43,4102	0,15
Önkormányzatok (53)	Önkormányzatok területe	637,9112	2,16
Magántulajdon (61)	Természetes személyek területe	10197,9491	34,45
Egyházak és felekezetek (72)	Egyházak és egyesületek területe	4,5166	0,02
ÖSSZESEN		29597,89	100,00

21. táblázat: Tulajdoni viszonyok

1.3.3. Területhasználat és kezelés

Mezőgazdaság

A terület mintegy 45%-a mezőgazdasági művelés alatt áll.

A tervezési terület közel 10 %- gyepek borítják. A gyepegzalkodásra a kaszálás, továbbá a juh, kecske, szarvasmarha és ló legeltetés a jellemző. A gyepek túlhasználata nem figyelhető meg, az csupán a szárnyékok és állattartó telepek közvetlen környezetére terjed ki. Az utóbbi évtizedek kedvezőtlen agrárviszonyai miatt inkább a gyepek használatának hiánya a jellemző. A gyephasználat – kaszálás, legeltetés – elmaradása okoz kedvezőtlen hatásokat, mint a gyepek cserjésedése, nádasodása. A keskenylevelű ezüstfa és az északi területrészekben a bálványfa előtörése domináns és nem kívánatos.

A mezőgazdasági területekkel a hegység kiemelt értéket képviselő ragadozómadár állománya is szoros összefüggésben áll. A lucernaföldek, kalászos gabonátlák, gyümölcsösök, szőlő ültetvények, egyéb haszonnövények és ezen kultúrákhoz kapcsolódó tevékenységek (szántás, aratás, kaszálás, több éves lucernatábla feltörése stb.) periodikusan vonzzák és ellátják az egyes fajokat és egyedeket. A mezőgazdasági kultúrák a madarak jelentős élelemforrásai minden évszakban.

A madárvédelmi területen a mezőgazdasági tevékenység domináns. Gyepként művelt területek több lokalitásban jelennek meg: Tardos, Vértestolna, Lábatlan, Dunaszentmiklós, Neszmély, Süttő és Tarján külterületén legelő állatállománnyal legeltetés folyik löszgyepeken, cserjementesített legelőkön. Tarján, Héreg és Dunaszentmiklós külterületén muflon és dák is legel gyepterületeket. Kisebb lokalitásokban kaszálás valósul meg, mint élőhely fenntartás. A gyepterületek egy része szántó művelési ágba szerepel a földhivatali nyilvántartásban, ez magában hordozza a beszántás veszélyét.

Szántók (a terület kb. 25%-a) kisebb, nagyobb parcellákon a belső medencékben és a peremterületeken találhatóak. Kert, szőlő, gyümölcsös művelési ágú földrészleteket nagy területi kiterjedésben az északi és nyugati peremterületeken és a belső medencékben lelhetünk.

Erdészet

A Gerecsé Natura 2000 madárvédelmi területen belül 3 erdészettel is vannak követendő, előremutató erdőgazdálkodási példák: A Budapesti Erdőgazdasági Zrt-vel Nagy-Pisznice-hegy fokozottan védett természeti területen a holtfa gazdálkodásban, míg a Pilisi Parkerdő Zrt. Bajnai Erdészetével Pusztamarót határában, a Vérteserdő Zrt. Gerecséi Erdészetével Koldusszállás és a fokozottan védett madárfajok zárványerdőiben folytatott szálalóvágás tekintetében.

A madárvédelmi terület erdőterületein általánosan jelentkeznek az intenzív erdőgazdálkodás kedvezőtlen természetvédelmi hatásai. Nagy kiterjedésben fordulnak elő összefüggő vágásterületek, fiatalosok, rontott, sarjztatott állományok, helyenként idegenhonos fafajok és őshonos fafajok mesterségesen létrehozott állományai is. Többnyire felismerhetők bennük az eredeti vegetáció maradványai, de szerkezeti összetételük, változatosságuk, fajgazdagságuk lényegesen eltér, elmarad a természetes állományokétól. Érzékenyebb madárfajaink eltűnnek és egyre ritkábbá válva visszaszorulnak a természetes állományokba, nem üzemtervezett erdőfoltokba.

Az alábbiakban olvashatóak a Gerecsé Natura 2000 madárvédelmi területre vonatkozó erdőgazdálkodási adatok táblázatos és grafikonos formában. *(adatok forrása: Országos Erdészeti Adattár, 2022.)*

A 2021-es ingatlan-nyilvántartási adatok szerint a tervezési területen 16952,184 ha az erdő művelési ágú területek aránya, az erdészeti adattár 2022-es nyilvántartása alapján az 18300,591 ha erdőtervezett területből 16777,712 ha üzemtervezett erdő, emellett 1522,879 ha egyéb részlet (terméketlen terület, tisztások, nyiladékok, utak, épületek) található a tervezési területen. Az üzemtervezett erdők aránya 91,68 %. Az üzemtervezett erdőterületek alig 5,29 %-a van magán, közösségi és vegyes tulajdonban, 94,71 % a Magyar Állam tulajdona. Az állami tulajdon legnagyobb részben a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. (kb. 6660 ha), a Vérteserdő Zrt. (kb. 5860 ha) és a Pilisi Parkerdő Zrt. (kb. 4830 ha) kezelésében áll. (22. táblázat).

Tulajdonforma	Erdő (ha)	Egyéb (ha)	Összesen (ha)
állami	15890,833	1486,926	17377,759
közösségi	21,054	1,405	22,459
magán	860,14	34,548	894,688
vegyes	5,685	-	5,685
Összesen	16777,712	1522,879	18300,591

22. táblázat: Tulajdonformák területmegoszlása

A tervezési terület jelentős részén természetvédelmi erdők vannak (több, mint 7700 ha, az erdőterületek több, mint 46%-a). A tervezési terület fennmaradó részén található erdőrészek között több mint 3600 hektáron faanyagtermelő erdők találhatóak, ezen kívül közel azonos kiterjedésben honvédelmi, Natura2000 és talajvédelmi rendeltetésű erdők (12-10-9%) vannak (23. táblázat).

Az üzemtervezett erdő területének 79,17%-a vágásos üzemmódban van. A területen az országos átlagnál (2-3%) alacsonyabb az örökerdő (szálaló) (1,13%) üzemmódú erdők aránya. A gazdálkodás alól lényegében mentesített, faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódú erdők 19,38%, míg az átmeneti üzemmódú erdők a terület minimális részét borítják (24. táblázat).

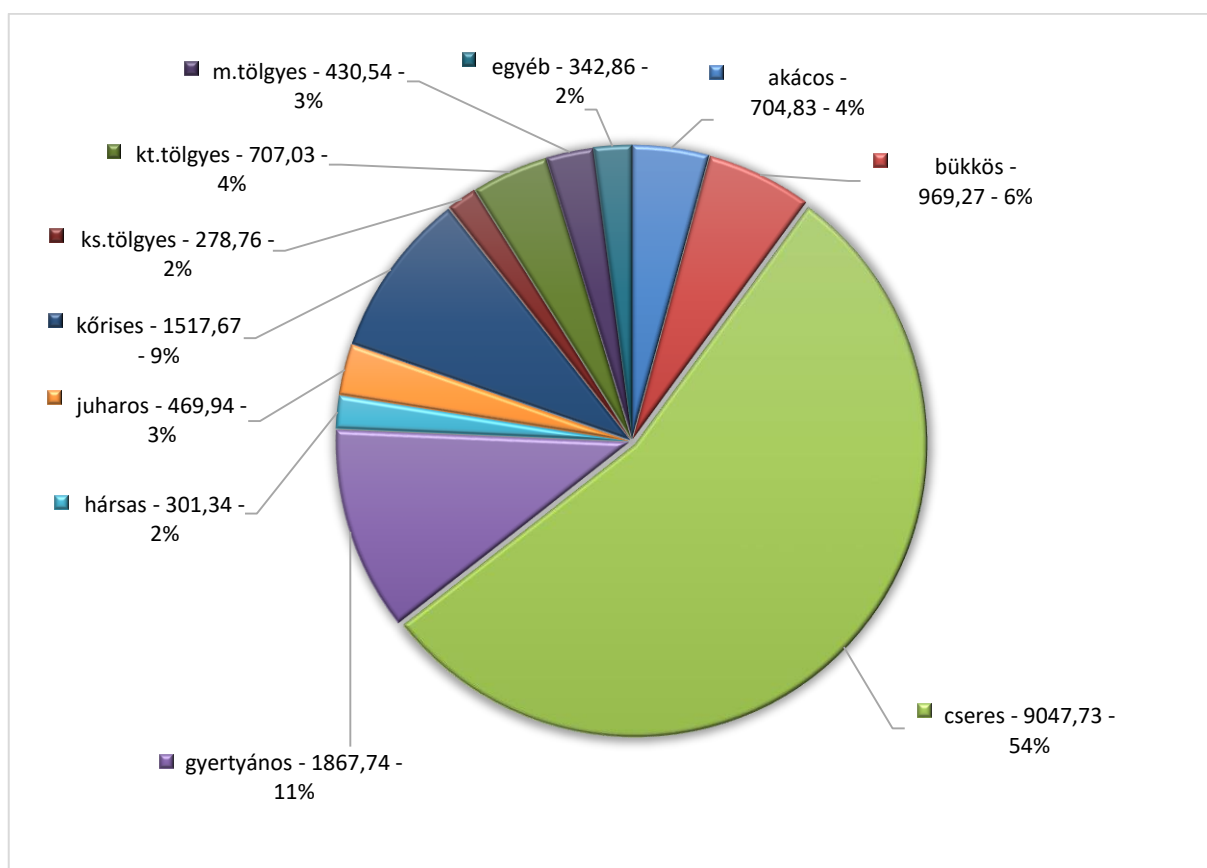
Elsődleges rendeltetés	Terület (ha)	Arány (%)
Faanyagtermelő erdő (FT)	3634,525	21,66
Honvédelmi (HON)	2081,945	12,41
Mezővédő (MVE)	4,585	0,03
Műtárgyvédelmi (MŰV)	11,183	0,07
Natura 2000 (NAT)	1727,178	10,29
Parkerdő (PA)	1,191	0,01
Tájképvédelmi (TÁJ)	49,567	0,30
Talajvédelmi (TAV)	1539,244	9,17
Természetvédelmi (TV)	7728,294	46,06
Összesen	16777,712	100

23. táblázat: Az elsődleges rendeltetések területmegoszlása

Üzemmód megnevezése	Terület (ha)	Arány (%)
Vágásos (VÁG)	13282,229	79,17
Átmeneti (ÁTE)	52,78	0,31
Szálaló (örökerdő) (SZÁL)	190,425	1,13
Faanyagtermelést nem szolgáló (FANE)	3252,278	19,38
Összesen	16777,712	100

24. táblázat: Az üzemmódok területmegoszlása

Uralkodó faállomány típus a cseres-tölgyes (1. ábra), mely több mint 9000 ha-t tesz ki. Ez a faállománytípus borítja az erdők 54%-át. Jelentősebb még a gyertyános-tölgyesek mennyisége (~1860 ha). A kőrisek kiterjedése 1517 ha, ami a területek 9%-a. A többi faállománytípus alacsony 1-6% között aránnyal jellemezhető. A terület jelentős részén a honos fafajok dominálnak, az idegenhonos fajok alkotta állományok aránya alacsony, 4%, 704 ha akác mellett; kevesebb mint 1,5 %, 224 ha fenyőállomány található a területen, ezek elsősorban erdei fenyvesek és fekete fenyvesek (3. ábra).

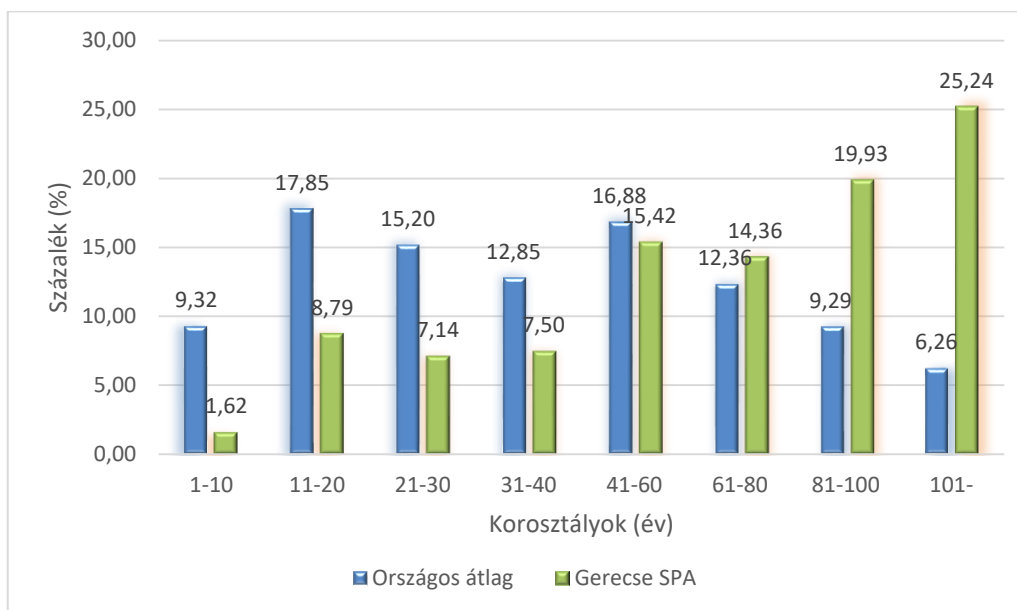
3. ábra: A faállomány típusok területaránya

Az erdőtervi adatok alapján az erdők több mint háromnegyede, 85,70%-a, több mint 14300 ha származékerdő természetességi állapotú, melynek háttérében a sarjeredetű erdőállományok nagy aránya áll. Természetszerű természetességi állapotú erdők kiterjedése közel 440 ha (2,62%), körülbelül dupla ennyi az átmeneti, ill. a kultúrerdők aránya (25. táblázat).

Természetesség	Terület (ha)	Arány (%)
Természetszerű erdő	439,853	2,62
Származék erdő	14379,192	85,70
Átmeneti erdő	978,786	5,83
Kultúrerdő	976,722	5,82
Faültetvény	3,159	0,02
Összesen	16777,712	100

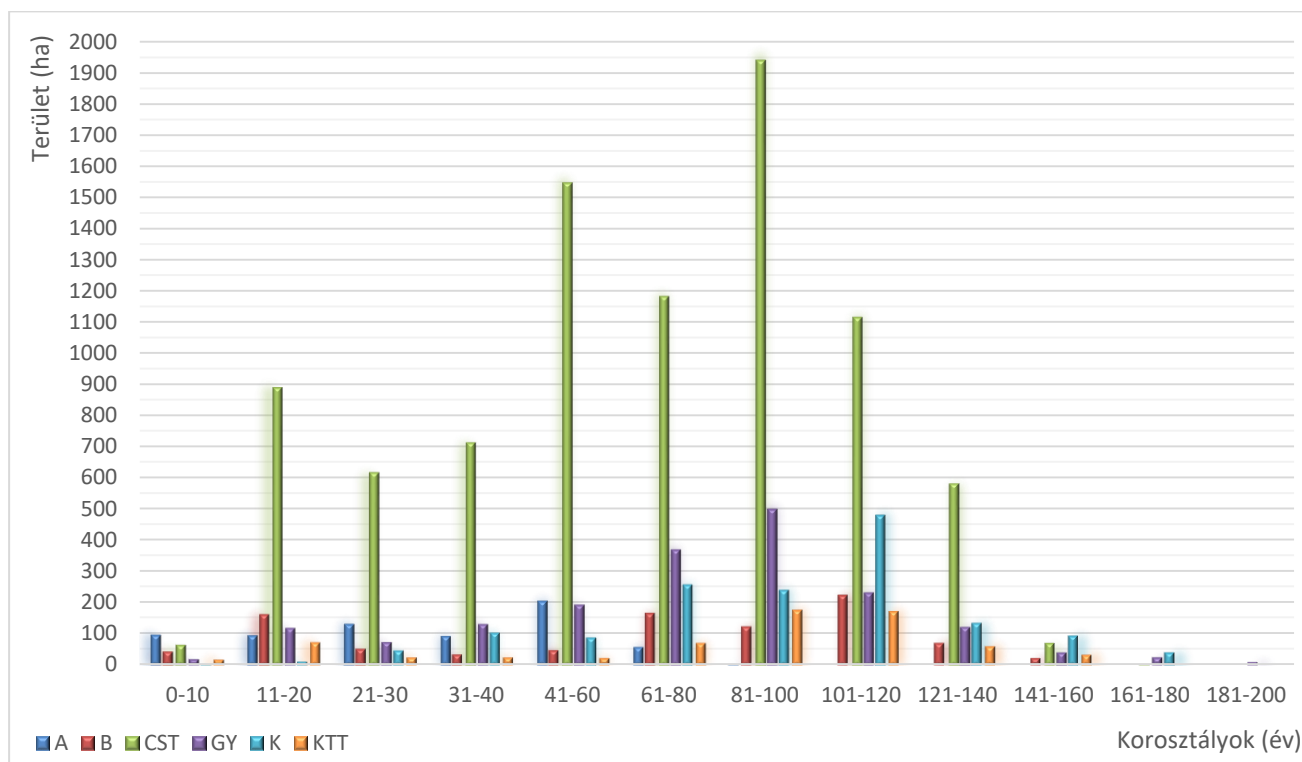
25. táblázat: A természetesség területmegoszlása

A tervezési terület erdei sajátos korosztály-szerkezettel jellemezhetők. A 10 év alatti korosztályok aránya az országos töredéke, míg a 11-20 korosztály nagyjából fele. A 20-40 korosztályokban az országos átlag körülbelül fele. A 40-80-as korosztályokban közel hasonlóak az arányok az országos viszonylathoz képest. Ugyanakkor az idősebb, 80 év feletti korosztályok aránya kb kétszerese, míg 101 év felett már négyszerese (4. ábra).

4. ábra: Az egyes korosztályok aránya az összes faj vonatkozásában Magyarországon, ill. a Gerece SPA Natura 2000 területen

A legnagyobb területarányal bíró fajok, a csertölgy, a gyertyán, kocsánytalan tölgy, kőris, a bükk, a kocsánytalan tölgy és az akác korosztályviszonyait az 5. ábra mutatja.

5. ábra: A legnagyobb területarányal bíró fajok korosztályviszonyai

Az erdőtervi adatok alapján a 27. táblázatban látható fahasználatok tervezettek a területen a jelenlegi erdőtervi ciklus 10 éve alatt.

Tekintettel az örökerdő üzemmódban lévő erdők kis kiterjedésére, a fahasználatok közül készletgondozó használat kevesebb, mint 200 (1,04%) hektáron tervezett.

A vágásos üzemmód domináns jelenlétének köszönhetően (13282,229 ha-on, ami a terület 79,17%-a), jelentős a növedékfokozó gyérítés arány. Fokozatos felújítóvágások tervezett több mint 1800 hektáron. Szálalóvágás csak kevesebb mint 110 hektárt érint. Tarvágás több mint 200 hektáron tervezett.

A Gerece erdőtervezett területeinek 62,70%-án (11474,349 ha) tervezett valamilyen fahasználat (26. táblázat).

Fahasználat módja	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Egyéb termelés (ET)	1741,613	15,18
Egészségügyi termelés (EÜ)	123,477	1,08
Fokozatos felújítóvágás bontóvágás (FVB)	1321,321	11,52
Fokozatos felújítóvágás végvágás (FVV)	520,565	4,54
Haszonvételi gyérítés (HGY)	38,868	0,34
Készletgondozó használat (KGH)	190,425	1,66
Növedékfokozó gyérítés (NFGY)	3519,951	30,68
Szálalóvágás (SZV)	109,047	0,95
Tisztítás (TI)	1958,465	17,07
Törzskiválasztó gyérítés (TKGY)	1748,358	15,24
Tarvágás (TRV)	202,259	1,76
Összesen	11474,349	

26. táblázat: Tervezett fahasználatok

Erdősítés körülbelül 4000 hektáron (4049,381 ha, 22,13%) tervezett. Az erdősítések 82,5 %-án tervezett természetes mageredetű erdőfelújítás, s ennek közel 90%-án mesterséges kiegészítéssel. Ezen kívül kb. 550 hektárt érint mesterséges erdőfelújítás. A tervezett sarjeredetű felújítás elenyésző a területen (27. táblázat).

Erdősítés módja	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Mesterséges erdőfelújítás (MEST)	388,229	9,59
Mesterséges erdőfelújítás alátelepítéssel (MESTAL)	161,368	3,99
Természetes mag eredetű erdőfelújítás (TFMAG)	408,737	10,09
Természetes mag eredetű erdőfelújítás mesterséges kiegészítéssel (TMMK)	2932,106	72,41
Természetes erdőfelújítás sarjról (TFSARJ)	100,866	2,49
Természetes sarj eredetű erdőfelújítás mesterséges kiegészítéssel (TSMK)	58,075	1,43
Összesen	4049,381	

27. táblázat: Tervezett erdőfelújítások

Vadgazdálkodás, vadászat, halászat, horgászat

A növényzetre és az egyes növényfajokra nézve az egyik legfontosabb veszélyeztető tényező a teljes területen a túltartott vadállomány. A hazánkban nem honos muflon nagy csapatai mellett a terület természetes eltartókéességét (többszörösen) meghaladó számban fordul elő vaddisznó (jelenleg az ASP miatt állomány töredékére csökkent, de valószínűleg pár év alatt helyreáll) és gímszarvas is. A túltartott vadállomány taposásával, túrásával és rágásával átalakítja, lecsupaszítja az erdők gyepszintjét és a sztyepréteket, máshol a felújításokban, cserjeszintekben tövises cserjék (galagonya, vadrózsa, kökény) feldúsulását okozzák.

A területen 10 vadásztársaság működik: a Pilisi Parkerdő Zrt. Bajnai Erdészete 11-252810-512 kódszámú területen, a Budapesti Erdőgazdaság Zrt. Süttöi erdészete a 11-252350-512 kódszámú területen, a Postás Vadásztársaság a 11-252460-512 kódszámú területen, a Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt. 11-252450-512 kódszámú területen, a Feketekői Vadásztársaság 11-252860-512 kódszámú területen és az Aranykalász Vadásztársaság 11-252750-512 kódszámú területen, Bajnai Tölgyfalevél Vadásztársaság 11-253250-512 kódszámú területen, az Ezüst Remete Vadásztársaság a 07-403160-512 kódszámú területen, a Vértesaljai Földtulajdonosok Vadásztársasága a 11-252550-510 kódszámú területen.

Halászati, horgászati tevékenység Tardos, Süttö, Vértestolna, Tarján és Nagyegyháza területén folyik.

Vízgazdálkodás

A Gerece Natura 2000 területen az élővizek kezelője a Gerece-Pilis Vízi Társulat. Részben érintettek az Észak-dunántúli Vízmű Zrt. üzemeltetése alatt álló közcélú vízellátást szolgáló vízbázisok védőidomai, védőövezeti által.

Turizmus

A terület idegenforgalmi hasznosítása jelentős és fokozódó. Több lokális fejlesztés indult el, amely a forgalmat tovább fogja generálni (Lábatlan, Dunamente Ökoturisztikai Látogatóközpont és Köszörűkő-bánya földtani alapszelvény tematikus bemutatóhely; Nyergesújfalu, Marót-hegyi Súlyomfészek és Pusztamaróti tábor; Süttö, Serédi-kastély; Gyermely, Gyarmat-puszt, Nagy-Somlyói kulcsosház újra indítása, Óbarok, Lófingatón létesülő via ferrata; Tatabánya, Turul: Gerece Kapuja projekt, via ferrata fejlesztés Tatabánya; Agostyáni Arborétum fejlesztése; Neszmély, Gombáspuszt, ürge tematikus bemutatóhely; Natúrparki tanösvények; Tardos, Malom-völgy és lombkoronasétány stb.).

Szervezett turizmus a teljesítménytúrákra, terepfutó-, tájfutó és kerékpár versenyekre koncentrálódik. Turista utakkal sűrűn feltárt a terület. A technikai sporttevékenységek közül a terepmotorozás, a siklóernyőzés markánsan jelen van a területen. Ezek mellett a sziklamászás, vadászati turizmus, terepjárózás és a hegyi kerékpározás említhető meg.

Ipar

A tervezési területen 6 nyilvántartott bányatelek található. A Tatabánya I. – mészkő bánya (Vereshegyi vagy Keselő-kőfejtő), Nyergesújfalu, Kecse-kő; Süttő, Auér-bánya és Reneszánsz-bánya, Tardos, Bánya-hegy; telke érinti a Bajna, Sárasi-kőfejtő; területet.

Továbbá a tervezési területen helyezkedik el a Bicske IV. (Óbarok XI./A) – bauxit bánya, amelynek tájrendezése folyamatban van.

Egyéb jelentős ipari tevékenység nem zajlik a tervezési terület közvetlen környezetében.

Infrastruktúra

A tervezési terület déli részét átszeli a forgalmas M1-es autópálya, továbbá teljes egészében érinti a Tata-Tarján-Bajna, Tatabánya-Tarján, Tarján Gyermely és a Tardos-Süttő másodrendű út, amely térségi szinten jelentős zaj- és légszennyezést okoz. Rögzített utak (köves, murvás, földutak) nagy számban találhatóak, ezeknek zömmel erdészeti- vagy a vadgazdálkodási szerepük van.

Kettő nagyfeszültségű (132kV, Bánhida-Dorog és Almásfüzitő-Lábatlan) távvezeték Tatabánya-Vértesszőlős-Vértestolna-Héreg-Bajna, illetve Neszmély-Süttő-Lábatlan közigazgatási területét érintve halad át.

Középfeszültségű légvezeték a teljes területen jellemző, így a belső, elzártabb területrészekben is. A terület határán húzódik a Tarján-Etyek kerékpárút, illetve hamarosan kivitelezésre kerül a területet érintő Tarján-Tata és Péli-földszentkereszt-Tarján kerékpárút.

Az infrastrukturális létesítmények alapvetően nem befolyásolják a területen lévő jelölő fajok és élőhelyeik fennmaradását. 2017. június elején indult el a Gerecsé Kapuja fejlesztés Tatabánya, Turul parkerdőnél. Ennek az erdei fejlesztésnek a természetvédelmi hatásairól még nincs információnk.

Településrendezési eszközök

Fejér megye

Fejér Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 7/2020. (II.28.) rendelete Fejér megye területrendezési tervéről

Komárom-Esztergom megye:

Komárom-Esztergom Megyei Területrendezési Tervéről szóló 6/2020 (VI. 25.) önkormányzati rendelet

Baj:

Baj község településszerkezeti tervének módosításáról szóló 12/2016. (I.26.) számú képviselőtestületi határozat

Baj Helyi Építési Szabályzatáról szóló 6/2009. (V.12.) önkormányzati rendelet

Bajna

Bajna község Önkormányzat képviselőtestületének 9/2013. (VII.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról szóló 3/2008. (III.26.) önkormányzati rendelet módosításáról

Bajót

Bajót község képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról szóló 14/2019. (XII.18.) önkormányzati rendelete

Bicske

Bicske Város településszerkezeti tervéről szóló 281/2009. (VII.24.) számú képviselő-testületi határozat

Bicske Város Önkormányzat Képviselő-testületének 18/2009.(VII.27.) önkormányzati rendelete Bicske helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

Csabdi

Csabdi Község településszerkezeti tervéről szóló 141/2003. (XII.30.) számú képviselő-testületi határozat

Csabdi Község Helyi Építési Szabályzatának jóváhagyásáról szóló 28/2005. (XII. 20.) önkormányzati rendelet

Dunaszentmiklós

Dunaszentmiklós Község Önkormányzat Képviselő-testületének Dunaszentmiklós Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 5/2019. (IX.25.) önkormányzati rendelete

Gyermely

Gyermely Község településszerkezeti tervéről szóló 31/2006. (VI. 7.) számú képviselő-testületi határozat

Gyermely Község Önkormányzata képviselő-testületének 6/2006 (VI.8.) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

Héreg

Héreg Község településszerkezeti tervéről szóló 1/2005. (I.28.) számú képviselő-testületi határozat

Héreg Község Önkormányzata Képviselő testületének 1/2005. (I. 28.) sz. rendelete a helyi építési szabályzatról

Lábatlan

Lábatlan Város településszerkezeti tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) számú képviselő-testületi határozat

Lábatlan Város Önkormányzata Képviselő-testületének Lábatlan helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről szóló 1/2006. (I. 31.) önkormányzati rendelete

Nagysáp

Nagysáp Község Önkormányzat Képviselő-testületének 23/2013 (XII.12.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról

Neszmély:

Neszmély Önkormányzata Képviselő-testületének a község településszerkezeti tervéről szóló 85/2013. (VI.26.) sz. határozata

Neszmély Község Önkormányzat Képviselő-testületének Neszmély Község Helyi Építési Szabályzatáról szóló 17/2013. (XII.20.) önkormányzati rendelete

Nyergesújfalu

Nyergesújfalu Város településszerkezeti tervéről szóló 32/2001. (IV.24.) számú képviselő-testületi határozat

Nyergesújfalu Város Önkormányzati Képviselő-testületének Nyergesújfalu Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről szóló 17/2008.(V.30.) számú rendelete

Óbarok

Óbarok Község településszerkezeti tervéről szóló 31/2001. (IV.24.) számú képviselő-testületi határozat

Óbarok Község Önkormányzatának 8/2001. (IV.25.) számú rendelete Óbarok helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről

Süttő:

Süttő Község településszerkezeti tervéről szóló 35/2011. (VI. 21.) számú képviselő-testületi határozat

Süttő Község Önkormányzatának 12/2011. (VI.23.) számú rendelete Süttő helyi építési szabályzatáról

Szomód:

Szomód Község településszerkezeti tervéről szóló 29/2011. (III.18.) számú képviselő-testületi határozat

Szomód Község Önkormányzat Képviselő-testületének a Helyi Építési Szabályzatról szóló 4/2011. (III.21.) önkormányzati rendelete

Tardos:

Tardos Község településszerkezeti tervéről szóló, többször módosított 77/2001. (VI. 20.) számú önkormányzati határozat

Tardos Község Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi építési szabályzatról és a szabályozási tervekről szóló, többször módosított 8/2001.(VII. 1.) önkormányzati rendelet

Tarján

Tarján Község településszerkezeti tervéről szóló 8/2007. (II. 7.) számú képviselő-testületi határozat

Tarján Helyi Építési Szabályzatáról szóló 3/2007. (II. 12.) önkormányzati rendelet

Tata:

Tata Város településszerkezeti tervéről szóló 128/2002. (IX.25.) számú képviselő-testületi határozat

Tata Város Önkormányzata Képviselő-testületének 38/2005. (XII. 6.) önkormányzati rendelete
Tata Építési Szabályzatáról

Tatabánya:

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 43/2018. (IV. 19.) határozata
Tatabánya Megyei Jogú Város új Településszerkezeti Tervének elfogadásáról

Tatabánya Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 8/2018. (IV. 19.) önkormányzati rendelete Tatabánya Megyei Jogú Város Helyi Építési Szabályzatáról

Vértesszőlős:

Vértesszőlős Község településszerkezeti tervéről szóló 116/2005. (X.13.) számú képviselő-testületi határozat

Vértesszőlős Község Önkormányzatának 15/2005. (X.17.) rendelete Vértesszőlős Építési Szabályzatáról

Vértestolna:

Vértestolna Község településszerkezeti tervéről szóló 26/2006. (IV. 26.) számú képviselő-testületi határozat

Vértestolna Község Önkormányzat Képviselő-testületének 9/2006. (IV.26) önkormányzati rendelete a helyi építési szabályzatról

Honvédelem

A madárvédelmi területen 205 hrsz. áll a Honvédelmi Minisztérium vagyonkezelésében. Aktív katonai használat csak a Baj 088/ hrsz-ú területen van. Lőtérként funkcionál, azonban csak gyakorlatok közbeni alkalmi használat jellemző itt. Információink szerint a többi területen alkalomszerűen, lövészetel nem járó katonai tevékenység zajlik, nem állnak aktív katonai használat alatt. Havarria esetén felvonulási területként lehet szerepük, egyéb tevékenységet a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetve folytat rajtuk a Magyar Honvédség.

Baj: 062; 072; 073; 088

Bajót: 0126

Dunaszentmiklós: 0113; 0114; 0115; 0116; 0117; 0118; 0119; 014/2; 014/4; 016

Lábatlan: 0111/2; 0113/2; 0114/1; 0114/3; 0114/5; 0114/6; 0114/7; 0114/8; 0114/9; 0115; 0116/3; 0116/4; 0116/5; 0116/6; 0116/7; 0117; 0118; 0119; 0120/1; 0120/3; 0121/1; 0121/2; 0121/3; 0121/4; 0121/5; 0122; 0123; 0124; 0125; 0126/4; 0126/7; 0126/9; 0127; 0128; 0129; 0130; 0131/1; 0132; 0133; 0134; 0135/1; 0136/2; 0182/2; 0185; 0186/2; 0187; 074; 075/41; 075/7; 075/8; 075/9; 085/2; 086/1; 086/2; 086/3

Neszmély: 0286/1; 0286/2; 0286/3; 0287; 0291; 0296; 0298/2; 0301; 0302; 0303; 0304; 0305; 0306; 0307/1; 0308; 0309; 0310; 0311; 0312; 0313; 0314; 0315; 0316; 0317; 0318; 0319; 0320; 0322; 0323; 0324; 0325; 0327; 0328; 0329/2; 0330; 0331; 0333; 0334; 0339; 0340/1

Nyergesújfalu: 0156/5; 0157; 0158; 0161; 0163/1; 0163/3; 0164; 0165; 0166/1; 0209; 0229; 0230/2; 0230/4; 0232/1

Süttő: 0117/113; 0124; 0125; 0126; 0127; 0128; 0129; 0149; 0151; 0152/1; 0155; 0156; 0158; 0159; 0160; 0161; 0162; 0163; 0164; 0166/1; 0167/13; 0167/15; 0167/8; 0215/1; 0216/1; 0216/2; 0226; 0227; 025/2; 026; 027/2; 027/4; 028; 032/2; 033; 034; 035; 058

Tardos: 014; 015/1; 015/3; 018/16; 018/20; 018/23; 019; 020/4; 020/6; 022; 024; 025/3; 025/5; 026; 030/1; 030/2; 030/3; 031; 032/2; 032/4; 032/7; 032/8; 034; 035/1; 036/4; 036/7

Tata: 01046/2; 01050/2; 01052/1; 01063/1; 01082; 01083; 01084; 01085; 01122; 01123; 01124; 01125; 01128; 01129; 01130; 01131; 01132

2. Felhasznált irodalom

- Agrárminisztérium (szerk.) (2020): Iránymutatás a madárvédelmi területek Natura 2000 fenntartási terveinek összeállításához. (Az „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” című AM útmutató 4. sz. melléklete.).
- Földművelésügyi Minisztérium (szerk.) (2018. február): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. Budapest (kézirat)
- Baranyai Zs. – Pétsch N. – Vida A. (szerk.) (2020): A HUDI20020 Gerece kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve. – Kézirat, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest
- Baranyai Zs. – Géczi O. (szerk.) (2021): A HUDI20015 Déli-Gerece kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve. – Kézirat, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest
- Baranyai Zs. – Vida A. (szerk.) (2021): A HUDI20030 Központi-Gerece kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve. – Kézirat, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest
- Aszalós R. – Gálhidy L. (szerk.) (2015): Natura 2000 erdőterületek kezelése. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. (Bábakalács Füzetek 20.) – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger.
- Bölöni János, Molnár Zsolt, Kun András (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. A hazai vegetációtípusok leírása és határozója. ÁNÉR 2011
- Borhidi Attila (2007): Magyarország növénytakarásai
- Dövényi Zoltán (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Intézet, Budapest: 62-66.
- Dudley, N. – Vallauri, D. – Ódor P. (2017): Holtfa az élő erdőkért. Az öreg fák és a holtfa természetvédelmi illetve erdészeti szerepe. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – WWF Magyarország, Budapest
- Fekete G. – Varga Z. (szerk.) (2006): Magyarország tájainak növényzete és állatvilága. – MTA Társadalomtudományi Központ, Budapest.
- Frank T. (szerk.) (2000): Természet–Erdő–Gazdálkodás. (Az MME Könyvtára 16.) – MME & Pro Silva Hungaria Egyesület, Eger, 214 pp.
- Frank T. (szerk.) (2016): Natura 2000 erdőkben a fahasználatok jelölésének természetvédelmi szempontjai. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 36 pp.
- Frank T. – Szomorad F. (2014): Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése. (Rosalia Kézikönyvek 2.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 160 pp.
- Haraszthy L. (szerk.) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár
- Kevey B. (2008): Magyarország erdőtársulásai. – Tilia 14
- Kocsis Károly (főszerk.) (2018): Magyarország nemzeti atlasz: természeti környezet

- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Pongrácz Á. és Horváth M. (2010): Javaslat a fokozottan védett ragadozómadár- és bagolyfajok, valamint a fekete gólya fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra. – Heliaca 8: 104–107.
- Szomorad F. – Frank T. – Korda M. (szerk.) (2018): Erdőgazdálkodás és erdőkezelés Natura 2000 területeken. (Rosalia Kézikönyvek 4.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 287 pp.
- Varga B. (szerk.) (2013): A folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodás alapjai. – Silva Naturalis 1: 1–251.

Internetes oldalak:

A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja: www.termeszetvedelem.hu

A Natura 2000 hálózat magyar honlapja: www.natura.2000.hu

Magyarország Élőhelyeinek Térképi Adatbázisa: www.novenyzetiterkep.hu

Országos Vadgazdálkodási Adattár: <http://www.ova.info.hu/ujvgtajak.html>

Vízgyűjtő gazdálkodási tervek: www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149

2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról összefoglaló:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai:

<https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

Nemzeti Földügyi Központ honlapja: <https://nfk.gov.hu/>

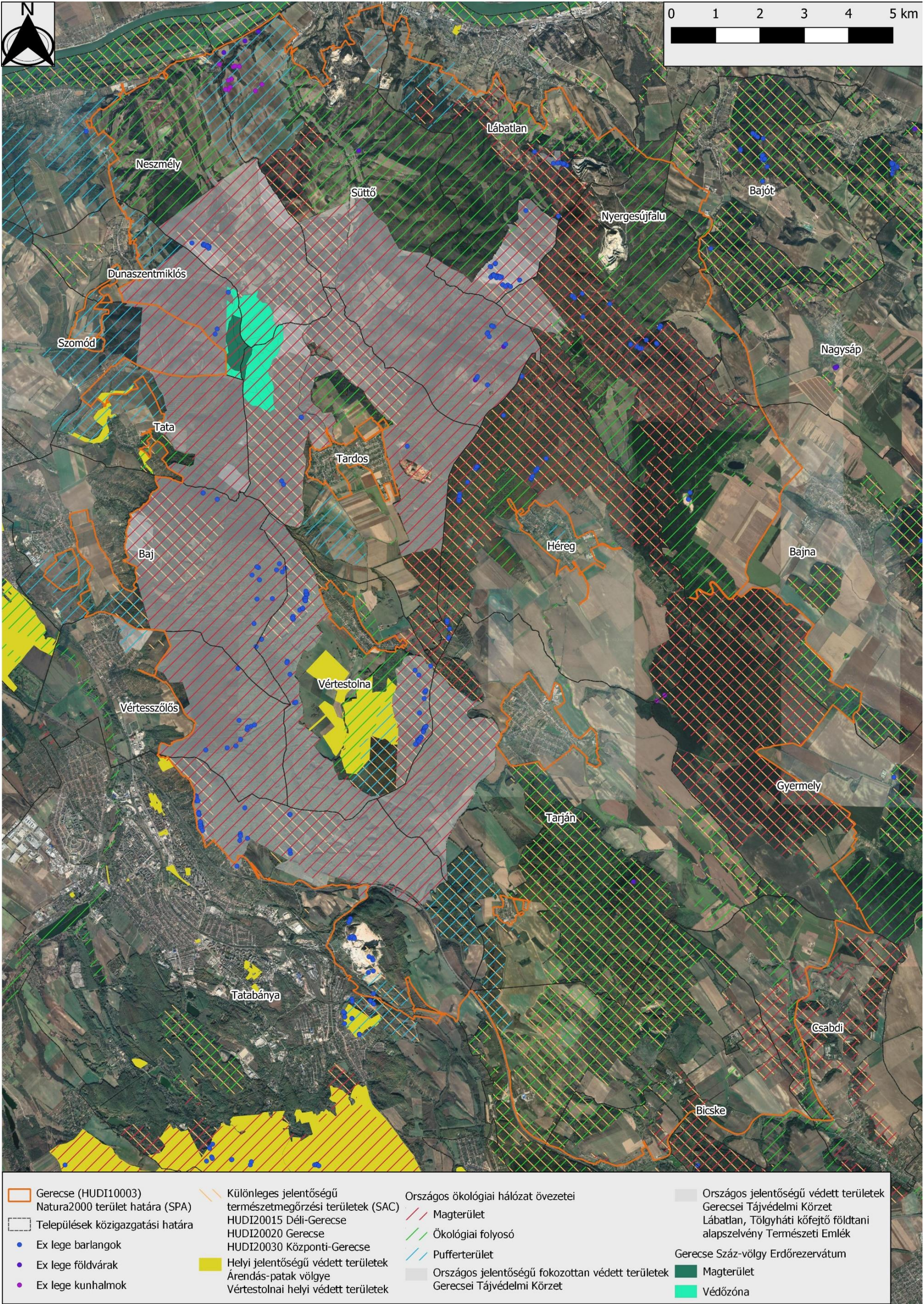
NÉBIH erdőtérkép: <http://erdoterkep.nebih.gov.hu/>

European Environment Agency Natura2000 honlapja: <http://natura2000.eea.europa.eu/>

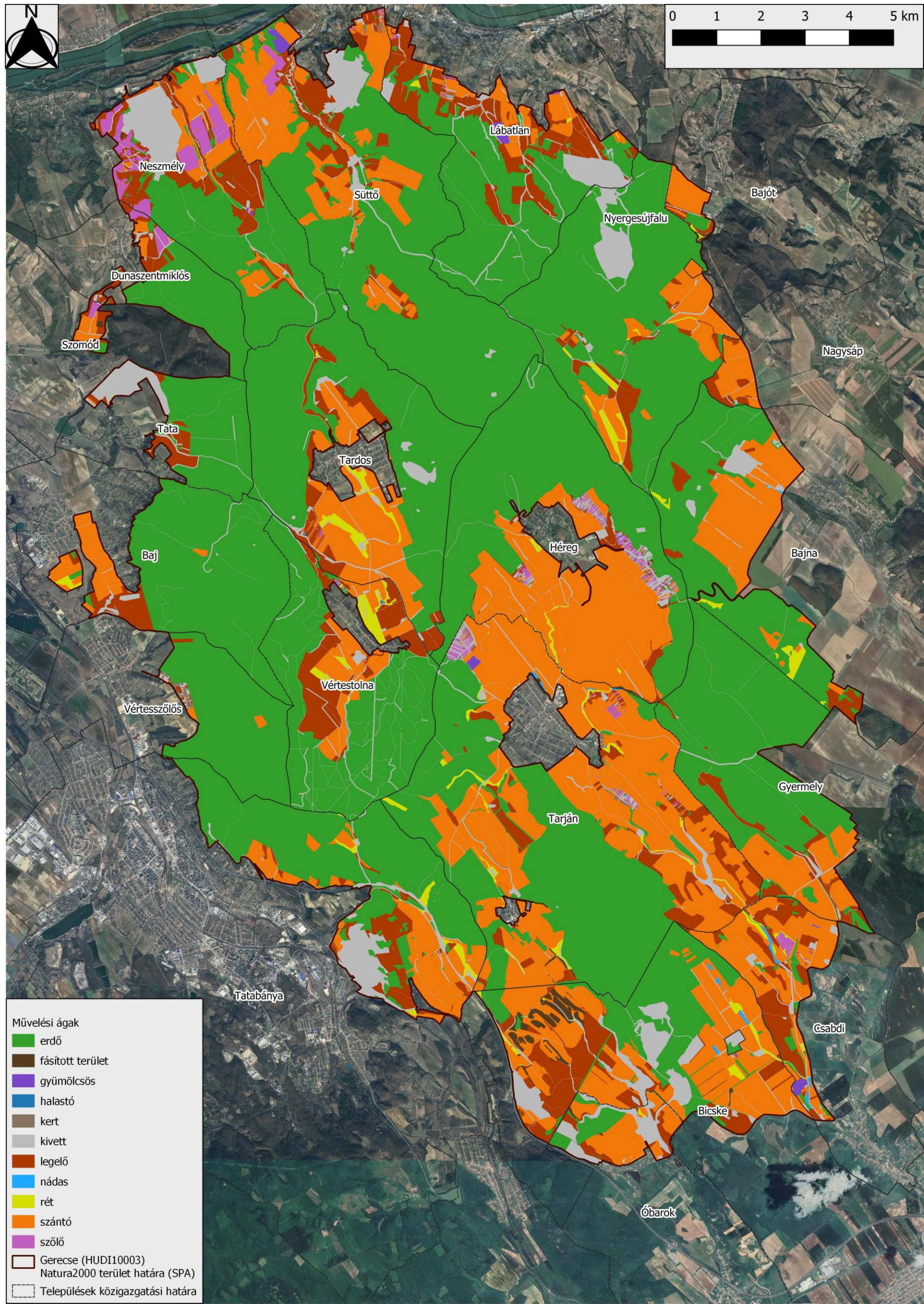
3. Térképek és mellékletek

1. számú melléklet: Gercse (HUDI10003) Natura 2000 terület áttekintő térképe
2. számú melléklet: Gercse (HUDI10003) Natura 2000 terület művelési ág térképe
3. számú melléklet: Gercse (HUDI10003) Natura 2000 terület közép- és nagyfeszültségű légvezetékek elhelyezkedésének térképe
4. számú melléklet: Gercse (HUDI10003) Natura 2000 terület NÖSZTÉP kategóriáinak térképe
5. számú melléklet: Gercse (HUDI10003) Natura 2000 terület kezelési egységeinek térképe

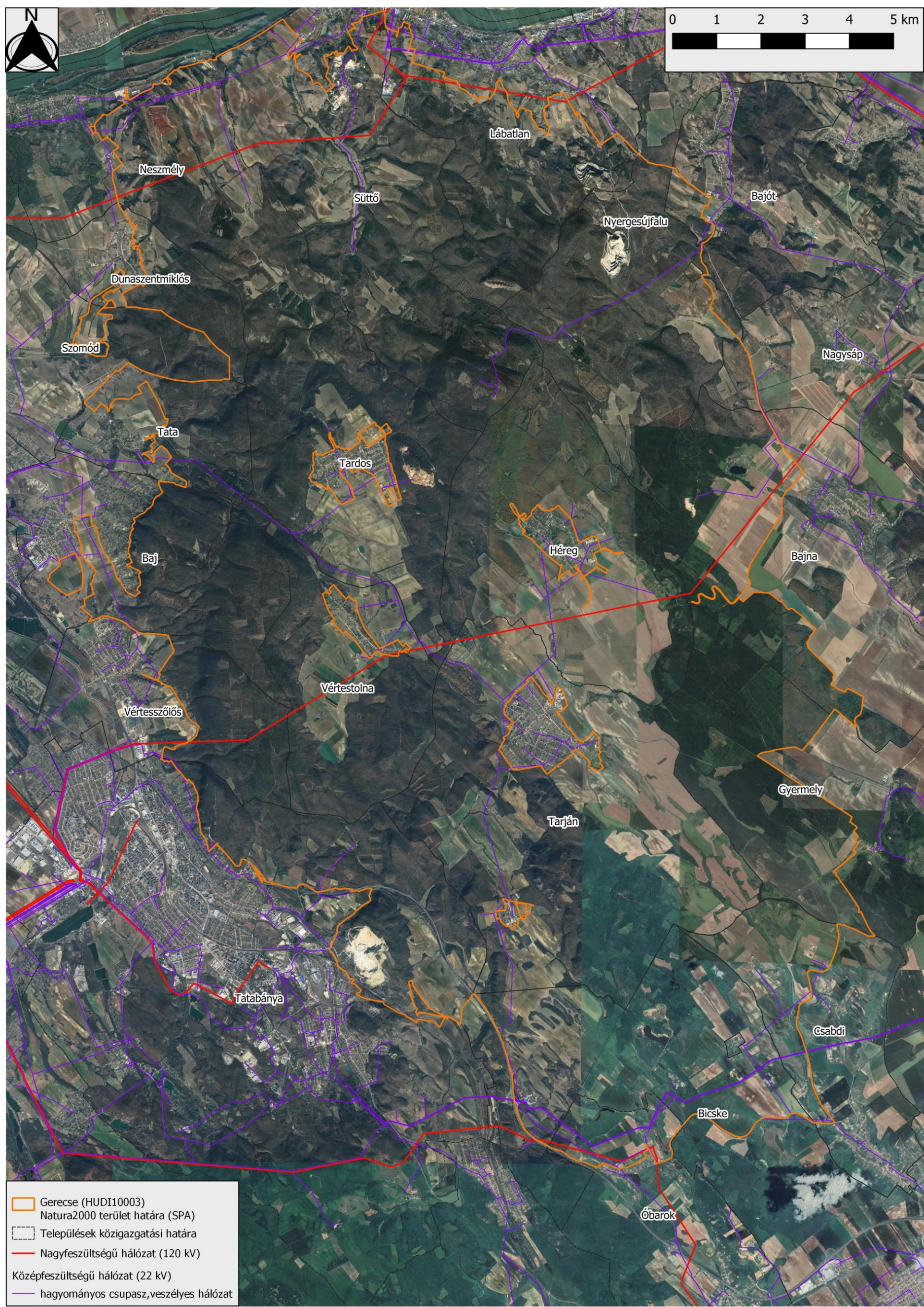
1. melléklet: Gerece (HUDI10003) Natura 2000 terület **áttekintő** térképe (2023)

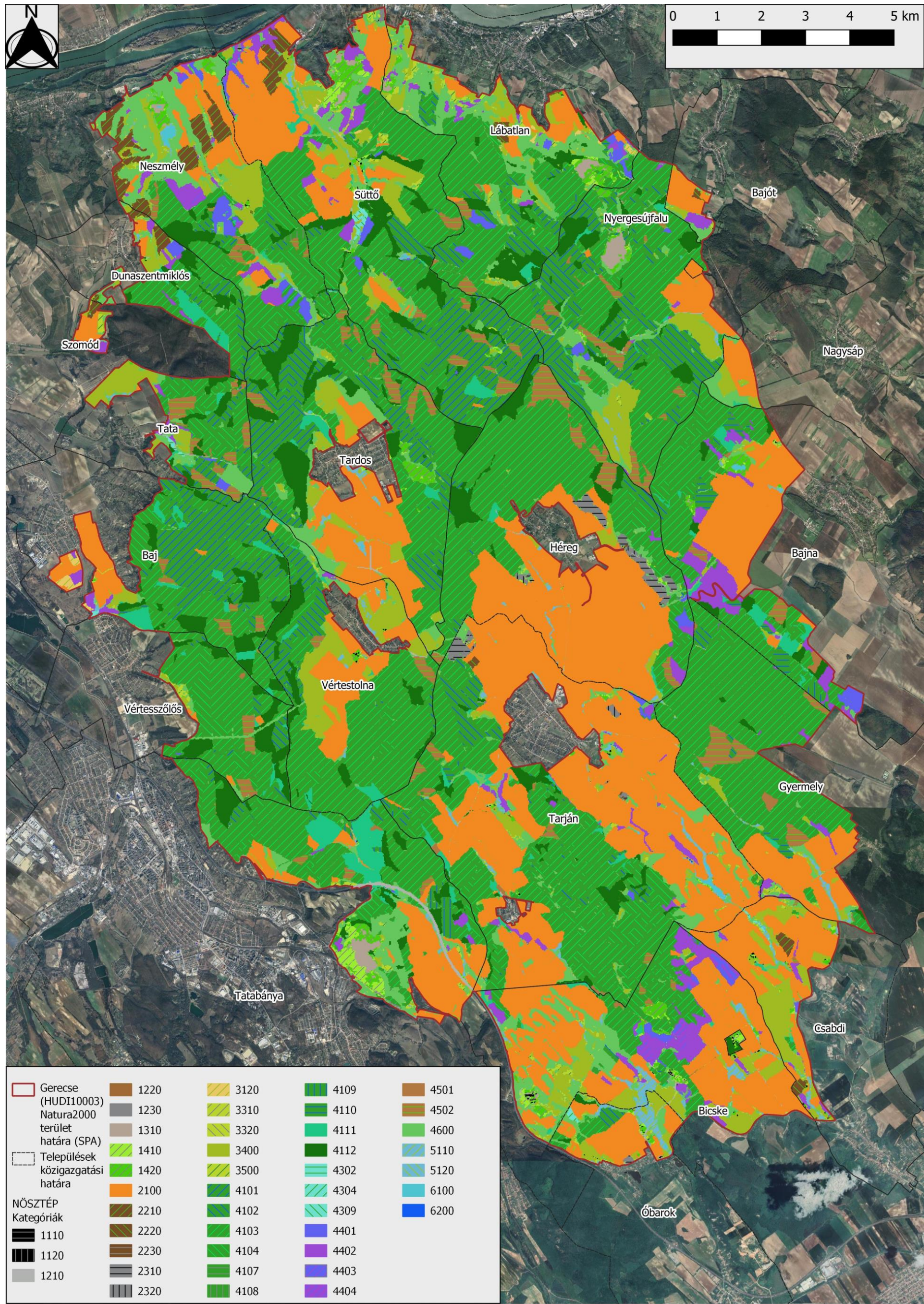
2. melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület **művelési ág** térképe (2023)

3. melléklet: Gerece (HUDI10003) Natura 2000 terület közép- és nagyfeszültségű légvezetékek elhelyezkedésének térképe (2023)

4. melléklet: Gerece (HUDI10003) Natura 2000 terület NÖSZTÉP kategóriáinak térképe (2023)

Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület NÖSZTÉP kategóriáinak táblázata

NÖSZTÉP kód	kategória név	Terület (ha)
1110	Alacsony épület	12,7829
1120	Magas épület	0,6028
1210	Szilárd burkolatú utak	153,2569
1220	Földutak	41,0948
1230	Vasutak	5,3969
1310	Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	99,4391
1410	Zöldfelületek mesterséges környezetben fákkal	150,3684
1420	Zöldfelületek mesterséges környezetben fák nélkül	276,6835
2100	Szántóföldek	6640,2405
2210	Szőlők	198,7851
2220	Gyümölcsösök, bogyósok és egyéb ültetvények	53,4647
2230	Energiaültetvények	0,0362
2310	Komplex művelési szerkezet épületekkel	84,2555
2320	Komplex művelési szerkezet épületek nélkül	23,5825
3120	Zárt gyepek homokon	27,0940
3310	Sziklakibúvásokkal tarkított mészkedvelő gyepek	4,6000
3320	Sziklakibúvásokkal tarkított egyéb gyepek	3,5736
3400	Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	1849,2600
3500	Máshová nem besorolható lágyszárú növényzet	280,8388
4101	Bükkösök	1438,1097
4102	Gyertyános kocsánytalan tölgyesek	1279,2371
4103	Cserések	8764,3874
4104	Molyhos tölgyesek	1067,5201
4107	Hazai nyárasok	1,6800
4108	Hegy- és dombvidéki pionír erdők	12,9600
4109	Gyertyános kocsányos tölgyesek	69,2775
4110	Elegyetlen és kőriselleges kocsányos tölgyesek	98,1135
4111	Egyéb, többletvízhatástól független őshonos dominanciájú erdők	563,8622
4112	Egyéb elegyes lomberdők	1584,5198
4302	Égeresek	4,4800
4304	Ártéren kívüli füzesek	10,1680
4309	Egyéb, többletvízhatással érintett elegyes lomberdők	9,0800
4401	Tülevelűek dominálta ültetvények	225,2840
4402	Akác dominálta ültetvények	734,1192
4403	Nemesnyár- és fűz dominálta ültetvények	7,2085
4404	Egyéb idegenhonos lombos fajok dominálta erdők	67,5688
4501	Pusztavágás	34,8746
4502	Folyamatban lévő felújítás	793,7816
4600	Máshová nem besorolható fás szárú növényzet	2586,7355
5110	Vízben álló mocsári/lápi növényzet	279,9328
5120	Időszakos vízhatás alatt álló gyepek valamint láp- és mocsárrétek	32,8800
6100	Állóvizek	25,9200
6200	Vízfolyások	0,8400
		29597,8965

5. melléklet: Gerecse (HUDI10003) Natura 2000 terület kezelési egységeinek térképe (2023)

